

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven

Jaarverslag 2015

Dit jaarverslag is een uitgave van
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en
Meubileringsbedrijven

Administrateur
Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V.
Postbus 3183, 3502 GD Utrecht
telefoon: 088 008 40 48

datum
15 juni 2016

Inhoud

1	Voorwoord	5
2	Profiel van het pensioenfonds	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Over het pensioenfonds	8
2.2.1	Naam en vestigingsplaats	8
2.2.2	Missie, visie, doelstellingen en strategie	8
2.2.3	De inhoud van de pensioenregeling	9
2.2.4	Onderlinge verhoudingen van sociale partners en het bestuur van het fonds	9
2.2.5	Solidariteit	9
2.2.6	Samenwerkende organisaties	9
2.2.7	Externe partijen	10
2.3	Het bestuur	12
2.3.1	Nieuw bestuursmodel per 1 juli 2014	12
2.3.2	Sociale partners	12
2.3.3	Samenstelling bestuur	13
2.3.4	Vergaderdata, studiedagen en overige bijeenkomsten	14
2.4	Bestuurlijke commissies	14
2.4.1	Agendacommissie	15
2.4.2	Pensioencommissie	15
2.4.3	Beleggingscommissie	15
2.4.4	Risicocommissie	17
2.4.5	Communicatiecommissie	17
2.4.6	Onafhankelijke auditcommissie	17
2.5	Intern toezicht	18
2.6	Verantwoordingsorgaan	18
2.7	De geschillencommissie	20
2.8	Uitbesteding	20
2.9	Kerncijfers	22
	Verslag van het Bestuur	23
3	Ontwikkelingen	24
3.1	Nieuw Financieel Toetsingskader en haar gevolgen voor het pensioenfonds	24
3.2	Wet- en regelgeving	30
3.3	Ontwikkelingen pensioenregeling	30
3.3.1	Verplichtstellingsbeschikking, statuten en reglementen	30
3.3.2	Terugvaloptie	31
3.4	Technische voorzieningen (bedragen x € 1.000)	31
3.5	Actuariële resultatenanalyse (bedragen x € 1.000)	32
3.6	Samenstelling feitelijke premie (bedragen x € 1.000)	33
3.7	Overige ontwikkelingen	33
3.8	Toezichthouders AFM en DNB	35
3.8.1	AFM-toezicht in 2015	35

3.8.2	DNB themaonderzoeken 2015	36
4	Governance	37
4.1	Wet versterking bestuur pensioenfondsen	37
4.2	Verantwoordingsorgaan	37
4.3	Diversiteitsbeleid	37
4.4	Geschiktheid	38
4.5	Zelfevaluatie bestuur	38
4.6	Gedragcode / compliance	38
4.7	Klokkenluidersregeling	38
4.8	Nevenfuncties bestuursleden	39
4.9	Personele wijzigingen en herbenoemingen.	39
4.10	Code Pensioenfondsen	39
4.11	Beloningsbeleid	39
4.12	Transparantiedocument	41
5	Risicomanagement	42
5.1	Inleiding	42
5.2	Aanloop	42
5.3	Heden	42
5.4	Het raamwerk van het risicomanagement	43
5.5	Rollen en verantwoordelijkheden	44
5.6	Risk assessment	45
5.7	Control assessment	46
5.8	Implicatieprocedure	46
5.9	Rapportage	46
5.10	Risicojaarplan	46
6	Communicatie	47
6.1	Herijking communicatiebeleid	47
6.2	In te zetten communicatiemiddelen	48
6.3	Kerndoelstellingen	48
6.4	Uitwerken kerndoelstellingen en strategische aanpak per doel	48
6.4.1	Bouwen aan (zelf)vertrouwen	48
6.4.2	De wettelijke communicatie (efficiënt) op orde	49
6.4.3	Pensioenbewustzijn en pensioenbekwaamheid	49
6.4.4	Risicobewustzijn	50
6.5	Van strategie naar tactische uitrol	50
6.6	Tactisch communicatiebeleid	51
6.7	Publiciteit	51
7	Uitvoeringskosten	52
7.1	Kosten uitvoering pensioenbeheer (bedragen x € 1.000)	52
7.2	Kosten uitvoering vermogensbeheer (bedragen x € 1.000)	55
8	Beleggingen	57
8.1	Economie en beleid	57
8.2	Normportefeuille	58
8.3	Actief versus passief beheer	58
8.4	Performance	59

8.5	Z-score 2015	60
8.6	Renteafdekking	60
8.7	Vooruitblik financiële markten	61
8.8	Maatschappelijk verantwoord beleggen	61
8.9	Risicoparagraaf	62
9	De pensioenregeling	66
9.1	Inleiding	66
9.2	De pensioenregeling	66
9.3	Wijzigingen statuten en reglementen	68
9.4	Gebeurtenissen na balansdatum	70
10	Verantwoordingsorgaan	72
	Begrippenlijst	74
	Nevenfuncties bestuur	77
11	Jaarrekening	79
12	Overige gegevens	122

1 Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag over 2015 van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven. Doel van het pensioenfonds is om binnen de werkingssfeer van het pensioenfonds de deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden te beschermen tegen de financiële achteruitgang van hun inkomsten door pensionering en overlijden. Het bestuur heeft constante aandacht voor de financiële opzet van het pensioenfonds en probeert deze positie te monitoren en te verbeteren met de middelen die het bestuur ter beschikking staan binnen de wet- en regelgeving.

Nieuw Financieel toetsingskader

In 2015 is opnieuw sprake geweest van ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving. Een van de belangrijkste ontwikkelingen betrof de invoering van het nieuwe Financiële Toetsingskader (nFTK). Deze invoering vroeg een groot deel van de aandacht van het bestuur.

Pensioenregeling

De pensioenregeling is met ingang van 2015 gewijzigd als gevolg van het opnieuw aangescherpte Witteveenkader. De pensioenleeftijd is verhoogd naar 67 jaar, het opbouwpercentage is verlaagd van 1,84% naar 1,8% en de premie voor 2015 werd vastgesteld op 22,7%. Het nabestaandenpensioen bleef op risicobasis verzekerd.

Strategie

Sociale partners en bestuur kijken al langer naar de toekomststrategie van het fonds. Voor het bestuur is het van het grootste belang dat ook op de lange termijn een goed pensioen wordt geboden aan alle werknemers in de branche. Op 25 november 2014 heeft het bestuur daarom een brainstormsessie gehouden om richting te geven aan zijn ambities voor de komende jaren. Ten aanzien van die ambities heeft het bestuur een aantal criteria en uitgangspunten vastgesteld:

- Toekomstbestendigheid van het pensioenfonds;
- Behoud van een financieel robuust pensioenfonds (dekkingsgraad);
- Voldoende grootte van de deelnemerspopulatie, met oog voor de samenstelling van de populatie;
- Voldoende belegd vermogen;
- Verlaging van de kosten per deelnemer en procentuele kosten vermogensbeheer;
- Behoud van verwantschap, eigenheid en herkenbaarheid voor de aangesloten – en aan te sluiten bedrijfstakken, en daarmee behoud van vertrouwen vanuit die bedrijfstakken;
- Aansluiting bij maatschappelijke – en branche trends.

Het bestuur ziet groei op langere termijn als een belangrijke voorwaarde om deze ambities te verwezenlijken.

Op basis van deze criteria en uitgangspunten is een strategiedocument opgesteld, besproken met sociale partners en het Verantwoordingsorgaan, zodat gekomen kan worden tot een uitwerking richting andere partijen. Het bestuur is vervolgens in het verslagjaar met diverse andere pensioenfonds in gesprek gegaan om te bezien of er mogelijkheden zijn voor samenwerking dan wel consolidatie.

Inzet op transparante, begrijpelijke en duidelijke communicatie

Het pensioenfonds streeft er naar de diverse doelgroepen transparant, begrijpelijk, duidelijk en laagdrempelig te informeren over hun pensioen, zodat 'het pensioenbewustzijn' toeneemt en (ex-) deelnemers goede pensioenkeuzes kunnen maken. Hiermee sluit het pensioenfonds aan op richtlijnen van de Wet Pensioencommunicatie. Verder beschrijft de Wet Pensioencommunicatie het gelaagd aanbieden van informatie over pensioen. Het pensioenfonds geeft hier op meerdere manieren invulling aan. Zo is het pensioenfonds in 2015 gestart met de ontwikkeling van het Pensioen 1-2-3 voor nieuwe deelnemers.

Het pensioenfonds heeft daarbij de wens uitgesproken de rol van partner voor al haar stakeholders op het gebied van pensioen ambitieus te willen invullen met een modern (hoofdzakelijk online) bedieningsconcept. Hierbij wordt de deelnemer centraal gesteld en zoveel mogelijk 'meegedacht' bij diens belevingswereld en vragen op pensioengebied. De kanteling van offline communiceren naar online zal gefaseerd tot stand worden gebracht, waarbij gebruik gemaakt wordt van offline 'triggers' die verwijzen naar de online omgeving. Online wordt zo steeds meer het voorkeurskanaal. Om dit nieuwe bedieningsconcept te realiseren, is het pensioenfonds in zee gegaan met het bedrijf Bridgevest te Rotterdam.

Verder is in het verslagjaar de pensioenplanner op de website geïntroduceerd. Hiermee kan de deelnemer berekenen en plannen wanneer en hoe hij met pensioen kan gaan.

Rendement

De totale performance exclusief derivaten over 2015 bedroeg 0,94% versus een benchmark van 0,58%. Aandelen, hypotheken en vastgoed lieten aardige rendementen zien. Het rendement op commodities daarentegen was erg slecht door de sterk dalende olieprijs. Het rendement op vastrentende waarden was heel beperkt door de per saldo gestegen rente. Er was sprake van een outperformance van de benchmark op totaalniveau, maar dit was per categorie heel verschillend.

De performance inclusief derivaten bedroeg -3,10%, met name veroorzaakt door de renteafdekking. De waarde van de swaps, die dienen om het renterisico op de verplichtingen af te dekken, daalde door de per saldo in 2015 gestegen rente.

Het vermogen van het pensioenfonds daalde in 2015 van € 2,8 naar € 2,7 miljard. De beleidsdekkingsgraad eindigde op 104,2%.

Risicomanagement

Risicomanagement is niet meer weg te denken van de bestuurstafel. In 2015 heeft het bestuur, naast het op reguliere basis in het bestuur terugkomend risicomanagementdocument, een vervolg gegeven aan de invoering van een integraal risicomanagementmodel voor de financiële en de niet-financiële risico's. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een *tool* waarbij inzicht wordt gegeven in alle door De Nederlandsche Bank (DNB) gedefinieerde risico's.

Publiciteit

Een bericht in het voorjaar van 2015 over een schikking met het pensioenfonds in het faillissement van Lehman Brothers was voor TV-programmamaker Cees Grimbergen aanleiding contact met het bestuur te zoeken en om medewerking te vragen. Het bestuur hecht waarde aan transparantie en openheid en zag deze uitzending als een kans om een positief geluid uit de sector te laten horen. Bestuurder Harry Nieuwenhuis vertelde in de uitzending hoe het bestuur, in overleg met de toenmalige Pensioenraad, heeft gehandeld nadat bekend werd dat Lehman Brothers omviel. Door deze gebeurtenis dreigde het pensioenfonds schade op te lopen. Lange en ingewikkelde procedures hebben uiteindelijk geleid tot een schikking eind 2014. Die schikking ter hoogte van circa € 20 miljoen is ten goede gekomen aan ons pensioenvermogen.

Toeslagen en kortingen

Gelukkig hoefde het pensioenfonds op 31 december 2014 en op 31 december 2015 niet over te gaan tot het korten van uitkeringen en aanspraken. Het kon op 1 januari 2015 zelfs overgaan tot het toekennen van een toeslag van 0,75% en een inhaaltoeslag van 0,78%. Gezien de huidige zeer lage rente en de hogere buffers die we moeten aanhouden, zijn we voor 2016 minder positief over de financiële positie van het pensioenfonds en houden we er zelfs rekening mee dat er een kans bestaat dat we in 2017 zullen moeten verlagen.

Vaststelling jaarverslag en dankwoord

Het bestuur heeft op 15 juni 2016 het jaarverslag 2015 en de daarbij behorende staten voor De Nederlandsche Bank vastgesteld en wil tot slot iedereen bedanken die in het verslagjaar heeft bijgedragen aan het goed functioneren van het pensioenfonds.

Met vriendelijke groet,
De Meern, 15 juni 2016

P.A. de Bruijn – Nooteboom
voorzitter

P. Priester
uitvoerend bestuurder

R.G.A. van Dijk
uitvoerend bestuurder

2 Profiel van het pensioenfonds

2.1 Inleiding

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven (hierna: het pensioenfonds) heeft verschillende organen, zoals het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Daarnaast is een aantal externe partijen intensief bij het pensioenfonds betrokken. In dit hoofdstuk stelt het pensioenfonds de bestuursorganen en externe partijen voor. Allereerst volgen de doelstelling en een aantal algemene gegevens van het pensioenfonds.

2.2 Over het pensioenfonds

2.2.1 Naam en vestigingsplaats

Het pensioenfonds is opgericht in 1954 door werkgevers- en werknemersorganisaties in de bedrijfstak Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven en statutair gevestigd in Amsterdam. In 1998 werd het pensioenfonds uitgebreid met de sector Tentoonstellingsbouw. In 2002 werd het pensioenfonds opnieuw uitgebreid, nu met de sector Orgelbouwbedrijven.

Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Amsterdam onder nummer 41199580. De laatste statutenwijziging vond plaats op 1 juli 2014. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

2.2.2 Missie, visie, doelstellingen en strategie

Missie

De missie van het pensioenfonds is het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en overige belanghebbenden met inachtneming van de statuten en reglementen. Voorts heeft het pensioenfonds als doel de deelnemer en de gewezen deelnemer te beschermen tegen de geldelijke gevolgen van langdurige arbeidsongeschiktheid. Het pensioenfonds probeert dit doel te bereiken door premies te innen bij de aangesloten ondernemingen. De gelden worden belegd en beheerd en het pensioenfonds doet daaruit uitkeringen bij ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Visie

In 2013 formuleerde het pensioenfonds tevens een visie, die als volgt luidt: 'De door sociale partners afgesproken pensioenregeling uitvoeren met inachtneming van de eigen verantwoordelijkheid.'. Het bestuur stelt daarbij de belangen van alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers) voorop. Het algemene beleidsuitgangspunt van het te voeren beleid op langere termijn is om de pensioentoezegging onder een breed scala van omstandigheden na te komen en wel tegen een stabiele prijs. Daarbij vindt binnen het bestuur voortdurend een evenwichtige belangenafweging plaats, zoveel als mogelijk is, binnen de wettelijke kaders.

Doelstellingen

Bij het uitvoeren van die visie worden de volgende doelstellingen onderscheiden:

1. Bepalen uitvoerbaarheid van de pensioenovereenkomst
2. Vaststellen pensioenreglementen
3. Vaststellen en innen premie
4. Vaststellen aanspraken

5. Uitkeren van het pensioen
6. Beheer van het vermogen
7. Communicatie naar stakeholders

Strategie

Het bestuur tracht deze visie en haar doelstellingen te verwezenlijken door met mogelijke partners gesprekken te voeren in het kader van de toekomstvisie betreffende consolidatie en samenwerking met andere pensioenfondsen. Tot een toekomstbestendige oplossing is gevonden, zal het pensioenfonds nauwgezet uitvoering blijven geven aan de missie van het fonds en invulling blijven geven aan (wijzigingen in) wet- en regelgeving. Daarnaast wordt continu gezocht naar kostenbesparingen.

2.2.3 De inhoud van de pensioenregeling

De inhoud van de pensioenregeling wordt in hoofdlijnen door sociale partners binnen het arbeidsvoorwaardenoverleg bepaald. De technische uitwerking van hetgeen is overeengekomen, vindt veelal plaats binnen de gelederen van het bestuur, of als het om geheel nieuwe elementen gaat, binnen werkgroepen, commissies e.d. waarin afgevaardigden van sociale partners en bestuur samenkomen.

Doordat de inhoud van de pensioenregeling noodzakelijk dient te worden vastgelegd in de statuten en reglementen van het fonds, kunnen sociale partners niet zonder medewerking van het bestuur de inhoud van de regeling algemene gelding geven. Het bestuur is bevoegd de pensioenregeling aan te passen conform de reglementaire en wettelijke bepalingen.

2.2.4 Onderlinge verhoudingen van sociale partners en het bestuur van het fonds

Het is aan sociale partners om de inhoud van de pensioenregeling te bepalen. Het bestuur toetst deze pensioenregeling en ziet toe op de uitvoering van deze regeling aan de hand van onderstaande beginselen:

- solidariteit als basis van de pensioenregeling (inclusief risicotoedeling);
- collectiviteit mits evenwichtig naar verschillende groepen;
- toekomstbestendigheid;
- voorwaardelijke toeslagambitie;
- gezonde financiële positie van het fonds;
- transparante communicatie (vertaald naar onderscheiden groepen op collectief en individueel niveau);
- deskundig, representatief en integer bestuur;
- integere en transparante bedrijfsvoering;
- verantwoording afleggen naar stakeholders en toezichthouders.

Kort gezegd komt het erop neer dat sociale partners de inhoud van de pensioenregeling bepalen, terwijl het pensioenfonds zorgt voor de uitvoering daarvan.

2.2.5 Solidariteit

De pensioenregeling van het fonds is gebaseerd op solidariteit. Dit komt onder andere tot uitdrukking in het hanteren van een voor iedere deelnemer gelijk premiepercentage. Het uitgangspunt is dat alle werknemers vallend onder de verplichtstelling van het fonds ook deelnemen aan de pensioenregeling van het fonds. Alleen op deze wijze kunnen collectieve bedrijfstakbrede en op solidariteit gebaseerde pensioenregelingen mogelijk gemaakt en in stand gehouden worden. Het bestuur hanteert daarom een strikt dispensatiebeleid. Zou er onbeperkte keuzevrijheid bestaan, dan bestaat het gevaar dat 'goede' risico's zich van het fonds afwenden. Een ruimer gebruik van de bevoegdheid tot het verlenen van onverplichte vrijstelling gaat ten koste van de solidariteit.

2.2.6 Samenwerkende organisaties

De volgende organisaties dragen leden voor het bestuur en/of het verantwoordingsorgaan aan:

- Koninklijke CBM (Centrale Bond van Meubelfabrikanten)
Westerhoutpark 10
2012 JM Haarlem
Telefoonnummer: 023 - 515 88 00
- FNV
Houttuinlaan 3
3447 GM Woerden
Telefoonnummer: 0900 - 368 26 89
- CNV Vakmensen
Tiberdreef 4
3561 GG Utrecht
Telefoonnummer: 030 - 7511007
- CLC Vecta (voorheen Centrum voor Live Communication)
De Corridor 10F
3621 ZB Breukelen
Telefoonnummer: 0346 - 352 444
- VON (Vereniging van Orgelbouwbedrijven in Nederland)
p/a CBM
Westerhoutpark 10
2012 JM Haarlem

2.2.7 Externe partijen

Het pensioenfonds is vanwege nieuwe inzichten op het gebied van marktconformiteit en veranderde wet- en regelgeving overgegaan tot het sluiten van nieuwe contracten met externe partijen. Hierbij is tevens gekoerst op een aangescherpte aansprakelijkstelling en tariefstelling.

Uitvoeringsorganisatie

Pensioenbeheer

Het bestuur heeft het pensioenbeheer opgedragen aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer (hierna: Syntrus Achmea). In een dienstverleningsovereenkomst zijn de specifieke werkzaamheden die Syntrus Achmea verricht voor het pensioenfonds vastgelegd, onder te verdelen in de hoofdcategorieën werkgevers, deelnemers, gerechtigden, financiële administratie en verslaglegging, bestuursondersteuning en aanvullende verzekeringen (onder andere ANW hiaat en WIA excedent).

Het bepaalde in deze overeenkomst dient als kader voor de werkzaamheden die Syntrus Achmea voor het pensioenfonds uitvoert. Binnen deze kaders heeft het pensioenfonds een nadere invulling gegeven aan de wijze waarop de werkzaamheden worden uitgevoerd en de beleidslijnen waarbinnen dit dient te gebeuren. Ook heeft het bestuur aan Syntrus Achmea specifieke bevoegdheden verleend bijvoorbeeld bij de uitvoering van het pensioenreglement. Deze besluiten zijn vastgelegd in de verslagen van de vergadering van het bestuur.

Vermogensbeheer

Het bestuur heeft het vermogensbeheer – op de hypotheek- en vastgoedportefeuilles na – opgedragen aan SEI Investments (Europe) Limited te Londen.

Beleggingen in hypotheek en vastgoed vindt plaats door middel van participaties in beleggingsfondsen van Syntrus Achmea Real Estate & Finance (SARE&F). SEI Investments treedt op als fiduciair manager (met uitzondering van vastgoed en hypotheek). De overige beleggingen vinden plaats door middel van participaties in beleggingsfondsen van SEI. Tevens treedt zij op als fiduciair manager.

Met SARE&F zijn in het verslagjaar onderhandelingen gevoerd die hebben geleid tot een nieuwe overeenkomst.

Tevens is er een aanpassing van de governance in de beleggingsfondsen gaande.

De monitoring van de fiduciaire manager is neergelegd bij Institutional Trust Services (ITS) te Leusden. Deze treedt op als investment administrator en rapporteert aan de beleggingscommissie.

Adviserend actuaris

De adviserend actuaris verzorgt alle adviezen op actuariel gebied. Hij vervaardigt jaarlijks een Actuarieel Rapport, waarin de financiële positie en de ontwikkeling daarvan centraal staan. Daarnaast verzorgt hij de toereikendheidstoets waarop de waarmerkend actuaris zijn oordeel baseert. Andere elementen zijn de continuïteitsanalyse, evaluatie van het herstelplan en de consistentietoets.

In het verslagjaar was als adviserend actuaris de heer drs. J.Th. Huisman AAG, verbonden aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer, werkzaam.

Externe adviseurs

Beleggingsadviseur

De beleggingsadviseur heeft als taak zorg te dragen voor een tijdige, juiste en volledige samenstelling van het beleggingsplan inclusief normportefeuille. Voorts verleent zij tussentijds ook adviezen aan het bestuur c.q. de beleggingscommissie.

In het verslagjaar was mevrouw M.M. Verheul, verbonden aan ICC (Investment Communication Consultancy), gevestigd te Nederhorst den Berg, als beleggingsadviseur werkzaam.

Beleidsadvies

Op pensioengebied wordt het bestuur in de eerste plaats geadviseerd door Syntrus Achmea. Tevens maakt het pensioenfonds gebruik van verslaggevingstechnische, actuariële en juridische advisering door Syntrus Achmea. In voorkomende gevallen vraagt het bestuur advies aan andere gespecialiseerde functionarissen.

Waarmerkend actuaris

De waarmerkend actuaris onderzoekt jaarlijks in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Onder het onderzoek vallen:

- een toets of de technische voorzieningen, het minimaal vereist vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- een toets op de kostendekkendheid van de feitelijke premie;
- een oordeel of het beleggingsbeleid voldoende is afgestemd op de prudent-person regel;
- een oordeel, gemeten naar de wettelijke maatstaf, over de vermogenspositie van het fonds.

De heer drs. E. van den Doel AAG, verbonden aan Mercer Nederland B.V., heeft als waarmerkend actuaris dit onderzoek voor het boekjaar 2015 uitgevoerd.

Onafhankelijke accountant

De onafhankelijke accountant controleert jaarlijks de onder verantwoordelijkheid van het bestuur opgestelde jaarrekening. Hij doet dit overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen wordt de controle zodanig uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Verder geeft de onafhankelijke accountant een assurance rapport af dat het pensioenfonds tijdig een normportefeuille heeft vastgesteld en controleert hij het feitelijk rendement van de gekozen normportefeuille.

De heer J.C. van Kleef RA van KPMG Accountants N.V., gevestigd te Utrecht, heeft als onafhankelijke accountant deze controle voor het boekjaar 2015 uitgevoerd.

Compliance officer

Het bestuur heeft een gedragscode vastgesteld. De door het bestuur benoemde compliance officer heeft tot taak toe te zien op de naleving van deze code en heeft toegang tot alle geledingen binnen het pensioenfonds.

De heer mr. P. de Koning van Willis Towers Watson is de compliance officer c.q. vertrouwenspersoon van het pensioenfonds.

2.3 Het bestuur

2.3.1 Nieuw bestuursmodel per 1 juli 2014

De inrichting van het pensioenfondsbestuur naar aanleiding van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen heeft in 2014 zijn definitieve gestalte gekregen. Het bestuur koos voor het hanteren van het omgekeerd gemengd bestuursmodel per 1 juli 2014. In dit model is er een duidelijke scheiding tussen de inhoud (vast te stellen door sociale partners), de uitvoering (door de uitvoerende bestuursleden) en het toezicht waarin de pariteit vertegenwoordigd is (de niet uitvoerende bestuursleden).

Er is sprake van één orgaan waarin de verantwoording en medezeggenschap is ondergebracht (het nieuwe Verantwoordingsorgaan).

De pariteit is in dit model gewaarborgd door de vertegenwoordiging van de geledingen in het intern toezicht. De regie ligt bij de pariteit.

Het nieuwe bestuursmodel ziet er als volgt uit:

2.3.2 Sociale partners

Sociale partners bepalen de inhoud van de pensioenovereenkomst (voorheen: de pensioentoezegging). Zij dragen ook de niet uitvoerende bestuursleden (met uitzondering van de onafhankelijk voorzitter) voor.

De betrokken sociale partners (werkgevers en werknemers) zijn:

- Koninklijke CBM (meubelindustrie en interieurbouw);
- CLC Vecta (tentoonstellingsbouw);
- VON (orgelbouwers);
- FNV;
- CNV Vakmensen.

2.3.3 Samenstelling bestuur

Het bestuur is op 31 december 2015 als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds *	Einde zittingsduur
Mw. P.A. de Bruijn - Nooteboom	Onafhankelijk voorzitter	Geen	01-07-2014	01-07-2017
De heer P. Priester	Uitvoerend bestuurder	Geen	01-07-2014	01-07-2016
De heer R.G.A. van Dijk	Uitvoerend bestuurder	Geen	01-07-2014	01-07-2018
De heer S.M.J. Custers	Niet-uitvoerend bestuurder	Werknemer	01-07-2014	01-07-2016
De heer H.J. Wuijten	Niet-uitvoerend bestuurder	Werknemer	01-07-2014	01-07-2017
De heer L.C.M. Leisink	Niet-uitvoerend bestuurder	Pensioengerechtigden	01-07-2014	01-07-2018
De heer G.H. Nieuwenhuis	Niet-uitvoerend bestuurder	Werkgever	01-07-2014	01-07-2016
De heer J. Brummel	Niet-uitvoerend bestuurder	Werkgever	01-07-2014	01-07-2017
De heer M.T.J. Heijnen	Niet-uitvoerend bestuurder	Werkgever	01-07-2014	01-07-2018

* Het pensioenfonds is zoals gezegd per 1 juli 2014 in het kader van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen overgegaan naar het nieuwe bestuursmodel. De zittingstermijn van alle bestuursleden is in dat nieuwe bestuursmodel vanaf die datum gaan gelden.

Het pensioenfonds kent statutair geen plaatsvervangende bestuursleden.

Niet uitvoerende bestuursleden (NUB'ers)

De vertegenwoordigers van de werkgevers- en werknemersleden worden voorgedragen door de werkgevers- en werknemersorganisaties. De vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden wordt door het bestuur benoemd op voordracht van de vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan. De onafhankelijk voorzitter wordt benoemd en ontslagen door de niet uitvoerende bestuursleden. De onafhankelijk voorzitter is geen vertegenwoordiger van de belanghebbenden bij het fonds.

Uitvoerende bestuursleden (UB'ers)

De uitvoerende bestuursleden worden benoemd door de niet uitvoerende bestuursleden. Een uitvoerend bestuurslid kan worden ontslagen door de niet uitvoerende bestuursleden, na het horen van het desbetreffende lid en het tweede uitvoerende bestuurslid.

Benoeming vindt plaats op basis van het voor het desbetreffende bestuurslid geldende functieprofiel en na goedkeuring door DNB.

Stemmen

Het bestuurslid dat is benoemd door de vakorganisatie FNV Bouw, heeft 4/3 stemmen. Het bestuurslid dat is benoemd door de vakorganisatie CNV Vakmensen, heeft 2/3 stemmen. Alle overige bestuursleden hebben één stem.

Bij de voordracht en/of de benoeming zijn diversiteit in de samenstelling naar leeftijd en geslacht en complementariteit in geschiktheid belangrijke uitgangspunten. Geschiktheid gaat daarbij voor diversiteit. Bestuursleden worden voor de duur van vier jaar benoemd en treden af volgens een door het bestuur opgesteld rooster van aftreden. De afgetreden bestuursleden zijn onmiddellijk te herbenoemen. Een bestuurslid kan maximaal twee keer worden herbenoemd, tenzij herbenoeming voor meer dan twee keer noodzakelijk is ter waarborging van de continuïteit in het bestuur. Bij het zoeken naar een nieuwe kandidaat bestuurder maakt het pensioenfonds gebruik van profielschetsen per bestuursfunctie.

Het bestuur stelt zich bij het uitoefenen van haar taak onafhankelijk op en zorgt dat het fonds uitsluitend handelt ten behoeve van al haar belanghebbenden. Het bestuur inventariseert daartoe jaarlijks de (neven)functies van de bestuurs- en commissieleden. Hierover wordt gerapporteerd in het jaarverslag van het fonds en op de website. De taken en bevoegdheden van het bestuur zijn bepaald in de statuten en het bestuursreglement van het fonds. Het bestuur heeft in de statuten vastgelegd langs welke procedure bestuursleden kunnen worden benoemd, geschorst of ontslagen.

2.3.4 Vergaderdata, studiedagen en overige bijeenkomsten

Het bestuur heeft in 2015 acht keer vergaderd. Daarnaast kwam het bestuur in wisselende samenstellingen in commissie- en werkgroepvergaderingen bijeen en vond er telefonisch overleg door middel van conference calls plaats. Voorts waren er door het jaar heen talrijke informele contactmomenten.

Voorts hield het bestuur in 2015 studie- en opleidingsdagen die in zijn geheel waren gewijd aan het opzetten van een nieuw integraal risicomanagement (IRM), integriteit en zelfevaluatie.

2.4 Bestuurlijke commissies

Het bestuur maakt gebruik van permanente commissies dan wel stelt tijdelijke werkgroepen in voor de voorbereiding en advisering van nader bepaalde aandachtsgebieden. Het fonds kent daarvoor de volgende commissies:

- agendacommissie
- pensioencommissie
- beleggingscommissie
- risicocommissie
- communicatiecommissie
- (onafhankelijke) auditcommissie

Het bestuur kan besluiten dat externe deskundigen deel uitmaken van een commissie.

Afhankelijk van het onderwerp kan het bestuur een (tijdelijke) werkgroep instellen die een besluit voor het bestuur voorbereidt. Deze werkgroep kan zich laten bijstaan door externe deskundigen.

Het fonds kende in dit kader in 2015 de volgende (tijdelijke) werkgroepen:

- Werkgroep Contract
Deze werkgroep hield zich bezig met het vernieuwen van de contracten met externe partijen.
- Werkgroep ALM
Deze werkgroep hield en houdt zich bezig met het uitvoeren van de ALM-studie.
- Werkgroep Contract SEI
Deze werkgroep hield zich bezig met de herziening van het contract met SEI.
- Werkgroep Consolidatie

Deze werkgroep hield zich bezig met gesprekken met andere pensioenfondsen om te bezien of er gronden zijn voor samenwerking dan wel samengaan in één pensioenfonds.

- Werkgroep Beloningsbeleid

Deze werkgroep hield zich bezig met een herijking van het beloningsbeleid.

Daarnaast kent het pensioenfonds het zogenoemde Breed beraad. Dit is een platform dat met name bedoeld is om op periodieke basis tussen alle belanghebbenden van het pensioenfonds informatie uit te wisselen over alle lopende pensioengerelateerde zaken.

2.4.1 Agendacommissie

De agendacommissie heeft een schakel- en regiefunctie. De agendacommissie is belast met het bewaken en inbrengen van in het bijzonder paritair relevante onderwerpen en het agenderen c.q. de timing van deze onderwerpen in de bestuursvergadering. De commissie kwam in 2015 vier maal bijeen.

De agendacommissie bestaat uit:

- De onafhankelijk voorzitter (is voorzitter van de commissie).
- Een niet uitvoerend bestuurslid; de loco-voorzitter (deelname rouleert jaarlijks tussen het werkgeverslid en het werknemerslid).
- Een uitvoerend bestuurslid (deelname rouleert jaarlijks tussen beide uitvoerende bestuursleden).

2.4.2 Pensioencommissie

De pensioencommissie behandelt individuele dossiers van werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden, uitleg over de werkings sfeer en verplichtstellingsaangelegenheden. De commissie kwam in 2015 vijf maal bijeen.

Individuele voorleggers gaan altijd naar de pensioencommissie. Ingeval sprake is van (dreigende) precedentwerking wordt de individuele voorlegger behandeld door het gehele bestuur. De pensioencommissie adviseert het bestuur onder andere over pensioenbeleid en wetgeving

De pensioencommissie bestaat uit:

- Een uitvoerend bestuurslid met profiel vermogensbeheer (voorzitter van de commissie).
- Twee niet uitvoerende bestuursleden (een vanuit de werkgeversgeleding en een van uit de werknemersgeleding).

2.4.3 Beleggingscommissie

De commissie adviseert het bestuur over:

- de uitvoering van het balans- en beleggingsbeleid van het fonds;
- de voorbereiding van het jaarlijks beleggingsplan;
- de financiële risico's binnen vastgestelde kaders.

Daarnaast rapporteert de beleggingscommissie over het balans- en beleggingsbeleid aan het bestuur en zorgt voor het monitoren hierop.

De beleggingscommissie kwam in 2015 vijf maal bijeen. Tevens werden er conference calls gehouden naar aanleiding van plotseling dreigende situaties in de financiële wereld.

De beleggingscommissie bestaat uit:

- Een uitvoerend bestuurslid met profiel vermogensbeheer (voorzitter van de commissie).
- Twee niet uitvoerende bestuursleden (een vanuit de werkgeversgeleding en een vanuit de werknemersgeleding).

De beleggingscommissie laat zich adviseren door een externe onafhankelijke beleggingsadviseur.

2.4.4 Risicocommissie

De risicocommissie richt zich op de advisering van het bestuur ten aanzien van integraal risicomanagement.

De risicocommissie monitort de risico's en geeft hierover een terugkoppeling aan het bestuur. Daarnaast adviseert de risicocommissie het bestuur over de wijze van monitoring van de risico's. De risicocommissie adviseert het bestuur over de herijking van het risicobeleid van het fonds.

De risicocommissie ziet toe op een efficiënte uitvoering van het jaarwerkproces en brengt hierover verslag uit naar het bestuur. De risicocommissie ziet daarnaast toe op de uitputting van de begroting van de uitbesteding van de pensioenadministratie- en uitvoering van het fonds. De risicocommissie evalueert periodiek de uitbesteding van het fonds en adviseert het bestuur ter zake.

De risicocommissie kwam in 2015 elf keer bijeen. Daarnaast werden door de uitvoerend bestuurder operationele overleggen gevoerd met de diverse uitbestedingspartijen.

De risicocommissie bestaat uit:

- Een uitvoerend bestuurslid met profiel integraal risicomanagement (voorzitter van de commissie).
- Twee niet uitvoerende bestuursleden (een vanuit de werkgeversgeleding en een van uit de werknemersgeleding).

2.4.5 Communicatiecommissie

De communicatiecommissie adviseert het bestuur over het communicatie jaarplan en het communicatiebeleidsplan. Daarnaast adviseert de communicatiecommissie het bestuur over communicatie-uitingen met (gewezen) deelnemers, overige aanspraakgerechtigden, pensioengerechtigden, werkgevers en overige belanghebbenden bij het fonds.

De communicatiecommissie kwam in 2015 elf keer bijeen. Daarnaast werden door de uitvoerend bestuurder operationele overleggen gevoerd met de diverse uitbestedingspartijen, mede om de transitie van het communicatietraject naar Bridgevest in goede banen te leiden.

De communicatiecommissie bestaat uit:

- Een uitvoerend bestuurslid profiel integraal risicomanagement (voorzitter van de commissie).
- Twee niet uitvoerende bestuursleden (een vanuit de werkgeversgeleding en de vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden).

2.4.6 Onafhankelijke auditcommissie

De niet uitvoerende bestuursleden hebben daarnaast een auditcommissie bedrijfseconomische aspecten en risicobeheer ingesteld.

Deze onafhankelijke auditcommissie fungeert als sparringpartner van het niet uitvoerend deel van het bestuur bij het toezicht op:

- a) de risicobeheersing;
- b) het beleggingsbeleid;
- c) de financiële informatieverschaffing door het fonds.

In het kader van de risicobeheersing ziet de auditcommissie er in het bijzonder op toe dat:

- het bestuur een cultuur bevordert en borgt waarin risicobewustzijn vanzelfsprekend is;
- het bestuur ervoor zorgt dat het integrale risicomanagement adequaat georganiseerd is;
- het bestuur expliciet rekening houdt met risico's en risicobeheersing bij het bepalen van het beleid en het nemen van het besluiten en deze risicoafweging expliciet vastlegt.

In het kader van het beleggingsbeleid ziet de auditcommissie er in het bijzonder op toe dat:

- het bestuur zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vastlegt en ervoor zorgt dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden;
- het bestuur bij het bepalen van het beleid rekening houdt met de verplichtingen die het fonds is aangegaan en met zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van de belanghebbenden om te zorgen voor een optimaal rendement bij een aanvaardbaar risico;
- het bestuur ervoor zorgt dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.

In het kader van de financiële informatieverschaffing heeft de auditcommissie de taak de kwaliteit van de jaarrekening te beoordelen.

De niet uitvoerende bestuursleden kunnen ook andere taken aan de auditcommissie opdragen, die betrekking hebben op het intern toezicht.

De auditcommissie adviseert over zijn bevindingen aan de niet uitvoerende bestuursleden. De auditcommissie en het niet uitvoerende deel van het bestuur komen ten minste drie keer per jaar in vergadering bijeen. De onafhankelijke voorzitter van het bestuur is de voorzitter van dit overleg.

De auditcommissie bestaat per 31 december 2015 uit drie onafhankelijke externe deskundigen:
Drs H.L. Kirchner, voorzitter
Drs B.N. Smith en
Drs L.A. van Eerden.

Het lidmaatschap van de auditcommissie eindigt na maximaal vier jaar. Hij kan maximaal twee keer voor telkens vier jaar worden herbenoemd.

De auditcommissie kwam in 2015 drie keer bijeen.

2.5 Intern toezicht

Het intern toezicht is in het omgekeerd gemengd model belegd bij het niet-uitvoerend deel van het bestuur. De niet-uitvoerende bestuursleden houden toezicht op:

- a. de uitvoering van het beleid van het bestuur;
- b. de algemene gang van zaken in het fonds;
- c. adequate risicobeheersing door het bestuur;
- d. evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

2.6 Verantwoordingsorgaan

In het verantwoordingsorgaan is de verantwoording en medezeggenschap belegd. In het verantwoordingsorgaan zijn de deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgevers vertegenwoordigd.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 12 leden, waarvan:

- 4 namens de deelnemers;
- 4 namens de pensioengerechtigden; en
- 4 namens de werkgevers.

Het verantwoordingsorgaan bestaat per 31 december 2015 uit de volgende leden:

Leden		Organisaties	Vertegenwoordiger
De heer H.C.H. Koop	voorzitter	CBM	Werkgever
De heer P.A. van Rump		VON	Werkgever
De heer C.J.P. Zwetsloot	secretaris	CBM	Werkgever
De heer J. Brautigam		CBM	Werkgever
De heer A.M.J. Snepvangers		FNV	Werknemer
De heer D.J.L. Jansen	plv. secretaris	FNV	Werknemer
De heer H.J.M. ter Meer		FNV	Werknemer
De heer H. de Groot		CNV Vakmensen	Werknemer
De heer M.J. Wijlens			Gepensioneerde
De heer D. van de Kamp	plv. voorzitter		Gepensioneerde
De heer J.I. de Smit			Gepensioneerde
De heer J. Boester			Gepensioneerde

De leden namens de deelnemers en werkgevers worden benoemd door de werknemers- en werkgeversorganisaties. De leden namens de pensioengerechtigden worden door middel van verkiezingen gekozen.

De leden van het verantwoordingsorgaan treden eens in de vier jaar af volgens een rooster van aftreden. De aftredende leden van het verantwoordingsorgaan zijn terstond herbenoembaar, tenzij er verkiezingen worden gehouden. Het verantwoordingsorgaan bepaalt hoe vaak een lid kan worden herbenoemd. Bij een tussentijdse vacature in een geleding waarvoor geen verkiezing is gehouden, verzoekt het bestuur de vereniging die het afgetreden lid heeft benoemd, zo spoedig mogelijk een opvolger te benoemen. Alle leden zijn benoemd tot 1 juli 2018.

Het bestuur heeft de inrichting (onder meer samenstelling en stemverhouding), de taken en de bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan vastgelegd in de statuten van het fonds. Het bestuur heeft een reglement voor het verantwoordingsorgaan opgesteld en gepubliceerd op de website van het fonds.

Voor de verkiezingen van de pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan is een verkiezingsreglement opgesteld. Het verkiezingsreglement maakt onderdeel uit van het reglement van het verantwoordingsorgaan.

De belangrijkste taak van het verantwoordingsorgaan is het geven van een oordeel over het handelen van het bestuur ten aanzien van het beleid, het toekomstige beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan geeft jaarlijks schriftelijk zijn oordeel.

Het verantwoordingsorgaan baseert zijn oordeel op het jaarverslag van het fonds, de jaarrekening en overige informatie. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan tezamen met de schriftelijke reactie van het bestuur is onderdeel van de jaarverslagcyclus.

Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan verschillende adviestaken. Het bestuur stelt het verantwoordingsorgaan in de gelegenheid advies uit te brengen over elk voorgenomen besluit over:

- a. het beleid inzake beloningen;
- b. de vorm en inrichting van het intern toezicht;
- c. de profielschets voor de leden van het bestuur;
- d. het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- e. het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- f. het wijzigen van het reglement van het verantwoordingsorgaan (bovenwettelijk);
- g. het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid (bovenwettelijk);
- h. vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten (bovenwettelijk);

- i. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het fonds of de overname van verplichtingen door het fonds;
- j. liquidatie, fusie of splitsing van het fonds; en
- k. het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsreglement;
- l. de samenstelling van de feitelijke premie en de premiecomponenten.

2.7 De geschillencommissie

Binnen Syntrus Achmea Pensioenbeheer bestaat een gezamenlijke klachten- en geschillencommissie waarbij verschillende pensioenfondsen zijn aangesloten. Het bestuur heeft begin 2011 besloten deel te nemen aan deze gezamenlijke commissie en ging akkoord met de door de administrateur voorgestelde benoeming van de groep van zes personen waaruit deze commissie is samengesteld. Het bestuur ging tevens akkoord met de genoemde afspraken en vergoedingsregeling voor de leden van de gezamenlijke commissie en voor de administrateur.

Het bestuur verleende aan de gezamenlijke geschillencommissie de bevoegdheid tot de behandeling van geschillen met de primaire doelgroep, bestaande uit de deelnemer, de gewezen deelnemer, de aanspraakgerechtigde of de pensioengerechtigde alsmede met de werkgever, met uitzondering van vrijstellingskwesties. Het bestuur stemde tevens in met de werkwijze dat in een voorkomend geschil de secretaris van de gezamenlijke geschillencommissie uit de pool van commissieleden een commissie samenstelt van drie personen en aangeeft wie als voorzitter optreedt.

Van een geschil is sprake als een belanghebbende zich niet kan verenigen met een inhoudelijk (uitsluitend) jegens hem genomen besluit van het bestuur van het pensioenfonds.

Een geschil wordt in eerste instantie door de uitvoerder in behandeling genomen. Indien de klacht of bezwaar in stand blijft, wordt de pensioencommissie c.q. het bestuur ingeschakeld. Daarna is het aldus mogelijk beroep in te stellen bij de geschillencommissie. Wanneer men het niet eens is met het niet bindende advies van de geschillencommissie, kan altijd de civiele rechter of de Ombudsman Pensioenen worden ingeschakeld .

Het bestuur beschouwt een beslissing van de gezamenlijke geschillencommissie als een niet bindend advies.

In 2015 deden zich geen nieuwe zaken voor die aan de gezamenlijke geschillencommissie moesten worden voorgelegd.

De geschillencommissie wordt ondersteund door een secretaris, de heer A.G. Wentink, en bestaat op 31 december 2015 uit de volgende zes onafhankelijke leden:

Leden

Dhr. A.W. van Vliet
Dhr. N. Ruiter
Dhr. D.A.J. Kamp
Dhr. A.Th.M. van Hulst
Dhr. W. van den Beucken
Dhr. A.A.M. Broos

2.8 Uitbesteding

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsprotocol. De belangrijkste overweging bij het opstellen van het protocol is dat aan de uitbesteding van werkzaamheden risico's zijn verbonden. Het bestuur van het pensioenfonds moet en wil zicht hebben op deze risico's van uitbesteding en wil zorgen voor een permanente

beheersing van aan uitbesteding verbonden risico's. Het bestuur van het pensioenfonds achtte het daarom van belang dat op voorhand de criteria in een uitbestedingsprotocol werden vastgesteld die bij de selectie van de uitbestedingsrelaties gelden en dat de normen zijn vastgelegd die bij de bewaking van de kwaliteit van de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden gelden.

Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle structurele uitbestedingsrelaties.

Het proces van uitbesteding wordt betrokken in de risicoanalyse die het pensioenfonds uitvoert. Daarbij wordt in de risicoanalyse aan de afzonderlijk uitbestede bedrijfsprocessen of –activiteiten apart aandacht besteed. In de risicoanalyse is minstens opgenomen:

- een beschrijving van de uit te besteden of uitbestede bedrijfsprocessen of –activiteiten;
- een risico-inschatting dat de juiste keuze in de uitbestedingsrelatie wordt of is gemaakt;
- een risicoanalyse van de financiële en niet-financiële risico's die verbonden zijn aan de specifieke uitbesteding.

Op basis van de risicoanalyse bepaalt het bestuur bij de jaarlijkse evaluatie en bij eventuele verlenging van het contract of uitbesteding van werkzaamheden (nog steeds) opportuun is: het bestuur bepaalt het effect van uitbesteding op de bedrijfsvoering alsmede welke (extra) beheersmaatregelen nodig zijn, zodat het pensioenfonds 'in control' is en blijft. Op basis van de risicoanalyse wordt een risicostrategie vastgesteld en de risicobereidheid bepaald. Voor risico's boven de tolerantiegrens heeft het bestuur een mitigatiestrategie: risico beperken, verzekeren, overdragen, beëindigen.

In de eerste helft van 2016 zal de risicocommissie van het pensioenfonds het uitbestedingsbeleid toetsen aan de Guidance van De Nederlandsche Bank (DNB) met betrekking tot integriteit en waar nodig aanpassen en actualiseren.

2.9 Kerncijfers

Kerncijfers 2011 – 2015 (bedragen x EUR 1.000)

Aantallen	2015	2014	2013	2012	2011
Werkgevers	2.336	2.282	2.258	2.066	2.211
Deelnemers	16.201	16.076	15.861	17.189	18.298
Gewezen deelnemers	60.338	58.685	59.411	63.635	65.579
Pensioengerechtigden	23.492	23.400	23.629 ¹	19.585	19.681
Financiële gegevens	(bedragen in € 1.000,-)				
Technische voorziening voor risico fonds	2.643.969	2.464.644	2.042.450	2.130.854	1.967.146
Algemene reserve	(499.062)	8.736	(117.247)	(204.906)	(292.246)
Reserve pensioenrisico's	528.296	298.513	281.206	268.346	247.894
Stichtingskapitaal en reserves	29.234	307.249	163.959	63.440	(44.352)
Belegd vermogen	2.866.527	3.113.821	2.325.813	2.327.673	2.109.422
Vereist vermogen	3.172.265	2.762.875	2.323.656	2.399.200	2.215.040
Beleggingsopbrengsten	(93.067)	550.164	10.835	258.383	180.070
Premie verplichte verzekering	56.204	53.716	58.608	63.558	60.291
Kostendekkende premie	58.972	56.163	62.048	66.066	77.141
Gedempte kostendekkende premie	35.155	39.781	40.976	42.637	57.936
Uitkeringen verplichte verzekering	52.197	52.482	49.672	47.669	42.608
Premie invaliditeitspensioen	0	0	0	0	0
Uitkeringen ip-regeling ²	1.500	1.718	1.684	1.906	1.958
Financiële positie					
Performance incl. renteafdekking	-3,1%	24,85%	0,8%	13,7%	10,7%
Performance excl. renteafdekking	0,94%	6,67%	6,3%	9,8%	- 1,5%
Feitelijke dekkingsgraad	101,1%	112,5%	108,0%	103,0%	97,7%
Beleidsdekkingsgraad	104,2%	111,7%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vereiste dekkingsgraad	120,0%	112,1%	113,8%	112,6%	112,6%
Z-score ³	0,04	0,53	0,27	0,03	(0,76)
Score performancetoets ⁴	0,05	0,70	0,34	0,02	1,24
Gemiddelde rekenrente	1,78%	2,01%	2,87%	2,56%	2,75%
Uitvoeringskosten tov gem. vermogen	0,20%	0,22%	0,22%	0,25%	0,3%
Beleggingskosten tov gem. vermogen	0,50%	0,44%	0,47%	0,55%	0,46%
Toeslag (per 1 januari 2015)	0,0%	0,75%	0,0%	0,0%	0,0%
Inhaaltoeslag (per 1 januari 2015)	0,0%	0,78%	0,0%	0,0%	0,0%

¹ Met ingang van 2013 worden de pensioengerechtigden op andere wijze berekend.

² Inclusief de eenmalige uitkeringen van de WAO-plus-regeling. Vanaf 2006 zijn hierin ook de periodieke uitkeringen opgenomen van deelnemers die een IVA-uitkering ontvangen. Zij hebben recht op een extra uitkering ter grootte van 5% van de IVA-uitkering.

³ Voor het pensioenfonds wordt de zgn. z-score berekend (zie pagina 60 onder Z-score).

⁴ N.a.v. de brief van de DNB van 11 maart 2013 wordt er in de berekening van de performancetoets vanaf 2012 geen 1,28 meer bij de uitkomst opgeteld.

Verslag van het Bestuur

3 Ontwikkelingen

3.1 Nieuw Financieel Toetsingskader en haar gevolgen voor het pensioenfonds

Meer stabiliteit inbouwen en meer transparantie. Met dat doel ging op 1 januari 2015 het nFTK in. De financiële spelregels voor pensioenfondsen zijn daardoor een stuk strenger geworden. Onder het nFTK is voor beleidsbeslissingen de hoogte van de beleidsdekkingsgraad van belang. De beleidsdekkingsgraad is de voortschrijdende twaalfmaandsgemiddelde dekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad zorgt ervoor dat er minder op dagkoersen gestuurd hoeft te worden. Daarnaast gelden er strengere regels voor het verlenen van toeslagen. Dit betekent dat het lastiger is geworden om de pensioenen mee te laten stijgen met de lonen en/of de prijzen. Onder het nFTK is de vereiste dekkingsgraad hoger komen te liggen door de strengere eisen aan het vereist eigen vermogen.

De beleidsdekkingsgraad is stabielere dan de oude dekkingsgraad. In de oude situatie had een verandering in de bezittingen of de verplichtingen direct effect op de dekkingsgraad. Hierdoor kon de dekkingsgraad in korte tijd sterk schommelen door fluctuaties op de financiële markten. In de nieuwe situatie zullen de schommelingen door de middeling over 12 maanden kleiner zijn. Daar staat tegenover dat in de nieuwe situatie fluctuaties op de financiële markten 12 maanden zullen doorwerken. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2015 bedraagt 104,2%.

Eventuele noodzakelijke kortingen mogen over een langere periode worden uitgesmeerd (maximaal 10 jaar waarbij voor het eerste en tweede jaar onder het nFTK een maximale termijn van respectievelijk 12 en 11 jaar mag worden gehanteerd). Pensioenfondsen mogen eenmalig het strategisch beleggingsbeleid in lijn brengen met de actuele situatie, de ambities en risicohouding van het pensioenfonds. Het gaat dan om pensioenfondsen die wel een reservetekort, maar geen dekkingstekort hebben. Bij het nFTK hoort ook een haalbaarheidstoets. Deze toets geeft inzicht in de gevolgen van de financiële opzet van de pensioenregeling voor alle deelnemers en de daarbij gekozen risicohouding.

Het financieel crisisplan is in het verslagjaar als gevolg van de invoering van het nFTK door het bestuur geactualiseerd.

Tekortsituatie ultimo 2015

Op 1 januari 2015 is aldus het nieuwe FTK van kracht geworden. Als gevolg hiervan zijn wettelijk alle lopende herstelplannen vervallen. Binnen het nieuwe FTK dienen pensioenfondsen, waarvoor per 1 januari 2015 geldt dat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad behorende bij het vereist vermogen, vóór 1 juli 2015 een herstelplan bij DNB in te dienen.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds (104,2%) is ultimo boekjaar 2015 lager dan de vereiste dekkingsgraad (120,0%). Dit betekent dat er nog steeds sprake is van een tekort. Dit betekende dat het herstelplan per 1 januari 2016 geactualiseerd diende te worden. Het geactualiseerde herstelplan is vóór 1 april 2016 bij DNB ingediend. Uit het herstelplan blijkt dat de financiële positie van het pensioenfonds in 2021 volledig is hersteld. Herstel wordt dus ruim binnen de gestelde hersteltermijn van 11 jaar en zonder aanvullende maatregelen gerealiseerd.

In het verslagjaar koos het bestuur voor een hersteltermijn van 12 jaar. Terughoudendheid bij het uitdelen van overschotten (toekomstbestendig indexeren), rechtvaardigt volgens het bestuur terughoudendheid bij het verrekenen van tekorten (uit hoofde van evenwichtigheid tussen de verschillende generaties). Als onderbouwing refereert het bestuur tevens aan het feit dat het herstel van de financiële positie ruimschoots binnen 12 jaar mogelijk is zonder dat daarvoor een korting nodig is.

Het doel van het herstelplan

Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, is sprake van een tekortsituatie. Het pensioenfonds stelt dan verplicht een herstelplan op, waarin wordt aangetoond dat het pensioenfonds in maximaal 12 jaar herstelt tot de vereiste dekkingsgraad. Het herstel vindt voornamelijk plaats door verwachte beleggingsopbrengsten, premie-inkomsten, vrijval solvabiliteit bij verleende uitkeringen en het (deels) achterwege blijven van indexaties. Wanneer dit evenwel onvoldoende blijkt, dan is nominaal korten het uiterste redmiddel om het benodigde herstel te realiseren. Het is toegestaan om deze korting te spreiden over een periode van maximaal 10 jaar, waarbij de korting voor het eerste jaar onvoorwaardelijk dient te worden doorgevoerd. Bij de eerst volgende jaarlijkse evaluatie / actualisering van het herstelplan zal blijken of de korting voor dat jaar daadwerkelijk moet worden doorgevoerd.

Sociale partners en bestuur werkten hard aan invoering nFTK

Het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) werd op 1 januari 2015 van kracht. Dat betekende dat sociale partners en het pensioenfonds in 2015 explicietere en vollediger afspraken over pensioen maakten. Sociale partners beslisten over de inhoud van de pensioenregeling en de bijbehorende parameters zoals de franchise en/of het maximum pensioengevend salaris. Het bestuur zorgt voor de formele opdrachtaanvaarding. Er was tot 1 juli de tijd om de regeling FTK-proof te maken. De haalbaarheidstoets en risicohouding dienden voor 1 oktober 2015 te zijn vastgesteld.

ALM-studie

In het verslagjaar heeft het pensioenfonds haar premie-, indexatie-, herstel- en beleggingsbeleid geformuleerd binnen de context van het nieuwe FTK:

- Opbouwpercentage: 1,8%
- Nabestaandenpensioen: 70% op risicobasis
- Feitelijke premie: 22,7%
- Kostendeckende premie: gedempt op basis van verwacht rendement
- Indexatiebeleid volgens toekomstbestendige indexatie op basis van prijsinflatie
- Inhaalindexatie op basis van regels FTK (initiële indexatieachterstand 12,6%)
- Hersteltermijn en spreidingsperiode bij tekort: 10 jaar
- Strategisch beleggingsbeleid:
34% aandelen, 10% vastgoed, 5% grondstoffen, 51% vastrentende waarden
- Renterisicoafdekking afhankelijk van het niveau van de (20 jaars) rente:
rente < 3,5%: 50% ; rente tussen 3,5% en 4,5%: 62,5% ; rente > 4,5%: 75%

Ter ondersteuning heeft het pensioenfonds daarbij gebruik gemaakt van een ALM studie. Hiertoe heeft het pensioenfonds haar risicohouding herijkt. Deze risicohouding is gebaseerd op de specifieke kenmerken van het pensioenfonds en is als volgt geconcretiseerd in een aantal risicomaten:

- Kans dekkingsgraad kleiner dan 90%
- Verwachte korting groter dan 3%
- Kans op koopkracht kleiner dan 70%

De ALM-studie heeft inzicht gegeven in de consequenties van het nFTK bij het beleggingsbeleid 2015. Vervolgens heeft een optimalisatie plaatsgevonden op basis van de door het bestuur, met sociale partners afgestemde, randvoorwaarden. Deze randvoorwaarden betreffen de voorlopige risicohouding (kans op korten, kans op een dekkingsgraad onder de 90% met vervolgens een optimalisatie van de te verlenen toeslag).

Risicohouding

Elk pensioenfonds was verplicht om uiterlijk 1 oktober 2015 de risicohouding op te nemen en uit te werken in de fondsdocumenten. Voor de korte termijn komt de risicohouding tot uitdrukking in de hoogte van het vereist vermogen of een bandbreedte hiervoor.

De risicohouding van een pensioenfonds, bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet, wordt gedefinieerd als:

- de mate waarin een pensioenfonds, na overleg met sociale partners en het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds, bereid is risico's te lopen én
- de mate waarin het pensioenfonds risico's loopt, gegeven de kenmerken van het pensioenfonds.

Deze wettelijk voorgeschreven risicohouding van het pensioenfonds komt voor de korte termijn tot uitdrukking in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor en voor de lange termijn in de door het fonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets (zie hierna bij Haalbaarheidstoets).

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets is een nieuw onderdeel van het financieel toetsingskader (FTK). De haalbaarheidstoets is een wettelijk voorgeschreven berekening die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet van het pensioenfonds, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

De haalbaarheidstoets bestaat uit een aanvangshaalbaarheidstoets en een jaarlijkse haalbaarheidstoets. In de aanvangshaalbaarheidstoets worden ondergrenzen afgesproken voor het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in slecht weer.

De afgesproken ondergrenzen hebben een signaalfunctie. Wanneer bijvoorbeeld onverhoopt de financiële positie verslechtert of wanneer de economische vooruitzichten veranderen, zullen ook het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in slecht weer veranderen. De jaarlijkse haalbaarheidstoets berekent periodiek het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in slecht weer en bekijkt of deze nog boven de afgesproken ondergrenzen liggen. Worden de grenzen overschreden dan geeft dit aanleiding tot overleg tussen bestuur en sociale partners. Oorspronkelijk afgesproken ambities en/of risico's zijn dan immers niet meer haalbaar. Er kan dan besloten worden om de regeling en het pensioenfondsbeleid ongewijzigd voort te zetten of te wijzigen. Bij wijzigingen in regeling en/of beleid maakt men een nieuwe aanvangshaalbaarheidstoets en worden ook de ondergrenzen voor het pensioenresultaat opnieuw vastgesteld.

In het verslagjaar is voor het eerst een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd en zijn de ondergrenzen voor het pensioenresultaat afgesproken. Deze ondergrenzen vormen de wettelijk voorgeschreven 'lange termijn risicohouding'.

De berekeningen uit de haalbaarheidstoets dienen ook ter grondslag voor communicatie op individuele basis naar deelnemers.

➤ *Risicohouding voor de korte termijn*

De risicohouding komt voor de korte termijn tot uitdrukking in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervoor. De hoogte van het vereist eigen vermogen is onder meer afhankelijk van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds en de stand van de rente:

- Hoe risicovoller het beleggingsbeleid, hoe hoger het vereist eigen vermogen en
- Hoe hoger de rente, hoe hoger het vereist eigen vermogen.

Om inzicht te geven in de hoogte van het vereist eigen vermogen zijn een aantal berekeningen gemaakt. Op basis van het strategisch beleggingsbeleid zijn voor twee niveaus van de rente, de portefeuilles met het meeste en het minste risico passend binnen de toegestane bandbreedtes rondom de strategische mix doorgerekend. De volgende tabel geeft de uitkomsten van de uitgevoerde berekeningen:

Vereiste dekkingsgraad	Minimaal risico	Midden norm	Maximaal risico
DNB RTS	116,5%	118,5%	120,7%
DNB RTS +2%-punt	124,4%	124,6%	125,2%

In de tabel is te zien dat de spreiding rondom het vereist eigen vermogen maximaal 2,2%-punt is, gegeven de stand van de rente. Het bestuur besloot na consultatie met sociale partners een marge in te bouwen en daarom de bandbreedte rondom de vereiste dekkingsgraad vast te stellen op plus en min 2,5%-punt.

➤ *Risicohouding voor de lange termijn*

Het bestuur heeft na consultatie met sociale partners de risicohouding voor de lange termijn als volgt vastgesteld, met de daaraan gekoppelde ondergrenzen:

- Ondergrens 1: verwacht pensioenresultaat berekend vanuit de vereiste financiële positie: **100%**.
Argumentatie: Als het pensioenfonds voldoende gefinancierd is, moet de ambitie ook realiseerbaar zijn.
- Ondergrens 2: verwacht pensioenresultaat berekend vanuit de feitelijke financiële positie: **100%**.
Argumentatie: Als het verwachte pensioenresultaat lager is dan 100%, wordt de ambitie niet gerealiseerd. Vandaar dat dit een logisch moment is om met sociale partners hierover in overleg te treden.
- Ondergrens 3: Maximale afwijking van pensioenresultaat in slechtweerscenario berekend vanuit de feitelijke financiële positie: **50%**.
Argumentatie: de situatie dat in een slechtweerscenario slechts alleen de nominale aanspraken kunnen worden nagekomen en geen enkele indexatie kan worden gegeven, wordt door het bestuur als ondergrens beschouwd om met sociale partners in overleg te treden. Hierbij hoort een pensioenresultaat van 53%. Dit pensioenresultaat leidt tot een maximale afwijking van 50%.

Hiermee laat het pensioenfonds tevens zien dat het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en dat het pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft. De resultaten van de aanvangshaalbaarheidstoets tonen aan dat hieraan wordt voldaan.

Beleid bij verlaging van pensioenaanspraken en pensioenrechten

➤ *Voorwaardelijke korting van aanspraken*

Het voorwaardelijk korten van aanspraken geschiedt op basis van de wettelijke eisen zoals gesteld in artikel 134 van de Pensioenwet.

Het pensioenfonds kan de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten uitsluitend verminderen indien uit het herstelplan blijkt dat binnen de gekozen hersteltermijn van 10 jaar de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op basis van het reguliere beleid niet tot de vereiste dekkingsgraad herstelt.

Elk jaar wordt door middel van (de evaluatie van) het herstelplan gekeken hoe hoog de eventuele korting in het eerste jaar wordt en wordt de korting uit het eerste jaar met onmiddellijke ingang (onvoorwaardelijk) doorgevoerd.

Indien uit het herstelplan blijkt dat een korting is benodigd, dan heeft het bestuur bepaald dat deze voorwaardelijke korting over een periode van maximaal 10 jaar wordt uitgesmeerd (gespreid). De benodigde korting wordt echter ten minste tijdsevenredig en onvoorwaardelijk doorgevoerd in het eerste jaar. De korting in het eerste jaar moet daarnaast zijn doorgevoerd binnen één kalenderjaar.

➤ *Onvoorwaardelijke korting van aanspraken*

Het onvoorwaardelijk korten van aanspraken geschiedt op basis van de wettelijke eisen zoals gesteld in artikel 140 van de pensioenwet

Indien de beleidsdekkingsgraad vijf jaar achtereenvolgens onder de minimum vereiste dekkingsgraad ligt én de feitelijke dekkingsgraad op het laatste meetmoment eveneens onder de minimaal vereiste dekkingsgraad ligt, dan voert het pensioenfonds een zodanige onvoorwaardelijke korting door, dat na verwerken van deze onvoorwaardelijke korting de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds gelijk is aan de minimum vereiste

dekkingsgraad . Deze korting wordt in de financiële positie direct doorgevoerd en naar de deelnemers gespreid over een periode van 10 jaar als onvoorwaardelijke kortingen doorgevoerd.

➤ *Communicatie over kortingen*

Het pensioenfonds informeert de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, de overige belanghebbenden en de werkgever(s) schriftelijk over het besluit tot vermindering van pensioenaanspraken en pensioenrechten (dus zowel bij voorwaardelijke als bij onvoorwaardelijke kortingen). De vermindering kan op zijn vroegst een maand na de in de vorige volzin bedoelde informatieverstrekking worden gerealiseerd.

➤ *Herstel van gekorte aanspraken en gemiste toeslagen*

Indien de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds hoger is dan de beleidsdekkingsgraad behorende bij toekenning van de volledige toeslagambitie, is herstel van in het verleden gemiste toeslagen en doorgevoerde kortingen mogelijk. Voor deze inhaaltoeslag en herstel van kortingen is maximaal 20% van het vermogen boven de beleidsdekkingsgraad behorende bij toekenning van de volledige toeslagambitie beschikbaar. Indien het bestuur besluit tot het herstellen van gekorte aanspraken en/of gemiste toeslagen, zal dit plaatsvinden op collectieve basis, waarbij niet expliciet wordt gekeken naar de door de individuele deelnemers individueel gekorte aanspraken en/of gemiste toeslagen.

Toeslagbeleid

Het bestuur heeft samen met sociale partners in het verslagjaar besloten een voorwaardelijke indexatieambitie op basis van de algemene prijsindex te volgen. Het prijsindexcijfer is het percentage (afgerond op 2 decimalen nauwkeurig) waarmee het prijspeil zoals dat valt af te leiden uit het door het CBS vastgestelde "CPI-Alle huishoudens-afgeleid" is gestegen in de periode vanaf oktober van het voorafgaande boekjaar tot en met september van het lopende boekjaar. De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. De financiële positie is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad zoals vastgesteld voorafgaand aan de laatste bestuursvergadering van het jaar. De toeslagverlening is voorwaardelijk en voldoet aan de in artikel 137 van de Pensioenwet gestelde eisen. Er bestaat geen recht op jaarlijkse toeslagverlening. De toeslagverlening is voorwaardelijk en moet volledig uit de beleggingsopbrengsten gefinancierd worden.

Het volgende toeslagbeleid wordt als leidraad gehanteerd:

- a) Op grond van de Pensioenwet wordt geen toeslag verleend als de beleidsdekkingsgraad van het fonds minder bedraagt dan 110%.
- b) Als de beleidsdekkingsgraad zich bevindt tussen 110% en de bovengrens waarbij de volledige prijsindex toekomstbestendig kan worden toegekend, wordt gekeken welke toeslag op basis van de wettelijke voorschriften voor toekomstbestendig toeslagverlening kan worden toegekend.
- c) Als de beleidsdekkingsgraad zich bevindt boven de bovengrens wordt volledige toeslag toegekend en zal het bestuur beoordelen of het mogelijk is om een inhaaltoeslag of een herstel van doorgevoerde kortingen toe te kennen.
- d) Indien een inhaaltoeslag of een herstel van doorgevoerde kortingen wordt toegekend, dan zal dit op collectieve wijze plaatsvinden, waarbij niet gekeken wordt naar de in het verleden opgelopen individuele indexatieachterstand en/of doorgevoerde kortingen.

De voorwaardelijkheidsverklaring met betrekking tot informatie omtrent toeslagen en verlagingen is vanaf januari 2015 vormvrij. Het bestuur bepaalt dus de inhoud van die verklaring. Volgens de nieuwe regels wordt informatie verstrekt over toeslagen en verlagingen. Het bestuur heeft gekozen voor een 5-jarig en een 10-jarig overzicht.

De voorwaardelijkheidsverklaring zoals die moet worden opgenomen in allerlei communicatie uitingen, ziet er met ingang van 1 januari 2016 als volgt uit:

5-jarig overzicht

“Ons pensioenfonds probeert uw pensioen elk jaar te verhogen

Vanaf 1 januari 2016 tracht het pensioenfonds Meubel uw pensioen mee te laten groeien met de prijzen. Tot en met 1 januari 2015 groeide uw pensioen mee met de lonen in uw branche. Maar alleen als onze financiële situatie goed genoeg is. We besluiten dit elk jaar. Onze financiële situatie was de afgelopen tijd niet goed genoeg. Daarom konden we uw pensioen niet ieder jaar verhogen.

De laatste 5 jaar veranderden wij de pensioenen zo

U ziet ook of de stijging van de prijzen is goedge maakt als uw pensioen omhoog ging.

datum verandering	verhoging van uw pensioen	prijsstijging ¹
1 januari 2015	1,53%	0,98%
1 januari 2014	0,00%	2,51%
1 januari 2013	0,00%	2,45%
1 januari 2012	0,00%	2,34%
1 januari 2011	0,00%	1,27%

Ook de komende jaren kunnen wij uw pensioen waarschijnlijk niet of niet helemaal verhogen. De afgelopen jaren is uw pensioen niet verlaagd.

U leest meer op www.meubelpensioen.nl.”

10-jarig overzicht¹

“Ons pensioenfonds probeert uw pensioen elk jaar te verhogen

Pensioenfonds Meubel tracht uw pensioen met ingang van 1 januari 2016 met de prijzen mee te laten groeien. Tot 1 januari 2015 groeide uw pensioen mee met de lonen in uw branche. Hiervoor kijken we naar de stijging van de prijzen (CPI-Alle huishoudens-afgeleid) over de maanden oktober twee jaar geleden tot en met september in het vorige jaar. We besluiten elk jaar of we uw pensioen verhogen. Dat kan alleen als onze financiële situatie goed genoeg is. Dat is het geval als onze beleidsdekkingsgraad ten minste 110% is. Dan nog kan het bestuur besluiten wel of niet (gedeeltelijk) af te zien van het verhogen van de pensioenen. Vanaf 2015 gelden nieuwe wettelijke regels voor het verhogen van pensioenen. Dat kan alleen als de verhoging naar verwachting ook in de toekomst kan worden verleend. Dat betekent dat er meer geld nodig is en toeslagen lager uitvallen dan vóór 2015. Onze financiële situatie was de afgelopen tijd niet goed genoeg. Daarom konden we uw pensioen niet ieder jaar verhogen.”

Geen toeslagverlening per 1 januari 2016

Het bestuur heeft in het verslagjaar besloten om per 1 januari 2016 geen toeslag te verlenen. Op basis van het toeslagbeleid kon per 1 januari 2016 niet worden overgegaan tot een verhoging. De beleidsdekkingsgraad lag immers lager dan de minimale benodigde beleidsdekkingsgraad van 110% om over te mogen gaan tot het (gedeeltelijk) verhogen van de pensioenen.

Het verschil tussen de toeslag volgens de toeslagambitie en de daadwerkelijk toegekende toeslagverlening over de periode vanaf 1 januari 2002 tot en met 1 januari 2016 bedraagt 12,16% voor zowel deelnemers als gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

¹ CPI-Alle huishoudens jaarmutatatie

Het premiebeleid is aangepast

Het fonds hanteert vanaf 2016 een gedempte kostendekkende premie op basis van verwacht rendement. Het bestuur heeft besloten om voor de gedempte kostendekkende premie uit te gaan van het maximaal toegestane rendement waarbij rekening is gehouden met een koopsom voor toekomstige toeslagverlening. De feitelijke premie dient ook getoetst te worden aan de tweede norm die het fonds gesteld heeft. De tweede norm geeft aan dat de premie niet mag leiden tot interen op de actuele dekkingsgraad, zover er geen sprake is van een reserveoverschot.

De aanvangshaalbaarheidstoets heeft uitgewezen dat het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is.

Vóór het nFTK werd de premie op basis van de gedempte kostendekkende premie bepaald.

3.2 Wet- en regelgeving

➤ *AOW-leeftijd in grotere stappen omhoog*

De AOW-leeftijd gaat in stappen omhoog naar 67 jaar. In 2015 gingen de Tweede en Eerste Kamer akkoord met een versnelde verhoging van de AOW-leeftijd. De AOW-leeftijd wordt vanaf 2016 in stappen van 3 maanden verhoogd. En vanaf 2018 in stappen van 4 maanden. Daarmee wordt de AOW-leeftijd 66 jaar in 2018 en 67 jaar in 2021. Dat is sneller dan eerder afgesproken. Na 2021 wordt de AOW-leeftijd gekoppeld aan de levensverwachting. Direct betrokkenen zijn hierover door het pensioenfonds geïnformeerd.

➤ *Stappen op weg naar een nieuw pensioenstelsel*

Het kabinet werkt aan een nieuw pensioenstelsel. Op 6 juli 2015 gaf staatssecretaris van Sociale Zaken en werkgelegenheid, mevrouw Klijnsma, vier hoofdlijnen voor een nieuw stelsel aan. En op 18 december 2015 schetste ze in een werkprogramma welke vraagstukken en oplossingsrichtingen tot de zomer van 2016 worden onderzocht en uitgewerkt. De SER werkt de nieuwe voorkeursvariant persoonlijk pensioenvermogen met collectieve risicodeling uit. En doet onderzoek naar de overgangsproblematiek bij het afschaffen van de doorsneesystematiek. Vier ambtelijke werkgroepen werken de hoofdlijnen voor een nieuw pensioenstelsel uit.

Volgens Klijnsma is het maken van een dergelijk nieuw stelsel heel complex. Maar op weg naar een nieuw stelsel kunnen wel alvast stappen gezet worden. Het kabinet ziet de wetsvoorstellen Variabele pensioenuitkering en algemeen pensioenfonds als voorbeelden van stappen in de goede richting.

➤ *BTW-koepelvrijstelling vervalt*

Voor het pensioenfonds betekent het vervallen van de BTW-koepelvrijstelling dat met ingang van 1 januari 2015 BTW is verschuldigd over de administratiekosten. Tenzij de belastingdienst of eventueel de rechter vaststelt dat het fonds als beschikbare premiereregeling mag worden gezien, is het pensioenfonds als gevolg van het vervallen van de BTW-koepelvrijstelling met ingang van 1 januari 2015 BTW verschuldigd over de administratiekosten. Dit betekent een aanzienlijke kostenstijging voor het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft een fiscaal adviseur in de arm genomen om zich op dit gebied te laten ondersteunen. Het pensioenfonds heeft de belastingdienst verzocht te bevestigen dat het pensioenfonds kwalificeert als een ter collectieve belegging bijeengebracht vermogen. De belastingdienst heeft het verzoek afgewezen en bepaald dat het pensioenfonds niet als beschikbare premiereregeling mag worden gezien.

3.3 Ontwikkelingen pensioenregeling

3.3.1 Verplichtstellingsbeschikking, statuten en reglementen

Voornoemde besluiten van sociale partners over het verhogen van de pensioenrichtleeftijd naar 67 jaar en het verlagen van het opbouwpercentage naar 1,80% per 1 januari 2015 zijn in de verplichtstellingsbeschikking respectievelijk het pensioenreglement van het pensioenfonds verwerkt.

3.3.2 Terugvaloptie

Indien sociale partners op enig moment in de tijd niet tot gevraagde besluitvorming kunnen komen, wenst het bestuur te kunnen beschikken over een zogenaamde terugvaloptie. Deze gevraagde besluitvorming heeft betrekking op de pensioenambitie oftewel de inhoud van de pensioenregeling, de hoogte van de feitelijke premie en de toeslagambitie. En daarbij de situatie dat het ongewijzigd handhaven van de lopende afspraken tussen het pensioenfonds en sociale partners onvoldoende ruimte bood om bij een patstelling de kerncijfers voor de regeling vast te stellen. Daarom is een terugvaloptie opgenomen in een tussen het pensioenfonds en sociale partners gesloten Bedrijfstakpensioenfonds Uitvoering Overeenkomst (BUO), waarin deze terugvaloptie en de afspraken tussen sociale partners en het pensioenfonds over de uitvoering van de regeling zijn opgenomen.

3.4 Technische voorzieningen (bedragen x € 1.000)

De Technische voorzieningen namen in 2015 met € 179.325 toe. De voornaamste reden voor de wijziging in de technische voorzieningen betreft de wijziging van de rentetermijnstructuur. Per saldo heeft de renteverandering een verhogend effect gehad op de technische voorzieningen van € 180.687 (zie onderstaande tabel).

Verloop van de technische voorzieningen

	2015	2014
TV per 1 januari	2.464.644	2.042.450
Actuarieel benodigd voor nieuwe onvoorwaardelijke aanspraken	49.323	45.034
Toevoeging in verband met kosten	1.407	1.030
Benodigde intresttoevoeging TV	4.479	7.743
Overgenomen pensioenverplichtingen	1.756	1.967
Uitkeringen	-54.145	-54.240
Vrijgevallen voor kosten uit de TV	-1.760	-1.356
Overgedragen pensioenverplichtingen	-3.305	-3.509
Wijziging van de pensioenregeling en/of het pensioenniveau		
Toeslagverlening pensioengerechtigden	0	11.129
Toeslagverlening slapers	0	13.373
Toeslagverlening actieve deelnemers	0	12.325
Wijziging als gevolg van verandering rentetermijnstructuur	180.687	447.745
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	-264	-51.920
Resultaat op sterfte	-3.233	-4.619
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	1.959	-4.859
Resultaat op mutaties	-533	2.408
Resultaat op overige technische grondslagen	2.954	-57
TV per 31 december	2.643.969	2.464.644

3.5 Actuariële resultatenanalyse (bedragen x € 1.000)

Het boekjaar 2015 is afgesloten met een resultaat van € -278.015 (2014: € 143.290). Dit resultaat is als volgt nader onder te verdelen:

Resultatenanalyse

	2015	2014
Beleggingsopbrengsten	-278.233	94.676
Premie	1.212	5.437
Waardeoverdrachten	135	167
Kosten	0	409
Uitkeringen	448	40
Sterfte	3.233	4.619
Arbeidsongeschiktheid	-1.959	4.859
Overige kanssystemen	533	-2.408
Toeslagverlening	0	-36.827
Overige incidentele mutaties	-2.690	51.977
Andere oorzaken	-694	20.341
Totaal resultaat	-278.015	143.290

In de post 'Overige incidentele mutaties' is een negatief resultaat op uit hoofde van wijziging regeling ad € 2.954 begrepen die betrekking heeft op met name de voorziening van de toekomstige vrijgestelde premie van de arbeidsongeschikte deelnemers als gevolg van de overgang van pensioenleeftijd van 65 naar 67 jaar.

De belangrijkste component van het totaalresultaat zijn met name de negatieve beleggingsopbrengsten. Dit is echter een saldobedrag van de positieve beleggingsopbrengsten en het negatieve resultaat op interest (wijzigingen als gevolg van rentetermijnstructuur), getuige onderstaande tabel.

Resultaat op beleggingen

	Financieel	Actuariel	Resultaat 2015	Resultaat 2014
Directe beleggingsopbrengsten	46.273		46.273	51.264
Indirecte beleggingsopbrengsten	-127.313		-127.313	509.929
Rentelasten vreemd vermogen	0		0	0
Kosten vermogensbeheer	-12.027		-12.027	-11.029
Interest resultaatdeling risicoherv. of gar. contract	0		0	0
Benodigde interest		4.479	-4.479	-7.743
Mutatie TV door wijziging rentetermijnstructuur		180.687	-180.687	-447.745
Totaal	-93.067	185.166	-278.233	94.676

3.6 Samenstelling feitelijke premie (bedragen x € 1.000)

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

Actuariële inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen	€	42.254
Opslag voor premievrijstelling bij invaliditeit		1.910
Opslag voor kosten		5.729
Opslag voor solvabiliteit		4.297
Overig		327
	€	<u>54.517</u>

3.7 Overige ontwikkelingen

Boetes en dwangsommen

In het verslagjaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door De Nederlandsche Bank geen aanwijzingen aan het pensioenfonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het pensioenfonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Afkoopgrens

Het bestuur besloot in 2007 alle aanspraken onder de afkoopgrens, zowel aanspraken op ouderdomspensioen als aanspraken op bijzonder nabestaandenpensioen, af te kopen zodra dit mogelijk is, ofwel na einde deelneming, bij echtscheiding en bij pensioeningang.

Vanaf 2009 is de afkoopactie echter stil komen te liggen als gevolg van de financiële positie van het pensioenfonds. In 2014 is de afkoopactie weer opgestart. Bij de voorbereidingen hiervan bleek dat op dit moment voor 15.107 slapers en ex-partners de afkoop van kleine pensioenaanspraken mogelijk zou zijn. In de begroting administratiekosten 2014 was echter rekening gehouden met 2.500 stuks. Dit betreffen aanspraken op ouderdomspensioen van € 0,05 tot € 31,63. De afkoopwaarde hiervan loopt op tot een bedrag van € 583,68 bruto. In 2015 is een aanvang gemaakt met de afkoop van de overige in aanmerking komende pensioenen. Hierbij wordt rekening gehouden met het besluit van het bestuur eind 2014 om de afkoopgrens van een klein pensioen bij einde deelneming met ingang van 1 januari 2015 vast te stellen op € 300,-. Deze actie heeft in het verslagjaar een verdere uitvoering gekregen.

Partnerpensioen overleden ex weer terug bij deelnemer

Het is mogelijk dat het partnerpensioen van de ex-partner weer ten gunste komt aan de deelnemer als de ex-partner eerder dan de deelnemer overlijdt. Het pensioenfonds kan zelf kiezen of deze mogelijkheid ook in de eigen regeling komt. De wijziging komt uit de Verzamelwet Pensioenen 2014 en is per 1 januari 2015 in werking getreden. Het bestuur besloot in 2015 om het bijzonder partnerpensioen bij overlijden van de ex-partner weer ten gunste te laten komen aan de deelnemer.

Evaluatie externe partijen

Aan het eind van het verslagjaar heeft het bestuur het functioneren van diverse externe partijen geëvalueerd.

Controle basisgegevens

Door Syntrus Achmea Pensioenbeheer is mede naar aanleiding van de Quinto-P-onderzoeken van DNB in 2014 het datakwaliteitsprogramma IMPERO opgezet. De bevindingen zijn met het bestuur gedeeld.

In vervolg hierop besloot het bestuur in 2015 de door Syntrus Achmea Pensioenbeheer gevoerde pensioenadministratie meer omvattend te laten controleren, anders dan door de afdeling Quality Assurance (QA) van Syntrus Achmea Pensioenbeheer en de jaarlijkse steekproefsgewijze check door de waarmede actuaris. Hiertoe is het pensioenfonds in 2015 in zee gegaan met het bedrijf Novisource te Nieuwegein.

Aansluiting Pensioenaangifte

Met ingang van 2016 is sprake van een andere wijze van gegevensaanlevering door de aangesloten werkgevers. De loongegevens van de deelnemers zijn de basis voor het vaststellen van zijn/haar pensioenrecht. De werkgever of gemachtigd administrateur doet aangifte van loon- en dienstverbandgegevens vanuit zijn salarispakket. Door de aansluiting op Pensioenaangifte komen deze direct bij Syntrus Achmea Pensioenbeheer binnen. De werkgever of gemachtigd administrateur krijgt per e-mail een terugkoppeling van de verwerking van de aangeleverde gegevens. Eventueel inhoudelijke fouten worden bij de werkgever of gemachtigd administrateur gemeld via mail en deze kunnen via het Pensioenaangifteportaal worden bekeken en indien nodig worden gecorrigeerd in zijn salarispakket. Deze manier van aanleveren levert voor zowel de werkgever als het pensioenfonds voordeel op. De gegevens zijn juist en tijdig in het administratieve systeem beschikbaar. Dit heeft positieve gevolgen voor het facturatieproces, het proces van vaststellen van het pensioen en de verzending van wettelijke uitingen.

Strategie

Sociale partners en bestuur kijken al langer naar de toekomststrategie van het fonds. Voor het bestuur is het van het grootste belang dat ook op de lange termijn een goed pensioen wordt geboden aan alle werknemers in de branche. Op 25 november 2014 heeft het bestuur daarom een brainstormsessie gehouden om richting te geven aan zijn ambities voor de komende jaren. Ten aanzien van die ambities heeft het bestuur een aantal criteria en uitgangspunten vastgesteld:

- Toekomstbestendigheid van het pensioenfonds;
- Behoud van een financieel robuust pensioenfonds (dekkingsgraad);
- Voldoende grootte van de deelnemerspopulatie, met oog voor de samenstelling van de populatie;
- Voldoende belegd vermogen;
- Verlaging van de kosten per deelnemer en procentuele kosten vermogensbeheer;
- Behoud van verwantschap, eigenheid en herkenbaarheid voor de aangesloten – en aan te sluiten bedrijfstakken, en daarmee behoud van vertrouwen vanuit die bedrijfstakken;
- Aansluiting bij maatschappelijke – en branche trends.

Het bestuur ziet groei op langere termijn als een belangrijke voorwaarde om deze ambities te verwezenlijken.

Op basis van deze criteria en uitgangspunten is een strategiedocument opgesteld, besproken met sociale partners en het Verantwoordingsorgaan, zodat gekomen kan worden tot een uitwerking richting andere partijen. Het bestuur is vervolgens in het verslagjaar met diverse andere pensioenfonds in gesprek gegaan om te bezien of er mogelijkheden zijn voor samenwerking dan wel consolidatie.

BTW positie van het pensioenfonds

Het pensioenfonds heeft bij het onderzoek naar haar BTW positie in 2014 de hulp ingeroepen van Meijburg. De pensioenverzekeringsactiviteiten van het pensioenfonds kwalificeren volgens Meijburg in principe als (belastbare) prestaties voor de BTW, omdat deze prestaties tegen vergoeding worden verricht. Het pensioenfonds kwalificeert hierdoor als ondernemer voor de BTW. Als gevolg hiervan dient het pensioenfonds zich te registreren voor BTW-doeleinden en dient zij in beginsel BTW-aangiften in te dienen.

Deze activiteiten zijn volgens Meijburg echter vrijgesteld van BTW. Het pensioenfonds is derhalve geen BTW verschuldigd over de premiegelden die zij ontvangt van de verschillende pensioenverzekerden, noch is het pensioenfonds BTW verschuldigd over de inkomsten die zij ontvangt uit haar beleggingen. Feitelijk betekent dit dat het pensioenfonds vrijgesteld kan worden van het doen van BTW-aangiften, behoudens voor zover het pensioenfonds (verlegde) BTW is verschuldigd ter zake van diensten die zij heeft afgenomen van buitenlandse dienstverleners, dan wel recht heeft op teruggaaf van voorbelasting.

Bij dienstverlening waarbij de dienstverlener en de afnemer niet in hetzelfde land zijn gevestigd, bepaalt de zogenoemde plaats van dienst regelgeving in welk land de BTW is verschuldigd. Voor dienstverlening tussen ondernemers (ongeacht of deze een BTW-nummer hebben of niet) geldt als hoofdregel dat de dienst belastbaar is in het land waar de afnemer is gevestigd. Hierbij geldt tevens dat de eventueel verschuldigde

BTW (verplicht) verlegd is naar de afnemer onder de zogenoemde verleggingsregeling. Dit betekent dat de afnemer zelf de (verlegde) BTW dient te voldoen middels haar reguliere BTW-aangiften.

BTW verlegging

Zoals hiervoor vermeld, kwalificeert het pensioenfonds als ondernemer voor de BTW. Dit betekent dat de zogenoemde verleggingsregeling ook van toepassing is op het pensioenfonds. Het pensioenfonds is derhalve mogelijk (verlegde) BTW verschuldigd ter zake van diensten die zij inkoopt van buitenlandse dienstverleners.

De huidige opvatting (o.a. van fiscaal adviseurs) is dat een pensioenfonds wel kwalificeert als ondernemer voor de BTW, met als belangrijkste gevolg dat een pensioenfonds aangifte moet doen en bij de inkoop van diensten van buitenlandse dienstverleners de verlegde BTW moet aangeven op de eigen BTW-aangifte. Het pensioenfonds dient zich (vrijwillig) aan te melden bij de Belastingdienst (er bestaat een pro actieve informatieverplichting van een belastingplichtige aan de Belastingdienst bij twijfel c.q. vermoeden van een onjuiste (te lage) BTW-aangifte).

Meijburg adviseerde daarom het bestuur, teneinde (hoge) boetes te voorkomen, een suppletieaangifte in te dienen over de afgelopen vijf jaren om alsnog de verschuldigde BTW te voldoen ter zake van de dienstverlening van SEI Investments (Europe) Limited. Het bestuur stemde hiermee in. Meijburg heeft vervolgens eind december 2014 aan de Belastingdienst het standpunt van het pensioenfonds naar voren gebracht dat geen verlegde BTW is verschuldigd ter zake van collectieve vermogensbeheerdiensten die door SEI aan het pensioenfonds zijn verleend.

Op basis van informatie die het pensioenfonds aan de belastingdienst verstrekke, kwam de belastingdienst tot de conclusie dat de feitelijke situatie niet afdoende aansloot bij het contract met SEI. Het bestuur is hierover in gesprek gegaan met de belastingdienst. Uiteindelijk werd tussen het pensioenfonds en de belastingdienst hierover eind 2015 een compromis gesloten en vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst. Het pensioenfonds stelde een werkgroep in, die begin 2016 de onderhandelingen met SEI startte om het contract vóór 1 juli 2016 zodanig te herzien dat het *BTW-proof* zou worden, zijnde een voorwaarde van de belastingdienst.

Algehele BTW vrijstelling

De belastingdienst heeft aangegeven dat zij het verzoek van een aantal bedrijfstakpensioenfondsen om aangemerkt te worden als een ter collectieve belegging bijeengebracht vermogen (zodat het beheer hiervan is vrijgesteld van BTW), afwijst. Deze pensioenfondsen hebben hiertegen bezwaar gemaakt. Deze procedure loopt nog.

3.8 Toezichthouders AFM en DNB

Twee toezichthouders zijn belast met het toezicht op (bedrijfstak)pensioenfondsen. Dit zijn de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB).

3.8.1 AFM-toezicht in 2015

De AFM is als toezichthouder belast met het bevorderen van een zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten, waaronder het bewaken van de informatie die pensioenfondsen verschaffen ten aanzien van juistheid en begrijpelijkheid.

Tijdige verzending UPO's

Volgens de "Beleidsregel tijdigheid UPO's" moeten alle pensioenuitvoerders hun actieve deelnemers jaarlijks uiterlijk 30 september schriftelijk informeren over hun pensioenopbouw met een UPO. Hieraan heeft het pensioenfonds voldaan.

Pensioenfonds is transparant over kosten

Begin 2011 is door de AFM het onderzoek 'Kosten pensioenfondsen verdienen meer aandacht' gepubliceerd. Dit betreft een verkennend onderzoek naar de hoogte van administratie- en beleggingskosten van pensioenregelingen bij pensioenfondsen in Nederland. Het bestuur van het pensioenfonds vindt transparantie over kosten van groot belang. In het jaarverslag besteedt het bestuur daarom ruim aandacht aan dit onderwerp.

Het verzenden van startbrieven

Het pensioenfonds heeft in 2015 de zogenoemde startbrief niet in alle gevallen binnen de wettelijke termijn aan nieuwe deelnemers kunnen verzenden. Hierover heeft het pensioenfonds de AFM geïnformeerd. Het pensioenfonds heeft met de uitvoerder afspraken gemaakt om dit proces beter gestroomlijnd te krijgen. De invoering van Pensioenaangifte moet hier met name een positieve verandering in teweegbrengen.

3.8.2 DNB themaonderzoeken 2015

DNB is als toezichthouder belast met prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële soliditeit van financiële ondernemingen inclusief pensioenfondsen. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector.

Het pensioenfonds informeert DNB over alle wijzigingen in statuten, reglementen en in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Tevens legt het pensioenfonds jaarlijks uiterlijk 30 juni het jaarverslag en de daarbij behorende verslagstaten ter beoordeling aan DNB voor. Elke maand en elk kwartaal rapporteert het pensioenfonds aan DNB over zijn financiële positie inclusief de dekkingsgraad. Tevens rapporteert het pensioenfonds DNB in januari over de uitkomsten van de evaluatie van het herstelplan over voorgaand boekjaar. Tot slot worden benoemingen van bestuursleden vooraf ter toetsing aan DNB voorgelegd.

DNB sprak het pensioenfonds specifiek op de navolgende onderwerpen aan:

Belangenverstremgeling / integriteitsrisico

DNB heeft in de periode juni - september 2014 bij alle pensioenfondsen een onderzoek gedaan om de beheersing van risico's op het gebied van belangenverstremgeling in kaart te brengen. Het onderzoek vond plaats aan de hand van een self assessment. DNB verwachtte dat een pensioenfonds daarmee in kaart bracht of het pensioenfonds de beheersing van het risico van belangenverstremgeling goed op orde heeft en voldoende aandacht besteedt aan dit onderwerp.

DNB heeft aan de hand van de door het pensioenfonds gegeven antwoorden geconstateerd dat het bewustzijn van de risico's op belangenverstremgeling te beperkt is en dat de beheersing onvoldoende is. In haar brief van 29 januari 2015 informeerde DNB het fonds over de uitkomsten van dit onderzoek en welk vervolg zij van het pensioenfonds verwacht.

Door middel van in het verslagjaar gehouden workshops met de compliance officer en consultant PwC heeft het bestuur het integriteitsrisico geheel in kaart gebracht en beheersmaatregelen benoemd. De uitkomsten van die workshops worden in het integraal risicomanagementmodel doorgevoerd.

4 Governance

Het pensioenfonds beschrijft in deze paragraaf de ontwikkelingen in 2015 op het gebied van goed pensioenfondsbestuur. Aan de orde komen onderwerpen als de Code Pensioenfondsen, de Wet versterking bestuur pensioenfondsen, geschikt bestuur, beloningsbeleid, naleving gedragscode, het transparantiedocument, risicobeheer en het voldoen aan wet- en regelgeving.

4.1 Wet versterking bestuur pensioenfondsen

In augustus 2013 is de Wet versterking bestuur pensioenfondsen van kracht geworden. Deze wet beoogt een integrale herziening van de governance en medezeggenschap bij pensioenfondsen. De bepalingen over het verantwoorden van het beleggingsbeleid en over geschiktheid en tijdsbeslag gelden vanaf de inwerkingtreding van de wet. De bepalingen aangaande de nieuwe bestuursmodellen zijn per 1 juli 2014 van kracht geworden. In het voorjaar van 2014 heeft het bestuur van het pensioenfonds gekozen voor het omgekeerd gemengd bestuursmodel. Dit model heeft ook een verantwoordingsorgaan. De niet-uitvoerende bestuurders in het bestuur van het pensioenfonds fungeren als het intern toezicht op de uitvoerende bestuurders. Daarnaast is er een onafhankelijke auditcommissie.

In het verslagjaar heeft het bestuursmodel geen wijziging ondergaan.

4.2 Verantwoordingsorgaan

In het nieuwe verantwoordingsorgaan zoals dat per 1 juli 2014 van kracht is, zijn deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden getalsmatig evenredig vertegenwoordigd. Het bestuur heeft de inrichting (onder meer samenstelling en stemverhouding) en de bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan vastgelegd in de statuten van het fonds. Tevens heeft het bestuur een reglement voor het verantwoordingsorgaan opgesteld. De bevindingen en het oordeel van het verantwoordingsorgaan over 2015 zijn terug te vinden in dit jaarverslag.

4.3 Diversiteitsbeleid

Het bestuur heeft een diversiteitsbeleid vastgesteld. Het bestuur streeft naar een bestuurssamenstelling waarbij de belanghebbenden op een zo evenwichtig mogelijke wijze zijn vertegenwoordigd, maar ook naar een bestuur dat complementair is samengesteld zodat de bestuursleden competenties en invalshoeken inbrengen die elkaar aanvullen. Het bestuur streeft er naar dat in het bestuur ten minste één man en één vrouw zitten en ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar. De eis van geschiktheid prevaleert echter boven diversiteit.

Bij de invulling van een vacature wordt door het pensioenfonds actief gezocht (en/of actief opgeroepen om te zoeken) naar kandidaten die passen in de diversiteitdoelstellingen. Het bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of bij de verkiezing van kandidaten. Het bestuur toetst voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitdoelstellingen.

Het bestuur heeft de voordragende organisaties geïnformeerd over het diversiteitsbeleid en dit beleid ook opgenomen in de bestuursprofielen en het profiel voor een lid van het verantwoordingsorgaan .

Op dit moment is er één lid van het bestuur onder de veertig. Er heeft één vrouw zitting in het bestuur, zijnde de (onafhankelijk) voorzitter.

4.4 Geschiktheid

Personen die het beleid van een pensioenfonds bepalen of mede bepalen moeten, naar het oordeel van DNB, voldoende geschikt zijn met het oog op de belangen van de deelnemers, de pensioengerechtigden, de gewezen deelnemers en de overige belanghebbenden. Dat is wettelijk vastgelegd in de Pensioenwet en in de Code Pensioenfondsen. Het bestuur heeft het bestaande deskundigheidsplan met inachtneming van de Beleidsregel geschiktheid 2012 van DNB en AFM, de Code Pensioenfondsen en de verscherpte eisen die volgen uit de Wvbp geactualiseerd en omgevormd in een geschiktheidsplan.

Naast deskundigheid omvat geschiktheid competenties en professioneel gedrag. Er is sprake van geschiktheidsniveau A en B in plaats van 1 en 2. Nieuw is ook dat een bestuurder vanaf dag één geschikt dient te zijn voor de functie. Het pensioenfonds heeft in dit kader de voordragende organisaties verzocht hierop te anticiperen en de mogelijkheid voor aspirant bestuurders geboden. In het geschiktheidsplan zijn ook nieuwe bestuursprofielen opgenomen.

In 2014 is de deskundigheid van het bestuur succesvol getoetst op niveau 1. Hiertoe volgde het bestuur in februari 2014 de leergang 'Besturen van een pensioenfonds' bij SPO, gevolgd door een nulmeting door middel van de SPO Kennisreflector. In 2015 startte het bestuur met een door Towers Watson te verzorgen opleiding tot geschiktheidsniveau B. De opleiding bestaat uit vijf modules en is begin 2016 afgerond.

Ook het nieuwe Verantwoordingsorgaan volgt opleidingen om ten minste niveau A te bereiken.

4.5 Zelfevaluatie bestuur

Het bestuur heeft een procedure vastgesteld voor een periodieke zelfevaluatie. Het gaat om het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden afzonderlijk. Doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit van het bestuur in stand te houden en of te verbeteren. Door middel van zelfevaluatie wordt het functioneren van het bestuur inzichtelijk, beoordeeld en teruggekoppeld. De eerste individuele en collectieve zelfevaluatie van het bestuur vond plaats in de tweede helft van 2015. Het nieuwe bestuursmodel heeft dan een jaar gefunctioneerd. Bij de evaluatie maakt het pensioenfonds gebruik van een derde partij. In 2016 vervolgt het bestuur de zelfevaluatie.

4.6 Gedragscode / compliance

Het pensioenfonds heeft een gedragscode waarin de regels en richtlijnen voor bestuursleden en andere betrokkenen zijn opgenomen. Deze regels en richtlijnen zijn ter voorkoming van conflicten tussen de belangen van het fonds en de privébelangen van betrokkenen en ter voorkoming van het gebruik maken van vertrouwelijke informatie van het fonds voor privédoeleinden. In het verslagjaar is de gedragscode niet aangepast. De compliance officer controleert of de bestuursleden en andere betrokkenen de gedragscode naleven. De compliance officer heeft in de afgelopen jaren geen overtreding van de regels gevonden. De compliance officer oefent tevens de rol van vertrouwenspersoon bij het pensioenfonds uit.

4.7 Klokkenluidersregeling

Het bestuur heeft een klokkenluidersregeling vastgesteld, alsmede een vertrouwenspersoon aangesteld (zie hiervoor). Op grond van de klokkenluidersregeling van het pensioenfonds kunnen onregelmatigheden die binnen het pensioenfonds, de organen of bij de partijen aan wie taken zijn uitbesteed wordenesignaleerd aan de vertrouwenspersoon worden gerapporteerd. In het verslagjaar is geen gebruik gemaakt van de klokkenluidersregeling.

4.8 Nevenfuncties bestuursleden

De lijst met nevenfuncties van de bestuursleden in 2015 is als bijlage bij het jaarverslag opgenomen. Met het opnemen van de lijst geeft het bestuur tevens aan dat zij de nevenfuncties als aanvaardbaar beschouwt.

4.9 Personele wijzigingen en herbenoemingen.

Er hebben in 2015 geen personele wijzigingen en herbenoemingen plaatsgevonden.

4.10 Code Pensioenfondsen

Tijdens de ontwikkeling van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen stelden de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid (STAR) de Code Pensioenfondsen (de Code) op. Doel van de Code is de verhoudingen binnen het pensioenfonds transparanter te maken. Ook de communicatie met de belanghebbenden zoals werkgevers, deelnemers en pensioengerechtigden, moet door de Code transparanter worden. Tot slot moet de Code bijdragen aan het versterken van 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code trad op 1 januari 2014 in werking. De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verankerde de Code per 1 juli 2014 wettelijk. De Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen ziet toe op de naleving van de Code.

De Code vervangt de Principes voor goed pensioenfondsbestuur uit 2005. De Code legt de nadruk op het beïnvloeden van het gedrag van bestuurders, intern toezichhouders en belanghebbenden in de verantwoordingsfunctie. Per orgaan zijn normen opgenomen over taak en werkwijze, samenstelling en zittingsduur, geschiktheid, benoeming, schorsing en ontslag. Daarnaast zijn overkoepelende thema's opgenomen. De thema's gaan zowel over het eigen functioneren van het fonds als van dienstverleners. Voorbeelden hiervan zijn integraal risicomanagement, communicatie en transparantie, verantwoord beleggen, kosten, uitvoering en uitbesteding, geschiktheid, diversiteit, integer handelen en beloningsbeleid. Pensioenfondsen leven de Code na op basis van het 'pas toe of leg uit-beginsel'. Een pensioenfonds past de normen van de Code toe of zet in het jaarverslag gemotiveerd uiteen waarom een norm niet (volledig) is toegepast.

In 2013 begon het bestuur reeds met de nodige inspanningen te verrichten ter voorbereiding op de Code. In 2014 en in het verslagjaar is verder vervolg gegeven aan de Code. Het pensioenfonds streeft ernaar alle normen uit de Code na te leven. In bepaalde gevallen wijkt het pensioenfonds af van normen uit de Code. Hieronder wordt dit per norm toegelicht.

- Norm 67. Diversiteit; In het bestuur, het verantwoordingsorgaan of belanghebbendenorgaan zitten tenminste één man en één vrouw.
Het bestuur heeft een diversiteitsbeleid vastgesteld en de voordragende organisaties hierover geïnformeerd. Het bestuur streeft er na tenminste één man en één vrouw in het bestuur zitting te laten hebben plus een bestuurslid jonger dan 40 jaar. De eis van geschiktheid prevaleert boven diversiteit. Er heeft één vrouw, naast een bestuurslid jonger dan 40 jaar, zitting in het bestuur van het pensioenfonds. In het verantwoordingsorgaan zit geen vrouw.

4.11 Beloningsbeleid

Met het besluit FTK van 7 augustus 2013 (artikel 21a) ontstond de verplichting voor pensioenfondsen tot schriftelijke vastlegging en openbaarmaking van het beloningsbeleid. Naar aanleiding van de keuze voor een nieuw bestuursmodel werd de discussie over vacatiegeldvergoedingen van bestuurders van bedrijfstakpensioenfondsen opnieuw geopend. Dit was voor het bestuur van het pensioenfonds eind 2013 aanleiding om een passend beloningsbeleid te bepalen gezien de vereiste beschikbaarheid, de tijdsbesteding, de complexiteit van pensioenfondsen, de eisen van de DNB betreffende geschiktheid / deskundigheid, de verantwoordelijkheid en de risico's die bestuurders lopen door plaats te nemen in het bestuur van een pensioenfonds.

Het bestuur van het pensioenfonds is van mening dat de vergoeding voor de bestuursleden onder meer aan de volgende criteria moet voldoen:

- passende marktconforme beloning die aansluit bij de kwaliteiten van de bestuurders, de beschikbaarheid en de tijdsbesteding;
- inachtneming van de richtlijnen zoals die in de pensioenbranche van kracht zijn (DNB, Code Pensioenfondsen en Pensioenfederatie);

Het bestuur heeft ingaande 1 juli 2014 (datum van het ingaan van het nieuwe bestuursmodel) gekozen voor een aanwezigheids-/inspanningvergoeding op basis van de SER-vacatiegeldregeling met een bepaalde minimumvergoeding per jaar. Deze minimumvergoeding wordt bepaald door de minimale tijdsbesteding zoals aangegeven door DNB, te vermenigvuldigen met de vervangingswaarde zoals vastgesteld door de Pensioenfederatie voor bestuurders van een middelgroot fonds (op dit moment € 125.000,-).

Tijdens de jaarlijkse evaluatie bleek het bestuur dat de gekozen beloningsstructuur onvoldoende aansloot bij de benodigde werkinzet voor alle bestuurders en bij het expertniveau van de uitvoerende bestuurders. Eind 2015 vond er daarom door het bestuur een herijking van het beloningsbeleid plaats. Een andere discussie voerde het bestuur op het vlak van gewenste kwaliteit. Bij de search naar uitvoerend bestuurders is kwaliteit als een vereiste benoemd. DNB stelt een benodigd geschiktheidsniveau vast voor deze bestuurders op E(xpert) niveau. Bestuurlijke kwaliteit uit de markt is nog altijd een kader. Van uitvoerend bestuurders verlangt het pensioenfonds een expertniveau op onderdelen. Daaraan gekoppeld achtte het bestuur het legitiem om dit te vertalen in een experttoeslag van € 10.000,- (op voltijdbasis).

Het bestuur stelde eind 2015 wat betreft de minimale tijdsbesteding de navolgende voltijdequivalenten vast:

- een voltijdequivalent van 0,25 (was 0,2) voor een niet uitvoerend bestuurslid, m.u.v. de onafhankelijk voorzitter;
- een voltijdequivalent van 0,4 (was 0,3) voor de onafhankelijk voorzitter (de onafhankelijk voorzitter is zowel niet uitvoerend bestuurslid als voorzitter);
- een voltijdequivalent van 0,4 (was 0,3) voor de uitvoerende bestuursleden (de uitvoerende bestuursleden zijn naast uitvoerend bestuurslid ook voorzitter van de verschillende commissies).

Tevens achtte het bestuur een nieuwe vervangingswaarde benodigd. Deze werd vastgesteld op € 130.000,- en geldt voor alle bestuurders.

Gerelateerd aan de vervangingswaarde van € 130.000,- zoals vastgesteld door de Pensioenfederatie voor bestuurders van een middelgroot pensioenfonds leidt bovenstaande tot een minimale jaarlijkse vergoeding van respectievelijk € 32.500,- bij een voltijdequivalent van 0,25 en € 52.000,- per jaar bij een voltijdequivalent van 0,4.

De bestuurdersbeloningen worden met ingang van 2016 in vaste maandelijkse betalingen uitgekeerd. Voor extra projecten of werkgroepen wordt de in 2015 geldende vacatieregeling, die gekoppeld is aan de SER verordening, als additionele regeling toegepast. Daarnaast hebben zij recht op een kilometervergoeding van € 0,28 per kilometer en een vaste verblijfkostenvergoeding per vergadering van € 25,-.

Het verantwoordingsorgaan adviseerde negatief over de extra beloning voor in een werkgroep verrichte werkzaamheden. Het verantwoordingsorgaan is van mening dat de extra werkzaamheden onderdeel uitmaken van de functie. Het bestuur is in 2016 hierover verder in gesprek gegaan met het verantwoordingsorgaan.

De bestuursleden hebben in 2015 in totaal € 501.931,- aan vacatiegelden ontvangen (2014: € 291.625,-). Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere vergaderfrequentie (als gevolg van de invoering van het nieuwe bestuursmodel) en het hoge aantal dossiers dat de diverse commissies en werkgroepen in 2015 onder hun hoede hadden.

Er worden door het pensioenfonds geen overige kostensoorten / emolumenten apart vergoed aan de uitvoerende bestuursleden en de onafhankelijk voorzitter. Door hen gemaakte kosten met betrekking tot pensioenopbouw, kantoorkosten e.d. dienen zij uit de vacatievergoeding te betalen.

Er wordt jaarlijks een evaluatie gehouden van het beloningsbeleid. Deze evaluatie kan er toe leiden dat er een bijstelling plaatsvindt van de voltijdequivalenten, zoals in het verslagjaar ook gebeurde.

Ten aanzien van het verantwoordingsorgaan heeft het bestuur van het pensioenfonds gekozen voor eveneens een vergoeding op basis van de SER vacatiegeldregeling, echter zonder een minimumvergoeding per jaar. Dit op grond van het feit dat voor leden van het verantwoordingsorgaan een afwijkende tijdsbesteding geldt.

4.12 Transparantiedocument

Het bestuur van het pensioenfonds heeft een transparantiedocument opgesteld waarin de gemaakte keuzes en het beleid voor goed pensioenfondsbestuur zijn vastgelegd. Dit transparantiedocument wordt ieder jaar aangepast naar de laatste inzichten en ontwikkelingen.

5 Risicomanagement

5.1 Inleiding

Pensioenfondsbesturen moeten voldoen aan alle wet- en regelgeving en controle hebben over alle risico's die zich voordoen. De Pensioenwet verplicht het bestuur tot het treffen van maatregelen voor een integrale en beheerste bedrijfsvoering. Deze verplichting gaat verder dan de maatregelen die het bestuur voorheen trof op het gebied van compliance en de gedragscode die het pensioenfonds heeft. Het gaat met name om een risicobeleid, waarbij integriteitrisico's en ook andere risico's in kaart worden gebracht.

DNB volgt het risicomanagement van fondsen nauwgezet. Voor DNB geldt dat het bestuur van een pensioenfonds uiteindelijk altijd voor alles verantwoordelijk is. Deze verantwoordelijkheid kan het pensioenfonds niet uitbesteden. Het pensioenfonds zet daarom een model van integraal risicomanagement op. Integraal risicomanagement is dynamisch en behoeft continue aanpassing aan de veranderende omstandigheden. Dat vraagt van het bestuur van het pensioenfonds risicobewustzijn, gezond verstand, kennis en een voortdurende kritische houding. Daarom is het bestuur in 2014 een traject met PwC en Syntrus Achmea ingegaan om te komen tot de invoering van een integraal risicobeheersingsmodel. Doelstelling is een integraal beeld te geven ten aanzien van de risicobeheersing, waarbij alle mogelijke risico's inzichtelijk worden gemaakt. De benoemde risico's worden samen met de beheersingsmaatregelen in één compleet risicobeheersingsmodel vastgelegd. Dit traject wordt in de loop van 2015 afgerond.

5.2 Aanloop

De aanloop van het traject bestond uit twee fasen. De eerste fase is gebruikt om de doelstellingen, de risicotolerantie en de strategische risicohouding te bepalen. Voorts bepaalde het bestuur een voorlopig risicoprofiel van de beleggingsstrategie. Daarnaast stelde het bestuur een voorlopig risicoprofiel van het strategisch beleggingsbeleid vast waarmee het fonds, in de extreme economische scenario's, binnen deze grenzen blijft. Het bestuur beseftte dat de vastgestelde ondergrenzen een theoretisch karakter hadden en dat deze ondergrenzen mede door de mogelijkheden en onmogelijkheden van het nieuwe FTK worden bepaald. Het doel was een concreet meetbaar beleggingsbeleid te bepalen en inzicht te verkrijgen in de effecten die aanpassing van beleid heeft op het risicoprofiel (en op een eventuele overschrijding van de risicohouding en risicolimieten). De uitkomsten leidden in 2015 tezamen met de uitkomsten van de ALM-studie tot een geherformuleerd strategisch beleggingsbeleid.

5.3 Heden

Eind 2014 ging het pensioenfonds een traject in met PwC en Syntrus Achmea Pensioenbeheer om in 2015 tot een integraal risicobeheersingsmodel te komen. Doelstelling is een integraal beeld te verkrijgen ten aanzien van de risicobeheersing, waarbij alle financiële en niet-financiële risico's inzichtelijk worden gemaakt. De benoemde risico's worden samen met de beheersingsmaatregelen in één compleet risicobeheersingsmodel vastgelegd. In workshops met het bestuur en de risicocommissie van het pensioenfonds worden de financiële en niet-financiële risico's en de daarmee samenhangende beheersmaatregelen in kaart gebracht en een beleidsdocument opgesteld.

Kernvragen in dit proces zijn:

- Welke van de huidige risico's heeft het bestuur voldoende beheerst?
- Op welke risico's dienen er extra maatregelen worden genomen?

Deze risico's en de beheersing daarvan dienen inzichtelijk te worden gemaakt door de implementatie van een risicobeheersingsmodel, waarin de risico's inzichtelijk worden gemaakt door de *tool* 'RisicoMaat' van Syntrus Achmea Pensioenbeheer.

Daarnaast heeft het bestuur in het najaar van 2015 de risk governance vastgelegd in een zogeheten RACI tabel. Op basis van deze RACI tabel zijn de rollen en verantwoordelijkheden nader gedefinieerd.

5.4 Het raamwerk van het risicomanagement

Het raamwerk van het risicomanagement van het pensioenfonds is gebaseerd op een cyclus van het integraal risicomanagement en ziet er als volgt uit:

Het raamwerk bestaat uit verschillende cycli die ieder kunnen resulteren in een aanpassing van het beleid. Elke aanpassing zal worden vastgelegd in een beleidsdocument en wordt voorbereid door de risicocommissie.

Het raamwerk bestaat uit de volgende cycli:

1. Eens per drie jaar worden de strategische doelstellingen van het pensioenfonds, de overall risicobereidheid op basis van de context van het pensioenfonds en de risk governance herijkt en vastgelegd in het beleidsdocument. Dit is het hart van het integraal risicomanagement. Herijking vindt tevens plaats bij ingrijpende wijzigingen (verplichtstelling, fusie, wijziging wet- en regelgeving).
2. Jaarlijks vindt een risk assessment plaats. Dit leidt tot de identificatie van risico's, beoordeling van risico's en een prioritering van risico's waar het bestuur mee aan de slag gaat. Het pensioenfonds heeft begin 2015 een risk assessment uitgevoerd voor de niet-financiële risico's. Later in 2015, na afronding van de ALM studie, heeft het bestuur het risk assessment van de financiële risico's afgerond.
3. Naast het risk assessment vindt een beoordeling plaats van de effectiviteit van de beheersmaatregelen (control assessment).
4. Gedurende het jaar kunnen er beleidsvoorstellen worden gedaan aan het bestuur. Elk beleidsvoorstel zal worden voorzien van een paragraaf van risico-implicaties (3). Daarnaast kunnen zich incidenten voordoen. Beiden kunnen resulteren in aanpassing van het beleid.
5. Ten slotte vindt gedurende het jaar monitoring door middel van risicorapportages (bijvoorbeeld per kwartaal), de ontwikkelingen van de risico's en de beheersing plaats. Dit is de buitenste schil van het integraal risicomanagement model.

5.5 Rollen en verantwoordelijkheden

Onderstaande tabel geeft de rollen en verantwoordelijkheden weer voor de betrokken partijen binnen het pensioenfonds op basis van de RACI tabel.

Bestuur

Het bestuur is eindverantwoordelijk. Haar verantwoordelijkheden zijn:

- Formele besluitvorming uitgangspunten en overall risicobereidheid
- Wordt geïnformeerd en stelt de conclusies vast van risk assessment en control assessment
- Formele uitvoering risicoparagraaf, incidentenregeling en monitoring van beheersing in bestuursvergaderingen
- Formele besluitvorming evaluatie beleid IRM

Agendacommissie

De agendacommissie is verantwoordelijk voor het toezicht op de beheersing van specifieke risico's, zoals:

- Juridisch risico
- Toezichtsriskico
- Beschikbaarheidsrisico
- Informatierisico
- Deskundigheidsrisico
- Integriteitsrisico

De agendacommissie wordt door de risicocommissie geraadpleegd voor de beheersing en controle (uitvoering) van specifieke risico's zoals het uitbestedingsrisico en het IT-risico.

Risicocommissie

De risicocommissie signaleert en adviseert IRM aan bestuur. De commissie is verantwoordelijk voor opvolging IRM activiteiten en toezicht op de beheersing van specifieke risico's. Zij wordt geraadpleegd voor de beheersing van de overige risico's. Zij is verder verantwoordelijk voor:

- Voorbereiden en opstellen uitgangspunten en overall risicobereidheid
- Vastleggen (delegeren) risico's
- Voorbereiden (delegeren) risk assessment en control assessment
- Vastlegging (delegeren) processen en beheersmaatregelen
- Monitoring risicoparagraaf in bestuursvergaderingen en opvolging
- Gaat in op de beheersing van een incident en komt met verbeteringen (incidentenregeling)
- Opstellen (delegeren) periodieke risicorapportage
- Monitoring beheersing risico's
- Toetsen (delegeren) en monitoren assurance rapportages

Beleggingscommissie

De beleggingscommissie is verantwoordelijk voor de samenhang van financiële risico's en de relatie met financiële risk appetite (op basis van ALM). De commissie is verder verantwoordelijk voor toezicht op en verantwoordelijk voor de beheersing van specifieke risico's die direct met het beleggen te maken hebben.

Verder wordt de beleggingscommissie geraadpleegd:

- bij opstellen uitgangspunten overall risicobereidheid
- bij de voorbereiding van risk assessment en control assessment
- bij voorbereiding risicoparagraaf (afhankelijk van wie risicoparagraaf opstelt), monitoring in bestuursvergaderingen en opvolging
- bij uitvoering incidentenregeling
- voor opstellen periodieke risicorapportage en monitoring beheersing risico's
- bij evaluatie beleid risicomanagement, aanpassing en verantwoording
- bij de evaluatie van de uitbestedingsrelaties

Pensioencommissie

De pensioencommissie is verantwoordelijk voor toezicht op de beheersing van specifieke en actuariële risico's en wordt geraadpleegd bij de voorbereiding op het risk assessment en control assessment. Voorts zij verantwoordelijk voor de beheersing van specifieke risico's zoals het langlevensrisico en het bedrijfstakrisico.

Communicatiecommissie

De communicatiecommissie is verantwoordelijk voor de vertaling van IRM in 'begrijpelijke taal' en houdt toezicht op de beheersing van specifieke communicatierisico's. De commissie wordt geraadpleegd bij het opstellen van de uitgangspunten van het overall risicobereidheid. Tevens wordt zij geraadpleegd bij de voorbereiding op het risk assessment en control assessment.

Uitvoeringsorganisatie / Vermogensbeheerder

De uitvoeringsorganisatie en de vermogensbeheerder zijn verantwoordelijk voor de praktische uitvoering en voorbereiding binnen het uitbestedingscontract. Zij worden geïnformeerd over de uitgangspunten van het beleid alsmede over de resultaten van het risk assessment en control assessment.

Zij zijn verder verantwoordelijk voor de vastlegging van de risico's, processen en beheersmaatregelen in RisicoMaat. Zij onderhouden het beleidsdocument en RisicoMaat en stellen de periodieke risicorapportage op.

5.6 Risk assessment

Tijdens het risk assessment bekijkt het bestuur alle risico's in onderlinge samenhang. In het risk assessment worden risico's geïdentificeerd en ingeschat op basis van waarschijnlijkheid en impact. Op basis van de uitkomsten worden de risico's geprioriteerd. Het risk assessment heeft als doel om inzicht te krijgen in de risico's, risicobereidheid per risico te herijken en de risicostrategie te bepalen.

Voor een risk assessment worden risicowaarderingschalen opgesteld. Deze schalen geven per categorie (financieel, reputatie en tevredenheid) invulling aan wat het bestuur hoog dan wel laag vindt. Als gevolg van de risicowaarderingschalen hanteert het bestuur dezelfde schaal bij de inschatting van de waarschijnlijkheid en de impact van de risico's. Op deze wijze kan het bestuur een goede inschatting maken van de hoogte van de risico's. Ook geeft de risk assessment aan welke risico's acceptabel zijn gegeven de risicobereidheid van het bestuur. Op deze wijze kunnen na het risk assessment acceptatiegrenzen per risico worden geformuleerd. Het assessment wordt voorbereid en begeleid door de uitvoerende bestuursleden, eventueel in samenwerking met een risico adviseur. Bestuursleden worden betrokken bij de voorbereiding doordat zij vooraf een inschatting maken van een aantal risico's en door de waarschijnlijkheid en impact in te schatten en de risico's te scoren. De analyse van deze input wordt tijdens een workshop met het bestuur besproken en leidt tot een prioritering van de risico's waar het bestuur het juiste beleid en strategie voor kan bepalen. De resultaten hiervan worden vastgelegd in RisicoMaat.

Een risk assessment kan periodiek plaatsvinden uit hoofde van het pensioenfonds op ongoing basis maar er kan ook rekening gehouden worden met een assessment.

Op basis van de risk assessments van de niet – financiële en financiële risico's zijn de grootste risico's voor het pensioenfonds:

- Rente
- IT
- Markt
- Uitbesteding
- Operationeel

5.7 Control assessment

Op basis van de resultaten van het risk assessment wordt beleid en strategie uitgezet en worden er beheersmaatregelen opgesteld en uitgevoerd. Middels het control assessment beoordeelt het bestuur het mitigerende effect van de beheersmaatregelen oftewel de kwaliteit van de risicobeheersing. Daarmee is het control assessment een check op de vertaling van het beleid en de strategie in de concrete beheersmaatregelen.

Het control assessment wordt voorbereid door de uitvoerende bestuursleden en wordt desgewenst uitgevoerd door een (bij voorkeur) externe partij. Het control assessment bestaat uit de review van de effectiviteit van de beheersmaatregelen van de risico's die zijn geïdentificeerd bij het risk assessment. De uitkomst van het control assessment is een rapportage van de effectiviteit van de beheersmaatregelen en eventuele aanbevelingen. Deze rapportage wordt voorgelegd aan het bestuur opdat zij kan besluiten over eventuele actiepunten die volgen uit de aanbevelingen. Na vaststelling en akkoord van de aanbevelingen worden de acties verwerkt in RisicoMaat.

5.8 Implicatieprocedure

De implicatieprocedure zorgt ervoor dat risicomanagement wordt verankerd in het bestuursproces. Deze procedure houdt in dat elk (voorgenomen) besluit dat door een commissie wordt voorgelegd aan het bestuur wordt voorzien van een risicoparagraaf. De risicoparagraaf wordt ingevuld door de betreffende commissie die het voorstel voorlegt aan het bestuur. De risicoparagraaf beschrijft de relevante risico's van het voorstel en eventuele beheersmaatregelen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de lijst van risico's en beheersmaatregelen zoals beschreven in RisicoMaat. Vervolgens toetst de risicocommissie de risicoparagraaf met behulp van RisicoMaat. Tijdens de behandeling van het voorstel in de bestuursvergadering wordt de risicoparagraaf toegelicht door het uitvoerende bestuurslid, dan wel de risicocommissie. Het bestuur besluit over het voorstel. De risicocommissie draagt zorg voor de vastlegging van acties in RisicoMaat.

5.9 Rapportage

Monitoring van de risico's vindt idealiter op periodieke basis plaats aan het bestuur, zodat iedereen op de hoogte is van de stand van zaken met betrekking tot alle risico's zoals hiervoor beschreven.

Het pensioenfonds dient zowel de beheersing van de risico's (status) alsmede de onderlinge samenhang van de risico's te monitoren. Hierbij kan gedacht worden aan risicoposities, veranderingen, limieten, trends en ontwikkelingen. Monitoring van de beheersing vindt plaats door RisicoMaat van Syntrus Achmea Pensioenbeheer. Het bestuur heeft geopteerd voor een dashboard of een risicorapportage van de Risicocommissie aan het bestuur met als input van alle liggende rapportages en tooling als RisicoMaat, voor een integrale monitoring van risico's en beheersing. De informatiestructuur van het pensioenfonds is hierbij bepalend.

Het bestuur wenst informatievoorziening ten behoeve van risicomanagement in 2016 opnieuw te bezien. Op basis hiervan wordt besloten of en hoe de informatievoorziening voor het pensioenfonds aangepast kan worden.

5.10 Risicojaarplan

Elk jaar stelt het bestuur een Risicojaarplan vast. In dit jaarplan is opgenomen welke acties komend jaar worden uitgevoerd ten behoeve van het risicomanagement. Het jaarplan bestaat uit reguliere werkzaamheden en projectmatige werkzaamheden. Dit jaarplan is gebaseerd op het jaarlijkse risk assessment, verwachte thema-onderzoeken van DNB en ontvangen informatie van externe partijen.

6 Communicatie

Goede communicatie is essentieel. Niet voor niets legt de overheid specifieke communicatieregels vast in de Pensioenwet: pensioenfondsen moeten tijdig, begrijpelijk en duidelijk naar hun doelgroepen communiceren. Deelnemers en pensioengerechtigden hebben immers recht op heldere informatie over hun pensioen.

In dat licht verscheen de nieuwe Wet pensioencommunicatie die op 1 juli 2015 in werking trad en in stappen wordt geïmplementeerd. Het doel is betere pensioencommunicatie. Pensioenfondsen moeten de onzekerheden over pensioen beter uitleggen. En deelnemers krijgen een persoonlijk totaaloverzicht van hun pensioen. Pensioenfondsen kunnen met digitale informatie kosten beperken.

Het Pensioen 1-2-3 is met ingang van 1 juli 2016 verplicht. Het vernieuwen van het UPO bevat diverse verschillende formats welke gefaseerd ingaan. Er moet nog duidelijkheid komen over de uniforme rekenmethodiek voor de scenario's die deelnemers inzicht geven in koopkracht en risico's. De Pensioenfederatie is met de toezichthouder de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in gesprek over een eenvoudiger rekenmethodiek. Pensioenfondsen moeten vanaf 2017 namelijk met deze scenario's werken.

De AFM verwacht van pensioenfondsen realistische en begrijpelijke informatie met handelingsperspectief voor de deelnemer. Als blijkt dat het beoogde pensioen moeilijk haalbaar is, dan verwacht de AFM dat het pensioenfonds de gevolgen hiervan op een realistische en begrijpelijke wijze uitlegt.

6.1 Herijking communicatiebeleid

De visie van het pensioenfonds is: 'Het pensioenfonds streeft naar een passende pensioenregeling voor zijn deelnemers, gebaseerd op onderlinge solidariteit. Het pensioenfonds heeft daarbij risicobewustzijn, kostenbewustzijn en transparantie hoog in het vaandel. Het pensioenfonds streeft naar het vertrouwen van al zijn belanghebbenden.' De kernwaarden daarbij zijn soliditeit, transparantie, verantwoordelijkheid, betrouwbaarheid en duurzaamheid. De visie en de kernwaarden geven richting in hoe het pensioenfonds haar rol wil invullen op het gebied van pensioencommunicatie. Het pensioenfonds besteedt daarom veel aandacht aan goede en heldere communicatie over de ontwikkelingen rond het pensioen richting de deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en werkgevers.

De achterban van het pensioenfonds kenmerkt zich door vakmensen, die over het algemeen lang pensioen opbouwen bij het pensioenfonds. Er wordt weinig geswitcht naar andere branches. Dit maakt het pensioenfonds tot een stabiele factor in het werkende bestaan van de actieve deelnemer. De langetermijnrelatie tussen pensioenfonds en achterban maakt het mogelijk en wenselijk zich op te stellen als partner op het gebied van pensioen.

Het pensioenfonds streeft er naar de diverse doelgroepen transparant, begrijpelijk, duidelijk en laagdrempelig te informeren over hun pensioen, zodat 'het pensioenbewustzijn' toeneemt en (ex-) deelnemers goede pensioenkeuzes kunnen maken. Hiermee sluit het pensioenfonds aan op richtlijnen van de Wet Pensioencommunicatie. Verder beschrijft de Wet Pensioencommunicatie het gelaagd aanbieden van informatie over pensioen. Het pensioenfonds geeft hier op meerdere manieren invulling aan. Zo is het pensioenfonds in 2015 gestart met de ontwikkeling van het Pensioen 1-2-3 voor nieuwe deelnemers. Het pensioenfonds heeft daarbij de wens uitgesproken de rol van partner voor al haar stakeholders op het gebied van pensioen ambitieus te willen invullen met een modern (hoofdzakelijk online) bedieningsconcept. Hierbij wordt de deelnemer centraal gesteld en zoveel mogelijk 'meegedacht' bij diens belevingswereld en vragen op pensioengebied. De kanteling van offline communiceren naar online zal gefaseerd tot stand worden

gebracht, waarbij gebruik gemaakt wordt van offline ‘triggers’ die verwijzen naar de online omgeving. Online wordt zo steeds meer het voorkeurskanaal. Om dit nieuwe bedieningsconcept te realiseren, is het pensioenfonds in zee gegaan met het bedrijf Bridgevest te Rotterdam.

Verder is in het verslagjaar de pensioenplanner op de website geïntroduceerd. Hiermee kan de deelnemer berekenen en plannen wanneer en hoe hij met pensioen kan gaan.

6.2 In te zetten communicatiemiddelen

Bovenstaande doelgroepen worden in de online omgeving van het pensioenfonds volledig op maat bediend. Met *content* die op maat is toegesneden op de diverse doelgroepen. De online omgeving wordt – wegens budgettaire redenen – gefaseerd geoptimaliseerd en geprofessionaliseerd met customer journeys, tooling en digitaal in gang te zetten processen.

Zoals geschetst, wil het pensioenfonds partner zijn van de deelnemer. De ambitieuze invulling van deze rol vindt plaats door middel van een modern online bedieningsconcept. De meest moderne technologie is daarbij noodzakelijk. Maar er komt meer dan ICT bij kijken om de rol waar te kunnen maken. Het pensioenfonds zal haar nieuwe digitale bedieningsconcept meer en meer ophangen aan zogeheten *customer journeys*. Een customer journey is een vooraf uitgestippelde reis die een deelnemer leidt langs (wettelijk verplichte) pensioenboodschappen, keuzemogelijkheden en te ondernemen acties. Het voordeel van customer journeys is dat de deelnemers rond al hun vragen op pensioengebied (en de beleidsdoelstellingen van het pensioenfonds) integraal kunnen worden bediend, met alle onderdelen van de dienstverlening door het pensioenfonds die op dat moment relevant zijn. Een concreet voorbeeld: de customer journey voor een deelnemer die nieuw in dienst komt.

Daarnaast heeft het pensioenfonds twee webinars gehouden, één voor de deelnemers en één voor de werkgevers. Beide gingen onder meer over de gevolgen van het verschuiven van de AOW-gerechtigde leeftijd en de effecten daarvan op het ouderdomspensioen (conversie van 65 naar 67 jaar).

Het bestuur zette tevens de Meubelflits in om de deelnemers en gepensioneerden over allerlei onderwerpen in te lichten, zoals relevante reglementswijzigingen en toeslagverlening. Sociale partners werden actief betrokken in de afstemming van de pensioencommunicatie.

6.3 Kerndoelstellingen

Het pensioenfonds werkt de komende jaren aan vier kerndoelstellingen:

1. Bouwen aan (zelf)vertrouwen;
2. De wettelijke communicatie (efficiënt) op orde;
3. Pensioenbewustzijn en pensioenbekwaamheid;
4. Risicobewustzijn.

6.4 Uitwerken kerndoelstellingen en strategische aanpak per doel

6.4.1 Bouwen aan (zelf)vertrouwen

De wens van het pensioenfonds om deelnemers proactief bij de hand nemen bij hun brede pensioenvraagstuk, vraagt enerzijds om voldoende zelfvertrouwen bij de deelnemer om daarmee aan de slag te gaan. Maar anderzijds ook om vertrouwen in de ‘partner’, het pensioenfonds. Immers, als de afzender niet wordt vertrouwd, houdt alles op. Overigens heeft de achterban van het pensioenfonds op dit moment over het algemeen wel vertrouwen in het pensioenfonds. Maar maatschappelijke ontwikkelingen en negatieve aandacht in de media zullen ook in de toekomst adequaat moeten worden gepareerd. Permanente aandacht voor transparantie over beleggingen, kosten en toegevoegde waarde van het pensioenfonds is dan ook noodzakelijk. Het pensioenfonds zal het huidige positieve vertrouwen dus permanent moeten voeden.

Het huidige vertrouwen van deelnemers in het fonds is mooi, maar hierin sluipt ook het gevaar dat men denkt dat het wel goed zal zitten met het eigen pensioen. En ook al is de geboden regeling prima in orde, het pensioenfonds wil juist dat de deelnemer dermate zelfvertrouwen krijgt dat hij zelf durft (en kan) onderzoeken of zijn eigen pensioensituatie op orde is.

Om dat zelfvertrouwen bij deelnemers te realiseren zet het pensioenfonds in op eerlijke, inzichtelijke en laagdrempelige communicatie. Het is van belang dat het pensioenfonds hierbij de juiste balans weet te vinden tussen enerzijds het bieden van zekerheid en rust en anderzijds partner zijn door mee te denken met de deelnemer en hem op gepaste momenten te vragen in actie te komen. Het pensioenfonds spreekt in dit kader van “persoonlijke communicatie waarin de deelnemer aan de hand wordt genomen”. De eerder genoemde customer journeys passen daarin. Net als de communicatiestijl die fris en intuïtief is.

Het vinden van de juiste toon (beeld en tekst) vormt een belangrijk onderdeel in de uitrolfase van het communicatiebeleid.

Zelfvertrouwen betekent ook zelfredzaamheid. Om deze zelfredzaamheid te verbeteren (en het aantal klantcontacturen te verminderen) moet de communicatie kwalitatief verbeteren. Daarvoor is het nodig dat de online omgeving niet alleen de voor de deelnemer relevante vraagstukken ‘pusht’, maar ook dat antwoorden helder zijn en dat vervolgvacties zoveel mogelijk direct en digitaal kunnen worden afgehandeld.

6.4.2 De wettelijke communicatie (efficiënt) op orde

Bij het voldoen aan alle wettelijk verplichte communicatie zet het pensioenfonds in op deelnemervriendelijkheid, overzichtelijkheid, gemak én digitaal als default. Voorwaarde voor digitalisering is een beveiligde Mijnomgeving, waar de deelnemer in het profiel contactgegevens en voorkeuren aan kan geven, een berichtenbox en dossier. De Mijnomgeving is via een betrouwbare inlog (DigiD) te benaderen. Eerste stap is dus de infrastructuur ontwikkelen. Tweede stap is het digitaliseren van de huidige administratieve processen. Het digitaliseren van de processen wordt in nauwe samenwerking met Syntrus Achmea Pensioenbeheer uitgerold. De volgende processen worden gedigitaliseerd, zoals UPO, Nieuw in dienst, Uit dienst, Met pensioen gaan, Echtscheiding, Verhuizen naar het buitenland, Samenwonen met overeenkomst.

Een belangrijke voorwaarde voor digitaal communiceren is een up-to-date en volledig bestand van e-mailadressen. Het verkrijgen van e-mailadressen vormt dan ook consequent onderdeel van alle marketingcommunicatie-initiatieven en customer journeys.

Naast of rond momenten waarop wettelijke communicatie een rol speelt, wil het pensioenfonds deelnemers regelmatig actief benaderen. Uiteraard alleen indien de situatie daarom vraagt en/of bij relevante zaken gegeven het profiel en de kenmerken van deelnemer. Afhankelijk van de situatie denkt het pensioenfonds aan maximaal 4 tot 5 contactmomenten per jaar.

Het bestuur besloot in dit kader tot het in 2016 opzetten van een helder thematisch geschreven pensioenreglement. Een dergelijk reglement vergroot de helderheid en begrijpelijkheid en sluit aan bij de zogeheten ‘life events’.

6.4.3 Pensioenbewustzijn en pensioenbekwaamheid

Het pensioenfonds heeft als een van de speerpunten benoemd dat ze de deelnemer wil coachen rond diens financiële planningsvraagstuk na pensioendatum. Zo wil het pensioenfonds ervoor zorgen dat hij ook na pensioendatum een goed leven kan leiden. Deze ambitie van het pensioenfonds loopt 1-op-1 parallel met de Wet Pensioencommunicatie, maar is voor de achterban wel nieuw. Het pensioenfonds zal de deelnemers dus laagdrempelig en stap-voor-stap moeten meenemen is deze nieuwe samenwerking.

Het hoogste doel van deze samenwerking is dat de deelnemer allereerst inzicht heeft in de eigen pensioenopbouw (1e, 2e, en 3e pijler) en dit kan relateren aan de benodigde uitgaven na pensioneren (toereikendheidstoets). En vervolgens weet welke actie hij kan ondernemen om het pensioen aan te vullen of de uitgaven aan te passen.

In het proces van pensioenbewustzijn naar pensioenbekwaamheid moet een deelnemer een aantal barrières overwinnen. Het pensioenfonds werkt aan het ontkrachten/verleggen van eventuele barrières en stelt de communicatiemiddelen en tools beschikbaar om de deelnemers te leiden naar een pensioenbekwame houding. Barrières zijn onzekerheid (ik kan het niet), gebrek aan kennis (waar moet ik beginnen?), gebrek aan urgentie (pensioen is voor oudere mensen), geen verantwoordelijkheid nemen (het zal wel goed geregeld zijn), gebrek aan relevantie (dit is niet op mij van toepassing), inertie (ik doe het straks) en overmoed (het komt vast wel goed). Een passende vorm van communicatie is gericht op laagdrempeligheid, het begrijpelijk maken, gericht op motiveren en activeren, naast informeren, gericht op het nu én gericht op de eigen situatie (zo passend/doelgroepgericht mogelijk).

6.4.4 Risicobewustzijn

Inzicht in de eigen pensioensituatie betekent ook inzicht in relevante risico's en onzekerheden. Naast wijzigingen in de werk- of privésituatie wil het pensioenfonds de deelnemer attenderen op risico's met betrekking tot:

- Deelnemer met een salaris boven de grens van 59k (2015) maar zonder excedentregeling;
- Deelnemers met een partner (Anw-hiaatverzekering);
- Deelnemers die scheiden (liefst al eerder...);
- Deelnemers aan de voorwaardelijke overgangsregeling;
- Het risico van arbeidsongeschiktheid (en wat het fonds heeft geregeld).

Het pensioenfonds gaat deelnemers actief attenderen op de hiervoor geschetste risico's. Uiteraard alleen indien van toepassing en op het juiste moment. Het pensioenfonds vindt het besef van en wijzen op risico's van belang, maar in hiërarchie wel iets minder belangrijk dan de doelstellingen rond pensioenbewustzijn en pensioenbekwaamheid.

6.5 Van strategie naar tactische uitrol

Op basis van de kerndoelstellingen en de strategische aanpak per doel worden de volgende concrete (en meetbare) doelstellingen geformuleerd.

Bouwen aan (zelf)vertrouwen

- De deelnemer vertrouwt het pensioenfonds.
- De deelnemer accepteert de rol van partner die het pensioenfonds zich aanmeet en komt in actie als het pensioenfonds de deelnemer daarom vraagt.
- De deelnemer is in staat om zijn pensioenzaken zelf te regelen.

De wettelijke communicatie (efficiënt) op orde

- De deelnemer bezoekt de online omgeving (inclusief de Mijnomgeving) indien hij daarom wordt gevraagd.
- De deelnemer laat zijn e-mailadres achter en gaat (stilzwijgend) akkoord met digitale communicatie.
- De deelnemer regelt zijn pensioenzaken online.
- De deelnemer vindt zelf antwoord op zijn vraag.

Pensioenbewustzijn en pensioenbekwaamheid

- De deelnemer weet wanneer hij in actie moet komen voor zijn pensioen.
- De deelnemer begrijpt en onderzoekt de eigen pensioenopbouw.
- De deelnemer begrijpt dat de toereikendheid van de eigen pensioenopbouw afhankelijk is van de benodigde uitgaven na pensioendatum.

- De deelnemer onderzoekt in hoeverre de huidige opbouw genoeg is gegeven de verwachte benodigde uitgaven.
- De deelnemer maakt een bewuste keuze om wel of geen actie te ondernemen indien de situatie daarom vraagt.
- De deelnemer beseft in bovengenoemde toetsing van de toereikendheid van de eigen pensioensituatie dat dit een momentopname is, die in de toekomst kan wijzigen (koopkrachtdaling, wijziging opbouw, fiscale wetgeving, etc).

Risicobewustzijn

- De deelnemer met een inkomen boven de salarisingrens (€ 59.000,-, 2015) zonder excedent is zich bewust van onvolledige pensioenopbouw.
- De nieuwe deelnemer met een partner (of de deelnemer met een nieuwe partner) is zich bewust van het bestaan van partnerpensioen en de mogelijkheid een Anw-hiaatverzekering af te sluiten.
- De gehuwde deelnemer is zich bewust van het bestaan van partnerpensioen en het effect van echtscheiding.
- Deelnemers van de overgangsregeling zijn zich bewust van het voorwaardelijke karakter ervan.
- Deelnemers zijn zich bewust van het wegvallen van pensioenopbouw indien ze ervoor kiezen zzp'er te worden (tenzij ze kiezen voor vrijwillige voortzetting).

6.6 Tactisch communicatiebeleid

De concretisering van dit strategisch plan wordt vastgelegd in tactische jaarplannen. Met de communicatiecommissie wordt op dit moment gewerkt aan de invulling van het tactisch communicatieplan 2016. Hierin wordt beschreven aan welke doelstellingen (inclusief KPI's) jaarlijks wordt gewerkt en hoe aan de realisatie daarvan wordt gewerkt. Elk jaar vindt een kwantitatief onderzoek plaats, waarbij niet alleen getoetst wordt in hoeverre de doelstellingen zijn behaald, maar ook op welke fronten extra aandacht nodig is om de langetermijndoelstellingen in dit plan te behalen.

In de jaarplannen wordt gewerkt met gedetailleerde offertes en wordt het totale door het pensioenfonds beschikbaar gestelde budget gerespecteerd.

6.7 Publiciteit

Een bericht in het voorjaar van 2015 over een schikking met het pensioenfonds in het faillissement van Lehman Brothers was voor TV-programmamaker Cees Grimbergen aanleiding contact met het bestuur te zoeken en om medewerking te vragen. Het bestuur hecht waarde aan transparantie en openheid en zag deze uitzending als een kans om een positief geluid uit de sector te laten horen. Bestuurder Harry Nieuwenhuis vertelde in de uitzending hoe het bestuur, in overleg met de toenmalige Pensioenraad, heeft gehandeld nadat bekend werd dat Lehman Brothers omviel. Door deze gebeurtenis dreigde het pensioenfonds schade op te lopen. Lange en ingewikkelde procedures hebben uiteindelijk geleid tot een schikking eind 2014. Die schikking ter hoogte van circa € 20 miljoen is ten goede gekomen aan het pensioenvermogen van het pensioenfonds.

7 Uitvoeringskosten

7.1 Kosten uitvoering pensioenbeheer (bedragen x € 1.000)

Het fonds maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Globaal kunnen deze kosten worden onderverdeeld in kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten van het vermogensbeheer. Het fondsbestuur vindt het belangrijk open te zijn over deze kosten.

Onderstaand is in dit kader een rapportage over de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling opgenomen.

De kosten worden gepresenteerd met inachtneming met de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM. Hierdoor kunnen de kosten die pensioenfondsen maken met elkaar worden vergeleken. Ten opzichte van voorgaand jaar is de opstelling aangepast, de vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast.

De kosten van pensioenbeheer bedragen voor 2015 € 4.717 (2014: € 4.628). Omgerekend is dit € 118,85 (2014: € 117,23) per deelnemer en gepensioneerde.

Bestuur, advies en controle	2015	2014
<i>Bedragen * 1.000</i>		
Accountantskosten	108	73
Controle en advieskosten actuaris	74	62
Kosten adviseurs	297	261
Contributies en bijdragen	183	186
Bestuurskosten	683	436
Overig	197	116
Totaal	1.542	1.134
Administratie	2015	2014
Kosten deelnemers en pensioengerechtigden	1.846	2.172
Kosten werkgevers	487	578
Kosten financieel beheer en bestuursondersteuning	1.020	1.211
Kosten diverse éénmalige projecten	121	192
Kosten aanvullende regelingen	26	24
Totaal	3.500	4.177
Totaal pensioenbeheerkosten exclusief de door Syntrus in rekening gebrachte BTW	5.042	5.311
De door Syntrus in rekening gebrachte BTW	523	0
Totaal pensioenbeheerkosten inclusief de door Syntrus in rekening gebrachte BTW	5.565	5.311
Allocatie naar kosten vermogensbeheer		
Toezichtskosten DNB en AFM	-72	-73
Bestuurskosten	-129	-76
Beleggingsadministratie	-120	-120
Accountant en actuaris	-27	-25
Bestuursondersteuning	-363	-228
Reguliere advieskosten vermogensbeheer	-60	-109
Incidentele advieskosten vermogensbeheer	-77	-52
Pensioenbeheerkosten na allocatie kosten vermogensbeheer	4.717	4.628

Eénmalige kostenposten

Advisering inzake Integraal Risico Management	91	-
Advisering inzake nFTK	76	207
Afrekening vacatiegelden	65	-
Aanlooptraject uitbesteding communicatie	125	-
Werving & selectie	-	42
Overige éénmalige advieskosten	32	33
	4.329	4.345

Actieve deelnemers	16.201	16.076
Gepensioneerden	23.492	23.400
Totaal	39.693	39.476
Pensioenbeheerkosten in euro per deelnemer (exclusief BTW)	106,86	117,23
Pensioenbeheerkosten in euro per deelnemer (inclusief BTW)	118,85	117,23

Toelichting bij kosten uitvoering pensioenbeheer

Bestuur, advies en controle

De accountantskosten zijn met name toegenomen als gevolg van advisering door Meijburg inzake de BTW-positie (2015: € 45, 2014: € 15).

In de controle -en advieskosten actuaris zijn tevens inbegrepen de kosten van de compliance officer (€ 25), welke afkomstig is van een actuariel advieskantoor. Voorts heeft gedurende 2015 en 2014 actuariel advies plaatsgevonden inzake nFTK (2015: € 26, 2014: € 13). Daarentegen zijn de kosten van certificering gedaald, de reservering ultimo 2014 bleek hoger dan de werkelijke kosten en het verschil is verantwoord in 2015. De reservering ultimo 2015 is hierop aangepast (totaal effect van € 26 negatief).

De kosten adviseurs zijn toegenomen van € 261 naar € 297. Dit betreft met name éénmalige advieskosten ten aanzien van diverse uiteenlopende onderwerpen. De 2015 kosten bestaan onder andere uit kosten inzake transitie communicatietraject Bridgevest (€ 109), advisering inzake integraal risicomanagement (€ 91) alsmede diverse beleggingsgerelateerde adviezen ad € 90.

Contributies en bijdragen hebben betrekking op de jaarlijkse contributie / heffing van DNB, AFM, Pensioenfederatie en Pensioenregister. De kosten zijn in vergelijking met 2014 nauwelijks gewijzigd. Bestuurskosten zijn toegenomen van € 436 naar € 683. De toename is met name het gevolg van het nieuwe bestuursmodel met ingang van 1 juli 2014. Binnen dit model is sprake van meer commissies en werkgroepen, bovendien is sprake van twee uitvoerend bestuurders. Het aantal vergaderingen / contactmomenten is eveneens toegenomen. Voorts heeft gedurende 2015 voor een bedrag van € 81 verrekening plaatsgevonden over voorgaande jaren (met name BTW).

Overige kosten bestaan tenslotte uit kosten beleggingsadministratie, kosten drukwerk en incassokosten. De toename ten opzichte van 2014 is te verklaren door een negatieve afrekening van incassokosten in 2014.

Administratie

Kosten deelnemer en pensioengerechtigden: deze kosten hebben betrekking op alle werkzaamheden die de administrateur van het pensioenfonds verricht om de pensioenaanspraken te administreren, de uitkeringen van de pensioengerechtigden te verzorgen en alle deelnemers en gerechtigden te informeren. Te denken valt hierbij aan het verwerken van waardeoverdrachten, het afkopen van kleine pensioenen, het toekennen van pensioenen en de communicatie met alle doelgroepen (helpdesk, website, pensioenplanner, nieuwsbrief, Uniform Pensioenoverzicht, start- en stopbrief enzovoorts).

De afname van € 326 ten opzichte van 2014 is met name het gevolg van het versturen van UPO's voor inactieve deelnemers gedurende 2014 (kosten 2014: € 199).

Kosten werkgever: deze kosten hebben betrekking op alle activiteiten die voortvloeien uit het beheer van het bestand van aangesloten werkgevers, de aanlevering en verwerking van de werknemersgegevens, het opleggen en innen van de pensioenpremies en het onderhouden van de contacten met die werkgevers. De kosten werkgevers zijn gedaald ten opzichte van 2014 met € 91, met name als gevolg van een lager aantal werkgevers met personeel.

Kosten financieel beheer en bestuursondersteuning: deze kosten hebben betrekking op het voeren van het secretariaat ten behoeve van bestuur, commissies, werkgroepen en het verantwoordingsorgaan; het opstellen van het jaarverslag en het samenstellen van financiële rapportages en de advies- en controlekosten door Syntrus Achmea Pensioenbeheer.

De daling van de kosten met € 191 is met name het gevolg geweest van lagere kosten communicatie zoals in rekening gebracht door de pensioenuitvoerder (€ 116). Met ingang van 2015 is de uitvoering van het communicatiebeleid uitbesteed aan Bridgevest. Voorts zijn minder kosten actuarieel advies in rekening gebracht. Als gevolg van het nFTK is met name gedurende 2014 aanvullend actuarieel advies ingewonnen.

Kosten diverse éénmalige projecten: deze kosten hebben betrekking op diverse éénmalige diensten. Voor 2015 kunnen in dat kader de RisicoMaat, implementatie Pensioenaangifte alsmede de transitie naar Bridgevest. Voor 2014 kan onder andere de afkoopactie genoemd worden.

Kosten aanvullende regelingen: dit betreft de kosten inzake het voeren van de aanvullende regelingen zoals de excedent-regeling en ANW-hiaat regeling.

Btw – vervallen koepelvrijstelling

Pensioenuitvoerders hebben – als gevolg van het vervallen van de koepelvrijstelling voor pensioenadministratie - vanaf 1 januari 2015 BTW in rekening moeten brengen over hun dienstverlening. Dit heeft – ten opzichte van 2014 – geleid tot een toename van € 523.

Allocatie kosten vermogensbeheer

Met ingang van 2015 heeft het fonds besloten een deel van de kosten toe te rekenen aan de vermogensbeheerkosten. Met terugwerkende kracht heeft deze toerekening voor vergelijkingsdoeleinden eveneens voor de 2014 cijfers plaatsgevonden.

De volgende kosten worden toegerekend aan kosten vermogensbeheer (inclusief toegepaste verdeelsleutels):

- 50% van kosten DNB en AFM (onderdeel van 'Contributies en bijdragen');
- 20% van de kosten bestuurskosten aangevuld met 100% van alle trainingskosten voor zover deze betrekking hebben op vermogensbeheer;
- 100% van de kosten beleggingsadministratie (onderdeel van 'Overig');
- 20% van de kosten accountant / actuaris (zowel controle als advies);
- 50% van de uren bestuursondersteuning (als onderdeel van 'Administratiekosten');
- 100% van de kosten adviseurs (voor zover deze daadwerkelijk betrekking hebben op vermogensbeheer);

Eenmalige kostenposten

De opgenomen kostenposten maken deel uit de kosten zoals meegenomen in de berekening 'Pensioenbeheerkosten per deelnemer'. Deze posten zijn vanwege hun incidentele karakter separaat toegelicht. Zonder deze incidentele posten zouden de pensioenbeheerkosten per deelnemer gelijk zijn aan € 109,06 (2014: € 110,07).

Aansluiting met de jaarrekening

In de jaarrekening is een totaal van € 5.565 vermeld, het verschil met het totaal van de kosten zoals meegenomen in de berekening 'Pensioenbeheerkosten per deelnemer' (€ 4.717) blijkt uit de tabel alsmede de tekstuele toelichting daarop.

7.2 Kosten uitvoering vermogensbeheer (bedragen x € 1.000)

2015	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie				
Vastgoed	1.324	-	363	1.687
Aandelen	4.277	-	290	4.567
Vastrentende waarden	5.545	-	375	5.920
Overige beleggingen	881	-	-	881
Derivaten	-	-	1.201	1.201
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	12.027	-	2.229	14.256
Overige vermogensbeheerkosten				
Beleggingsadministratie	120			120
Bestuurskosten	492			492
Advieskosten vermogensbeheer	137			137
Overige kosten	99			99
Totaal overige vermogensbeheerkosten	848			848
Totaal kosten vermogensbeheer	12.875			15.104

2014	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie				
Vastgoed	1.035	-	41	1.076
Aandelen	3.790	-	88	3.878
Vastrentende waarden	5.288	-	203	5.491
Overige beleggingen	916	-	-	916
Derivaten	-	-	-	-
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	11.029	-	332	11.361
Overige vermogensbeheerkosten				
Beleggingsadministratie	120			120
Bestuurskosten	304			304
Advieskosten vermogensbeheer	161			161
Overige kosten	98			98
Totaal overige vermogensbeheerkosten	683			683
Totaal kosten vermogensbeheer	11.712			12.044

<i>Overzicht kerncijfers inzake vermogensbeheerkosten</i>	2015	2014
Gemiddeld belegd vermogen *	2.990.174	2.719.817
<i>% van het gemiddeld belegd vermogen</i>		
Beheerkosten inclusief performance gerelateerde kosten	0,43%	0,43%
Transactiekosten	0,07%	0,01%
Totaal	0,50%	0,44%
* Het gemiddeld beheerd vermogen is berekend op basis van de ultimo jaarstanden.		

Toelichting bij kosten uitvoering vermogensbeheer

Beheervergoedingen vermogensbeheerders

De beheerkosten bestaan onder andere uit de gemaakte kosten van:

- het bestuur gerelateerd aan het monitoren van de beleggingen;
- het fiduciair beheer en het portefeuillebeheer;
- de externe beleggingsadviseur.

Een deel van deze kosten wordt direct bij het fonds in rekening gebracht (2015: € 7.116; 2014: € 6.523). Daarnaast bestaat een deel van de kosten uit indirecte kosten welke zijn ingeschat op basis van de Total Expense Ratio van de beleggingsfondsen vermenigvuldigd met het gemiddeld belegd vermogen in deze fondsen (2015: € 4.911; 2014: € 4.506).

Transactiekosten

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht. Daarnaast is het bij participaties in beleggingsfondsen niet exact te bepalen welke kosten er zijn gemaakt.

De aannames die verder zijn gemaakt bij het berekenen van de transactiekosten zijn afkomstig uit de aanbevelingen uitvoeringskosten 2013 van de Pensioenfederatie. Onderstaand worden de belangrijkste gehanteerde veronderstellingen genoemd:

- Directe beleggingstitels: per aan- verkoop een spread vermenigvuldigd met de transactiewaarde. Spread percentage afkomstig uit de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.
- Transactiekosten voor beleggingsfondsen zijn de daadwerkelijk afgerekende aan- verkoopkosten (in- en uittreedvergoedingen) van de beleggingsfondsen.

Transactiekosten zijn derhalve onderdeel van de aan- en verkooptransacties van de beleggingen. Deze bedragen over 2015 € 2.229 (2014: € 332). De toename van de transactiekosten ten opzichte van 2014 is met name het gevolg van de afbouw van de interest swap portefeuille, welke is uitgevoerd om de renteaftdekking terug te brengen tot het strategische niveau van 50%.

Aansluiting met de jaarrekening

De Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie maken expliciet onderscheid tussen de vermogensbeheerkosten en transactiekosten. In de jaarrekening maken de transactiekosten van € 2.229 onderdeel uit van de indirecte beleggingsopbrengsten. Voorts zijn een deel van de pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan kosten vermogensbeheer, voor een verdere toelichting hierop wordt verwezen naar de toelichting 'Kosten uitvoering pensioenbeheer'.

8 Beleggingen

8.1 Economie en beleid

Begin 2015 waren beleggers de gevolgen van de fors lagere olie- en grondstofprijzen nog aan het verwerken toen de Europese Centrale Bank (ECB) overging tot kwantitatieve verruiming. Het gevolg was dat de toch al zwakke euro in het eerste kwartaal fors daalde ten opzichte van de Amerikaanse dollar. In Griekenland kwam Alexis Tsipras na de verkiezingsoverwinning van zijn anti-establishment partij Syriza in januari aan de macht. Daarop volgde een nieuwe ronde van onderhandelingen met Duitsland en de rest van de eurozone, waarin veel op het spel stond. Griekenland dreigde niet langer aan zijn schuldverplichtingen te kunnen voldoen en moest misschien zelfs uit de monetaire unie stappen. Op het moment dat de Griekse tragedie toch nog min of meer gelukkig afliep, barstte de aandelenzeepbel in China. In augustus, toen de Chinese autoriteiten onverwacht een devaluatie van de renminbi (of yuan) ten opzichte van de Amerikaanse dollar aankondigden, moesten risicovollere beleggingscategorieën opnieuw wereldwijd verliezen incasseren. Niet langer konden beleggers zich troosten met de gedachte dat de Chinese overheid het land wel naar een zachte landing zou leiden. De vrees voor een wereldwijde recessie stak de kop op.

In de VS werd gespeculeerd over het moment waarop de Amerikaanse centrale bank (Fed) eindelijk de Fed Funds-rente zou verhogen en het proces van rentenormalisatie zou inzetten. Na een verrassend zwak eerste kwartaal werd dit moment echter vooruitgeschoven, eerst naar halverwege het jaar en vervolgens naar de herfst. De uit China overgewaaid marktvolatiliteit vormde in augustus voor het FOMC, het beleidscomité van de Fed, aanleiding om af te zien van een eerste renteverhoging in september. Een nieuwe golf van marktvolatiliteit volgde. Pas toen de economische cijfers weer verbeterden, veranderden Fed-voorzitter Janet Yellen en haar collega's van mening: op 16 december stemden zij unaniem voor de eerste renteverhoging sinds 2006.

De politiek bleek eveneens een bron van onzekerheid te zijn die de markten flink in beweging zette. De eerder genoemde Griekse verkiezingen vormden de eerste memorabele gebeurtenis. Vervolgens droegen de algemene verkiezingen in het VK in mei hun steentje aan de onzekerheid bij. De markten reageerden positief op de verkiezingswinst van premier David Cameron en zijn Conservatieve Partij. Die winst hielp echter ook een nieuwe leider voor de Labour partij in het zadel, de radicaal linkse Jeremy Corbyn. Bovendien doemt in het VK de volgende horde al op: het referendum over een eventueel vertrek uit de Europese Unie (EU) dat in juni 2016 wordt gehouden.

In Canada vond een machtswisseling plaats, waarbij de Conservatieven plaats maakten voor de Liberale Partij van Justin Trudeau. Op het zuidelijk halfrond kreeg de Braziliaanse president Dilma Rousseff na een toch al desastreus jaar ook nog eens een afzettingsprocedure voor haar kiezen. In Argentinië maakte de verkiezing van Mauricio Macri tot president een einde aan het 12-jarige bewind van Cristina Fernandez de Kirchner en haar man, de eerdere president Nestor Kirchner (beiden van de Peronistische Partij). In Venezuela vond een nog grotere politieke verschuiving plaats. Zittend president Nicolas Maduro en zijn chavistas (de linkse aanhangers van de voormalige president Hugo Chavez) leden bij de parlementsverkiezingen zo'n forse nederlaag dat er in 2016 misschien wel nieuwe presidentsverkiezingen uitgeschreven worden.

In Portugal brachten de verkiezingen een overwinning voor een linkse coalitie die afwijzend tegenover de door de EU opgelegde bezuinigingen staat. Ook in Spanje is het politieke landschap veranderd: door de recente verkiezingssuccessen van de linkse Podemos-partij en de liberale, marktgezinde Ciudadanos-partij is hier een mogelijk instabiel vier partijen systeem ontstaan.

De terroristische aanslagen van de laatste drie maanden van 2015 in Parijs, Istanbul, Beiroet, Sinaï, Londen en San Bernardino laten de indruk achter dat de wereld gevaarlijker wordt – zelfs in de ontwikkelde landen. Dit

heeft in Europa de positie van anti-establishment-, anti-immigrantenpartijen versterkt, terwijl het politieke aanzien van de Duitse kanselier Angela Merkel, de belangrijkste politica op het Europese vasteland, juist is verzwakt. Maar niet alleen in Europa is het geduld met het politieke establishment afgenomen. Ook in de VS staat het politieke landschap op zijn kop nu Donald Trump, Bernie Sanders en andere controversiële kandidaten een onverwacht grote populariteit genieten.

De markten hebben bijna laconiek op al dit slechte nieuws gereageerd. Natuurlijk was er veel volatiliteit. Zo onderging de Amerikaanse S&P 500-index in het derde kwartaal een correctie, de koersen daalden met ruim 10%. Dat was de eerste terugval van deze omvang sinds 2011. Per saldo won de S&P 500 Index tussen 1 januari en 31 december echter 1,4% (in USD termen). De MSCI World Index behaalde in euro-termen een rendement van 10,4%, maar het grootste deel van dit mooie resultaat kwam voor rekening van een sterkere Amerikaanse dollar. De MSCI World Index afgedekt naar de euro behaalde een rendement van slechts 1,7%.

Ook het rendement op obligaties was mager of zelfs negatief. De Duitse 10-jaarsrente steeg met slechts 0,10% naar 0,63%. Het totale rendement op Nederlandse en Duitse staatsleningen bedroeg slechts 0,3%

Niet alle financiële markten maakten per saldo echter min of meer pas op de plaats. Er waren in 2015 forse verliezen voor grondstoffen, valuta's en voor schuldpapier en aandelen uit opkomende markten. Meest opmerkelijk hierbij was de daling van de olieprijs. Een vat Brent olie daalde van \$54 naar \$37, een daling van 29%.

8.2 Normportefeuille

Om in de toekomst voldoende pensioen te kunnen uitkeren, belegt het pensioenfonds de ingelegde gelden in diverse beleggingscategorieën. Op basis van lange termijn ALM-studies wordt bekeken welk beleggingsbeleid het beste past bij de verplichtingenstructuur van het pensioenfonds.

Ieder jaar stelt het pensioenfonds een (wettelijk verplichte) normportefeuille vast. Uitgangspunten van het beleid zijn onder meer een goede spreiding van risico's, het (deels) afdekken van risico's waar geen rendement van wordt verwacht en voldoende liquiditeit. Daarnaast wil het pensioenfonds alleen beleggen in transparante, niet-complexe beleggingscategorieën. Daarom belegt het pensioenfonds bijvoorbeeld niet in *hedge funds*.

Categorie	Manager	Weging 2015	Weging 2014	Bandbreedtes
Vastrentend	SEI	46%	46%	41-51%
Aandelen	SEI	29%	29%	24-34%
Direct Vastgoed	SARE&F	10%	10%	8-12%
Hypotheke	SARE&F	10%	10%	8-12%
Commodities	Cohen & Steers	5%	5%	3-7%
Liquide middelen	-	0%	0%	0-2%
Totaal		100%	100%	

8.3 Actief versus passief beheer

In 2015 werd 15% van de vastrentende waarden portefeuille passief beheerd en 9,5% van de aandelenportefeuille. De rest van de portefeuille van het pensioenfonds wordt grotendeels gematigd actief beheerd. Dat wil zeggen dat er een beperkte tracking error wordt gehanteerd ten opzichte van de benchmark. De enige echte uitzondering hierop zijn commodities. De uitvoerder van de commodities portefeuille handelt in hoge mate actief. Daarnaast is de tracking error van aandelen Opkomende Landen hoger dan die in Ontwikkelde Landen omdat dit minder efficiënte markten zijn en een hogere tracking error daarom lastig te vermijden is. Gezien de kwaliteit van de samenstelling van de benchmark in die landen is het ook wenselijk om meer te kunnen afwijken.

Het pensioenfonds kiest voor actief beheer wanneer er gegronde redenen zijn om daar een meerwaarde van te verwachten. Waar dat niet het geval is gebleken en er geen reden wordt gezien dat dit in de toekomst snel zal veranderen, kiest het bestuur voor een passieve oplossing. Het pensioenfonds realiseert zich dat het passief volgen van een index ook een risico inhoudt als deze index niet (meer) voldoet of onbedoelde effecten geeft in de portefeuille. Voor het actieve beheer wordt een additionele vermogensbuffer aangehouden.

8.4 Performance

Het vermogen van het pensioenfonds daalde in 2015 van € 2,8 naar € 2,7 miljard. De beleidsdekkingsgraad eindigde op 104,2%. De totale performance exclusief derivaten over 2015 bedroeg 0,94% versus een benchmark van 0,58%. Aandelen, hypotheek en vastgoed lieten aardige rendementen zien. Het rendement op commodities daarentegen was erg slecht door de sterk dalende olieprijs. Het rendement op vastrentende waarden was heel beperkt door de per saldo gestegen rente.

Er was sprake van een outperformance van de benchmark op totaalniveau, maar dit was per categorie heel verschillend.

De performance inclusief derivaten bedroeg -3,10%, met name veroorzaakt door de rente-afdekking. De waarde van de swaps, die dienen om het renterisico op de verplichtingen af te dekken, daalde door de per saldo in 2015 gestegen rente. De inflatieswaps blijven een negatieve waarde hebben omdat, mede door nog steeds lage rente, de inflatieverwachtingen verder dalen en voor Nederland zelfs op een zeer laag niveau liggen.

Categorie	Performance	Benchmark
Aandelen	5,44%	4,34%
Vastrentend	0,43%	0,14%
Hypotheek	3,69%	0,66%
Commodities	-26,61%	-25,92%
Vastgoed	5,73%	7,7%

Aandelen

Aandelenmarkten lieten in 2015 per saldo redelijke rendementen zien, vooral dankzij een zeer sterk eerste kwartaal, ondanks de vanaf het tweede kwartaal oplopende onrust over met name de vertragende groei in China, de VS en de lage olieprijs. Het jaarrendement bedroeg 5,44% versus de benchmark van 4,34%. Opkomende landen waren de zwakste schakel vooral gezien de twijfels over China. Het best presterende deel van de aandelenportefeuille was Europa ex Verenigd Koninkrijk, het slechtste deel de Opkomende Landen.

Vastrentende waarden

De per saldo licht gedaalde rente zorgde samen met de lage couponrentes in 2015 voor lage en zelfs negatieve rendementen op vastrentende waarden, vooral op hoogrentende obligaties (-4,11%) en onderhandse leningen. De obligatieportefeuille behaalde een performance van 0,43% versus de benchmark van 0,14%. De hypotheekportefeuille, een separaat vastrentend product, liet het beste vastrentende rendement zien van 3,69%.

De risico-opslagen (extra rentevergoeding) op vastrentende waarden zoals bedrijfsobligaties en hoogrentende obligaties steeg, waardoor de rendementen negatief waren. De koersen waren zeer hoog, dus een correctie was niet onverwacht.

Hypotheek

De portefeuille Nederlandse hypotheek behaalde minder hoge rendementen dan de afgelopen jaren, maar was binnen de vastrentende portefeuille de beste categorie. De particuliere hypotheek rendeerd 3,66% en zakelijke hypotheek 3,73%.

Totaal was het rendement op hypotheke 3,69% versus de benchmark van 0,66%.

De betalingsachterstanden op particuliere hypotheke zijn nog steeds heel beperkt, mede een gevolg van het strenge verstrekingsbeleid. Binnen de zakelijke portefeuille lopen de betalingsachterstanden nog wel iets op. Hiervoor is een extra reserve gevormd binnen het beleggingsfonds. Er vallen echter ook eerder gedane reserveringen vrij.

Commodities

De portefeuille voor commodities (grondstoffen) liet een negatief rendement zien in 2015 van -26,61% versus de benchmark van -25,92%. De grootste veroorzaker van de sterk negatieve rendementen was de scherp gedaalde olieprijs. Commodities heeft als categorie een negatieve correlatie met aandelen; oftewel, in een goed aandelenjaar verwacht je een achterblijvende performance van commodities en andersom. Commodities zijn echter wel een volatiele beleggingscategorie en maakt daarom slechts een klein deel uit van de totale beleggingsportefeuille.

Vastgoed

De Nederlandse vastgoedmarkt beleefde een goed jaar. Met name de woningsector droeg hier sterk positief aan bij door de aantrekkelijke koopwoningen- en beleggersmarkt. Op de winkelmarkt was er sprake van onrust door de vele faillissementen in december. Dit vertaalt zich terug in een lager (maar nog wel positief) rendement. Het boekhoudkundige rendement van de volledige Nederlandse vastgoedportefeuille kwam over geheel 2015 uit op 5,73%. Het direct rendement (huurinkomsten) bedroeg 4,62% en het indirect rendement (waardeontwikkeling) 1,08%. De IPD-benchmark liet een rendement zien van 7,7%. Hierbij dient vermeld te worden dat dit rendement gebaseerd is op standing investments, waarbij effecten van aankoop, verkoop en (her)ontwikkelingen buiten beschouwing zijn gelaten.

8.5 Z-score 2015

De z-score wordt ieder jaar berekend en laat het verschil zien tussen het werkelijke rendement van de portefeuille en het rendement van de benchmark (een vergelijkingsmaatstaf). Een positief getal betekent dat de beleggingen van het pensioenfonds beter hebben gerendeerd dan de markt; bij een negatief getal geldt het omgekeerde. Bij de berekening worden ook de kosten van het vermogensbeheer in de beschouwing opgenomen.

Naast de jaarlijks berekende z-score wordt een zogenaamde performancetoets gedaan, waarin de z-scores over een periode van 5 jaren worden berekend. In het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000 is opgenomen dat er vrijstelling van de verplichte deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds kan worden verleend als de performancetoets lager is dan -1,28% (oude stijl) en 0 (nieuwe stijl). Het feitelijk behaalde rendement van het pensioenfonds wijkt dan behoorlijk negatief af van de benchmark.

De z-score voor het jaar 2015 bedraagt 0,04 (2014: 0,53).

Voor de vier voorgaande jaren gelden de volgende Z-scores:

2011: -0,76

2012: 0,03

2013: 0,27

2014: 0,53.

Op basis van deze Z-scores komt de performancetoets voor 2015 uit op 0,05.

8.6 Renteafdekking

Het pensioenfonds heeft jarenlang als beleid gehad om strategisch 75% van het rentemismatchrisico af te dekken. Dit risico bestaat uit het verschil in rentegevoeligheid tussen beleggingen en verplichtingen. De

effecten van een veranderende rente op de verplichtingen zijn dusdanig groot dat het onverstandig zou zijn dit risico geheel of grotendeels open te laten staan. De dekkingsgraad zou dan erg wild gaan bewegen. Het risico wordt afgedekt door middel van obligaties en renteswaps. Deze instrumenten reageren, net als de verplichtingen, sterk op veranderingen in rente en hebben daardoor een stabiliserend effect op de dekkingsgraad. In 2015 hebben de renteswaps een negatieve bijdrage aan het rendement opgeleverd van - 4,04% doordat de rente is gestegen in 2015. De bijdrage van de obligaties wordt gemeten binnen de vastrentende portefeuilles.

Naar aanleiding van de uitgevoerde ALM-studie in 2015 is de strategische renteafdekking in het vierde kwartaal verlaagd van 75% naar 50%. De reden daarvoor is niet alleen de zeer lage rentestand, waardoor de kans op een rentestijging duidelijk groter is dan die van een daling, maar vooral de berekeningen uit de ALM studie die lieten zien dat in verschillende economische scenario's een lagere renteafdekking betere kansen op toeslagverlening lieten zien.

De renteafdekking aan het einde van 2015 op basis van de swapcurve (marktwaaarde) bedroeg 51,3%, op basis van de UFR (toezicht) 81,3%. De renteafdekking heeft in 2015 een negatief rendement opgeleverd omdat rentes per saldo stegen. Renteafdekking blijft echter belangrijk voor een pensioenfonds om een stuk risico te dempen.

Een stijgende rente zorgt voor een daling van de waarde van de rentegevoelige beleggingen en de swaps, maar een hardere daling van de verplichtingen. Per saldo heeft een stijgende rente dan ook een positief effect op de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Begin 2016 daalden rentes overigens weer.

8.7 Vooruitblik financiële markten

Het jaar 2016 begon slecht, met sterk dalende aandelenkoersen en dalende rentes. Angst voor een nieuwe recessie in de Verenigde Staten, mede veroorzaakt door de lage olieprijs, en blijvende zorg rondom China zijn twee grote factoren. Tel daarbij de vluchtelingencrisis in Europa en de grote politieke onrust (denk ook aan een mogelijk vertrek van Groot Brittannië uit de EU; de zogenaamde Brexit) en het is duidelijk dat de stemming in mineur is.

De zeer lage rentes maken obligaties een weinig aantrekkelijke belegging, met mogelijke uitzondering voor bedrijfsobligaties, maar ook voor aandelen zijn de verwachtingen niet goed. Nederlandse hypotheeken en Nederlandse woningen bieden het meeste perspectief in 2016, al zal de Nederlandse winkelmarkt nog een knauw krijgen van de vele faillissementen die de markt te verwerken kreeg.

Een goed gespreide portefeuille tezamen met het afdekken van grote risico's waar het fonds geen beloning voor verwacht, met name renterisico op de verplichtingen en valutarisico, zijn voor het bestuur de beste manier om te gaan met al deze onzekerheden.

8.8 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds heeft het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) nadrukkelijk in haar beleggingsbeleid geïntegreerd. Daartoe wordt er rekening gehouden met wettelijke verplichtingen en maatschappelijke ontwikkelingen, zoals onder andere zijn vastgelegd in de Code Tabaksblat en de 'Principles for Responsible Investment' van de Verenigde Naties.

Het pensioenfonds vindt het belangrijk dat maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt beloond en aangemoedigd. Aangezien het pensioenfonds belegt in beleggingsfondsen, kan het niet rechtstreeks invloed uitoefenen door bijvoorbeeld sectoren of bedrijven uit te sluiten. Het beleid van het pensioenfonds is dan ook om producenten van controversiële wapens (zoals cluster munitie) zo veel mogelijk uit te sluiten van de beleggingsportefeuille. Deze uitsluitingen worden dan ook gehanteerd in de beleggingsfondsen waar het pensioenfonds in belegt. Daarnaast heeft het pensioenfonds haar vermogensbeheerder gevraagd om een externe partij aan te nemen die het maatschappelijk verantwoord beleid van ondernemingen doorlicht en daar

waar nodig de discussie aangaat om verbeteringen tot stand te brengen. Vermogensbeheerder SEI heeft F&C Responsible Engagement Overlay (F&C Reo) aangesteld voor de uitvoering en implementatie van het maatschappelijk verantwoord beleid. F&C Reo doet dit namens veel grote beleggers c.q. pensioenfondsen en kan daarom meer invloed uitoefenen dan wanneer het pensioenfonds dit zelfstandig zou proberen te doen. Het beleid van F&C wordt op alle aandelen beleggingsfondsen en de euro investment grade vastrentende waarden fondsen doorgevoerd. Namens het pensioenfonds voert F&C Reo het stemrecht tijdens aandeelhoudersvergaderingen uit. Daarnaast gaat zij op constructieve manier de dialoog aan (engagement) met de ondernemingen waarin wordt belegd om hun prestaties te versterken door verbeteringen door te voeren in de bedrijfsvoering op het gebied van de corporate governance, de maatschappij en het milieu. F&C rapporteert hierover rechtstreeks aan het pensioenfonds.

Vanaf 1 januari 2013 geldt een wettelijk verbod op het (laten) uitvoeren van transacties, het verstrekken van leningen of verwerven van niet vrij verhandelbare deelnemingen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, distributie of verkoop van clustermunitie of cruciale onderdelen daarvan. De handhaving van het verbod heeft plaats vanaf 1 april 2013. Vanaf die datum wordt een 'redelijke' termijn in acht genomen waarbinnen die financiële instrumenten, leningen of niet vrij verhandelbare deelnemingen van de hand gedaan of beëindigd dienen te zijn.

Eenmaal per jaar wordt, na overleg tussen de AFM, brancheorganisaties en marktpartijen, een indicatieve lijst van betrokken ondernemingen gepubliceerd en aangepast. Het pensioenfonds ziet erop toe dat niet belegd wordt in bedrijven op deze lijst. Hiertoe zal de periodieke lijst door het pensioenfonds gedeeld worden met haar vermogensbeheerders, vergezeld van het verbod om in de betreffende ondernemingen te beleggen. In de uitbestedingsovereenkomst met de vermogensbeheerder wordt geregeld de wijze waarop de vermogensbeheerder invulling geeft aan dit verbod.

Het wettelijk verbod zal overigens niet gelden voor transacties in door derden beheerde beleggingsinstellingen en indices waarbij de producenten van clustermunitie en of daarbij betrokken ondernemingen, minder dan 5% van de waarde van die beleggingsinstelling of index vertegenwoordigen.

8.9 Risicoparagraaf

Naast het reguliere integrale risicomanagement is er ook sprake van extra aandacht voor het beleggingsproces. Met betrekking tot de beheersing van de beleggingsrisico's bevatten de door het pensioenfonds opgestelde beleggingsrichtlijnen onder meer bepalingen voor (deze zijn mandaat en vermogensbeheerder specifiek):

- de minimum en maximum allocatie voor de verschillende beleggingscategorieën, regio's en debiteuren (voor zover relevant);
- de index c.q. indices die dienen als benchmark alsmede performancedoelstellingen;
- de maximale tracking errors die de fondsen mogen hanteren;
- de maximale afwijking in duration voor vastrentende waarden ten opzichte van de benchmark.

De beleggingsresultaten worden frequent door de vermogensbeheerders gerapporteerd en geanalyseerd. Dit betekent dat in ieder geval elk kwartaal en bij iedere vergadering van de beleggingscommissie door de vermogensbeheerder een rapportage wordt opgesteld. Verder ontvangt het bestuur maandelijks informatie van de vermogensadministrator ITS.

In de rapportage van de vermogensbeheerder wordt aangegeven of en op welke wijze is voldaan aan de vooraf vastgestelde risicolimieten, waaronder minimum en maximum allocatie van de beleggingscategorieën en valuta's. Tevens wordt de performance van de fiduciair manager en de vermogensbeheerders vergeleken met de vooraf vastgestelde benchmarks. De fiduciair manager en de vermogensbeheerder leveren hierbij tevens een attributieanalyse. Door middel van deze analyse kan de bijdrage van diverse beleidsbeslissingen aan de performanceverschillen met de benchmark worden toegewezen.

Inflatieafdekking

Het bestuur heeft veel aandacht voor het gevaar dat inflatie is voor de aanspraken van deelnemers. In de portefeuille van het pensioenfonds zitten bewust beleggingscategorieën die een bepaalde mate van inflatiebescherming bieden. Dit zijn met name vastgoed en commodities. Inflatiebescherming heeft de aandacht van het fonds, al heeft het zoveel mogelijk veiligstellen van de nominale aanspraken van deelnemers momenteel de grootste prioriteit.

In 2013 is gestart met de opbouw van een inflatieafdekking door een inflatieswap overlay. De belangrijkste redenen hiervoor waren (en zijn):

- De inflatiebescherming in perioden van hoge inflatie is in de huidige beleggingsportefeuille beperkt. De inflatieverwachting is momenteel nog relatief laag.
- In het nieuwe Pensioenakkoord leek er meer aandacht te komen voor reële dekkingsgraden en indexatie.

Er is met zeven inflatieswaps met een looptijd van 5-10 jaar een inflatieafdekking van 2,5% van de reële verplichtingen opgebouwd. De inflatieswaps zijn afgesloten op de HICPx index (inflatie index voor het Eurogebied). Dit is de meest gangbare en liquide inflatie-index. Het bestuur heeft in haar overwegingen voor deze index meegenomen dat deze index wel een goede, maar geen perfecte correlatie heeft met de Nederlandse inflatie. Voor de Nederlandse prijsinflatie zijn echter geen beleggingsinstrumenten beschikbaar.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt door de verschillen in gevoeligheid voor renteontwikkelingen van de obligaties en leningen op schuldbekentenis enerzijds en de (nominale) verplichtingen anderzijds. Het structurele renterisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Integrale beheersing van de balansrisico's is daarmee onderdeel van de financiële opzet van het fonds. In 2007 is de overstap gemaakt naar marktwaardering van verplichtingen, zoals omschreven in het Financieel Toetsingskader (FTK). Hierdoor is het renterisico voor de totale financiële positie van het pensioenfonds meer expliciet zichtbaar en speelt het sindsdien een dominante rol. Voor de beheersing van het renterisico kan gebruik gemaakt worden van obligaties met een lange looptijd, renteswaps en renteswaptions. Sinds ultimo 2008 is de strategische mate van afdekking van het renterisico in stappen verhoogd van 50% naar thans 75% van de verplichtingen. Omdat het niet mogelijk is om op ieder willekeurig tijdstip exact een renteafdekking te hebben van 75% en om adequaat in te kunnen spelen op marktontwikkelingen hanteert het bestuur hiervoor een strategische bandbreedte voor de renteafdekking van 65% tot 85%.

Liquiditeitsrisico's

Het op enig moment ontbreken van voldoende liquiditeit om bijvoorbeeld onderpand te kunnen stellen voor de renteswaps of om aan capital calls te voldoen, is een groot risico voor pensioenfondsen. Daarom is in de kwartaalrapportage een analyse opgenomen over de liquiditeitsbehoefte van het fonds. Verder wordt qua beleggingscategorieën de illiquiditeit beperkt tot vastgoed en hypotheek, samen 20% van de portefeuille. Deze categorieën bieden een goed verwacht rendement en werken diversifiërend ten opzichte van de andere onderdelen.

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, commodities, en vastgoed) verandert door veranderingen in de marktprijzen van deze waarden. Het structurele marktrisico wordt eveneens beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de strategische beleggingsmix uit de ALM.

Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van actieve weging van diverse beleggingscategorieën en derivaten.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van de beleggingen wijzigt door veranderingen in valutakoersen. Het bestuur is van mening dat op lange termijn vreemde valuta geen rendement genereren. Vreemde valuta geven enige diversificatie in een beleggingsportefeuille, maar het bestuur acht de korte termijn volatiliteit van vreemde valuta te hoog en vindt het van belang om grote koersschommelingen van de beleggingen door veranderingen in de koersen van vreemde valuta te voorkomen. Daarom worden de wisselkoersrisico's geheel afgedekt, met uitzondering van de valuta waar dit niet efficiënt voor mogelijk is (valuta van opkomende landen). Het valuta-afdekkingsbeleid is tevens in de benchmarks van de betreffende beleggingen verwerkt. De valutarisico's worden binnen de aandelen en obligatie beleggingsfondsen afgedekt met behulp van valutaderivaten, voornamelijk valuta termijncontracten.

Kredietrisico

Dit risico hangt samen met de beleggingen in verhandelbaar schuld papier en met tegenpartijen. Kredietrisico op verhandelbaar schuld papier wordt beschouwd als prijsrisico. De uitgangspunten voor de beheersing van deze vorm van kredietrisico is vastgelegd in het beleggingsplan. Daarnaast zijn er binnen de beleggingsfondsen waarin belegd wordt richtlijnen opgesteld over de maximale beleggingen per kredietklasse. Strategisch wordt er voor 90% van de vastrentende waarden portefeuille in *investment grade* (minimaal BBB rating) schuld papier belegd. Hierbij kunnen de vermogensbeheerders binnen de Euro Aggregate obligatieportefeuille voor maximaal 10% in hoogrentende obligaties (rating lager dan BBB) beleggen en voor maximaal 10% in Emerging Market Debt..

Tegenpartijrisico

Het tegenpartijrisico voor derivaten transacties wordt beheerst door een zorgvuldige selectie, screening en monitoring van tegenpartijen. Tegenpartijen dienen minimaal een investment grade rating te hebben. In de ISDA contracten met tegenpartijen zijn clausules opgenomen om het contract te kunnen beëindigen in geval van een verlaging van de kredietwaardigheid van een tegenpartij. In geval van claims op tegenpartijen wordt het kredietrisico geminimaliseerd door het opvragen van zekerheidstellingen in de vorm van liquide middelen of liquide, kredietwaardige staatsobligaties.

Concentratierisico

Concentratierisico houdt verband met het concentreren van bijvoorbeeld beleggingen in één beleggingscategorie. Het meest aansprekende voorbeeld hier is dat het totale vermogen in één aandeel wordt belegd. Een belangrijke aanname in het standaardmodel is dat de scenario's uitgaan van goed gediversifieerde portefeuilles van zowel beschikbare activa als voorzienbare verplichtingen.

De beleggingsportefeuille kent een goede spreiding over beleggingscategorieën (aandelen, obligaties, vastgoed, hypotheek en grondstoffen). Binnen de beleggingscategorieën is er spreiding naar regio's en subcategorieën. Per subcategorie worden er portefeuilles samengesteld. Deze portefeuilles bestaan uit effecten van de betreffende beleggingscategorie en kennen een uitstekende spreiding over titels, sectoren etc.

Om het concentratierisico te minimaliseren zijn er binnen de beleggingsfondsen waarin belegd wordt richtlijnen opgesteld voor maximale afwijkingen van de benchmark per sector/subcategorie en maximale omvang van beleggingen in één emittent. Gezien het beleid om concentratierisico te beperken achten wij dit risico zeer laag en wordt in het standaardmodel dit risico op dit moment gelijk aan nul verondersteld.

Voor het fonds geldt dat voor de beleggingen exclusief vastgoed en hypotheek SEI is aangesteld als fiduciair manager van de beleggingen, waarbij de feitelijke beleggingen gespreid zijn over meerdere speciaal hiervoor geselecteerde vermogensbeheerders. Vandaar dat ook voor deze vorm van concentratierisico kan worden geconcludeerd dat dit risico als beperkt mag worden gekwalificeerd en binnen het standaardmodel op nul kan worden gesteld.

Operationeel risico

Operationeel risico betreft het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen en onverwachte externe gebeurtenissen.

Voor het fonds geldt dat de complete uitvoering van de pensioenregeling is uitbesteed. De partijen waaraan het fonds onderdelen van de uitvoering van uw pensioenregeling heeft uitbesteed, pensioenadministratie aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer, beleggingen aan SEI en Syntrus Achmea Real Estate & Finance en beleggingsadministratie aan ITS, beschikken allen over een ISAE 3402 verklaring met betrekking tot de beheersing van hun processen. Hiermee zijn voldoende waarborgen aanwezig om het operationeel risico als beperkt te mogen kwalificeren. Vandaar dat ook dit risico binnen het standaardmodel op nul kan worden gesteld.

Liquiditeitsrisico

Aangezien de som van premies, directe beleggingsopbrengsten en aflossingen van beleggingen in vastrentende waarden de som van uitkeringen en kosten verre te boven gaat, is de kans op een liquiditeitstekort op korte termijn beperkt, temeer daar ook altijd de mogelijkheid bestaat beursgenoteerde beleggingen te verkopen. Omdat in het kader van de renteaafdekking op enig moment de verplichting kan ontstaan om grote sommen collateral te storten, wordt in de vastrentende portefeuille een deel discretionair beheerd. In dit deel zitten hoogwaardige staatsobligaties die snel liquide kunnen worden gemaakt.

Ruim de helft van de portefeuille bestaat uit beleggingen met een hoge of zeer hoge liquiditeit. Van de beleggingen met een zeer hoge liquiditeit kan gesteld worden dat deze onder normale marktomstandigheden binnen één dag verkocht kunnen worden. Analyse heeft aangetoond dat zelfs onder moeilijke marktomstandigheden (zoals november 2008) 90% van deze beleggingen binnen één dag is te verkopen.

Strategisch risico / solvabiliteitsrisico

Dit is het risico dat de ontwikkeling van het vermogen (in de vorm van beleggingen en premies) niet optimaal aansluit op de ontwikkeling van de verplichtingen, waardoor de beoogde pensioenkwaliteit en de beoogde financieringsdoelstelling niet kunnen worden gehaald.

Er is een aantal beleidsinstrumenten waarmee de financiële positie kan worden bijgestuurd. Deze beleidsinstrumenten zijn de inhoud van de pensioenregeling, het toeslagbeleid, het premiebeleid, het beleggingsbeleid en het liabilitymanagement-beleid. Met ALM (Asset Liability Management) wordt samenhang aangebracht tussen deze beleidsinstrumenten.

Relatieve marktrisico

Dit is het risico dat de vermogensbeheerders bij de uitvoering van het actieve beleggingsbeleid afwijken van het vastgestelde ALM-beleid. Hiertoe zijn als onderdeel van de jaarlijkse beleggingsmandaten marges gedefinieerd die elk kwartaal worden gemonitord.

Risico van actief beheer

Het pensioenfonds kiest voor actief beheer wanneer er gegronde redenen zijn om daar een meerwaarde van te verwachten. Waar dat niet het geval is, wordt voor een passieve oplossing gekozen. Vandaar dat voor die delen van de portefeuille waarbij sprake is van actief beheer in aanvulling op het standaardmodel van DNB een aanvullende buffer wordt aangehouden.

Basis voor de berekening van deze buffer is de notitie die toenmalig Minister Kamp aan de Tweede Kamer heeft gestuurd in het kader van het pensioenakkoord. In dit document wordt uitgegaan van een methodiek waarbij gebruik gemaakt wordt van de tracking error. Conform de in het document van toenmalig minister Kamp beschreven methodiek wordt alleen gerekend voor een opslag voor actief beheer voor de categorie aandelen (beursgenoteerd). Voor de categorie vastrentende waarden en onroerend goed wordt het actief beheer risico afwezig geacht.

9 De pensioenregeling

9.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste kenmerken van de pensioenregelingen van het pensioenfonds. Daarnaast komen de wijzigingen in statuten en reglementen die in 2015 zijn doorgevoerd aan de orde.

9.2 De pensioenregeling

Ouderdomspensioen

Onderstaand vindt u de belangrijkste kenmerken van de ouderdomspensioenregeling zoals die was in 2015.

Pensioensysteem	Middelloodregeling met voorwaardelijke na-indexatie op basis van de prijsstijging.
Premie basisregeling	Voor het jaar 2015 bedraagt de reglementaire premie 22,7% van de pensioengrondslag.
Premie Overgangsregeling	Voor het jaar 2015 bedraagt deze premie 1% van het pensioengevende loon.
Pensioengevend loon	<i>sectoren Meubelindustrie en Orgelbouw</i> Het vaste loon per 1 januari van het betreffende kalenderjaar, inclusief de vakantietoeslag, plus de eventuele ploegentoeslag en/of overwerkvergoeding van het daaraan voorafgaande kalenderjaar. <i>sector Tentoonstellingsbouw</i> Het vaste loon per 1 januari van het betreffende kalenderjaar.
Toeslag	Het bestuur kan besluiten om op 1 januari van het volgende kalenderjaar de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioenen te verhogen met maximaal het indexcijfer. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre dit gebeurt. Voor deze voorwaardelijke toeslag is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald. Het indexcijfer is gebaseerd op de ontwikkeling van de algemene prijsindex.
Franchise	Het franchisebedrag is beleidsmatig gekoppeld aan de procentuele verhoging van het wettelijk minimum loon. Voor het jaar 2015 is de franchise vastgesteld op € 16.356.
Maximum (pensioengevend) loon	Het pensioengevend loon is gemaximeerd. Het maximum (pensioengevend) loon is beleidsmatig gekoppeld aan de procentuele verhoging de Cao-lonen. Voor het jaar 2015 is het maximum (pensioengevend) loon vastgesteld op € 59.896.
Pensioengrondslag	Pensioengevend loon minus franchise.
Ouderdomspensioen	Voor het jaar 2015 bedraagt de opbouw 1,80% van de pensioengrondslag.
Opbouwperiode	21 tot 67 jaar.

Pensioenrichtdatum	1 ^e van de maand waarin de (gewezen) deelnemer 67 jaar wordt.
Pensioeningangsdatum	Dit is de datum waarop het pensioen daadwerkelijk ingaat. Eerder dan 60 mag niet. Later dan 67 wel (tot 70 jaar).
Partnerpensioen	Voor de partner van actieve deelnemers bedraagt het partnerpensioen 70% van het (bereikbare) ouderdompensioen. Met ingang van 1 januari 2012 is het partnerpensioen volledig verzekerd op risicobasis. Voor werknemers jonger dan 21 jaar geldt een risicodekking.
Uitruilmogelijkheden	Op de gekozen pensioeningangsdatum kan het (tot en met 2011 opgebouwde en vanaf 2012 door uitruil van ouderdompensioen verkregen) opgebouwde partnerpensioen ingeruild worden voor een hoger ouderdompensioen. Op verzoek van de (gewezen) deelnemer kunnen de opgebouwde aanspraken ouderdompensioen op de pensioeningangsdatum of bij beëindiging van de deelneming worden uitgeruild ten behoeve van extra aanspraken op partnerpensioen.
Hoog/laag-constructie	Op de pensioeningangsdatum bestaat de mogelijkheid om de eerste 5 of 10 jaar volgend op de pensioenrichtdatum, een hoger en vervolgens levenslang een lager ouderdompensioen te ontvangen.
Wezenpensioen	14% van het (bereikbare) ouderdompensioen tot 18 jaar of 27 jaar indien de (half)wees een opleiding volgt. Voor volle wezen geldt 28%. Voor werknemers jonger dan 21 jaar geldt een overlijdensrisicodekking.
Premievrije deelneming	Ingeval van arbeidsongeschiktheid in de zin van de WIA/WAO, wordt naar verhouding van de mate van arbeidsongeschiktheid premievrije deelneming verleend.

Vervroeging pensioendatum

Op 1 januari 2006 is de vroegpensioenregeling met 60 jaar als pensioendatum, die op 1 januari 2002 werd ingevoerd, beëindigd. Alle opgebouwde vroegpensioenrechten zijn omgezet in aanspraken op ouderdompensioen. Wil een deelnemer vóór de pensioenrichtdatum van 67 jaar stoppen met werken dan kan hij zijn ouderdompensioen vervroegen. De pensioeningangsdatum is op zijn vroegst de eerste dag van de maand waarin de deelnemer 60 jaar wordt en uiterlijk op de eerste dag van de maand waarin hij 70 jaar wordt. Door het vervroegen van ouderdompensioen zal het levenslange ouderdompensioen actuariael worden herrekend.

Overgangsregeling

Voor de deelnemers met geboortejaren 1950 t/m 1959 is er een voorwaardelijke overgangsregeling getroffen. Aan deze deelnemers wordt een extra pensioenaanspraak toegekend ter grootte van het verschil tussen datgene wat deze deelnemers hadden kunnen opbouwen indien de huidige pensioenregeling gedurende hun gehele deelneming in het fonds van toepassing was geweest en hun daadwerkelijke pensioenopbouw. Dit is een voorwaardelijke regeling. Het bestuur besluit jaarlijks in hoeverre de regeling wordt toegekend en de aanspraken onvoorwaardelijk worden gemaakt. Bij beëindiging van de dienstbetrekking voor de pensioeningangsdatum vervallen altijd de voorwaardelijke rechten.

Het ouderdompensioen, inclusief extra ouderdompensioen, kan niet ingaan vóór de 60-jarige leeftijd.

Het aanvullend Invaliditeitspensioen

Uitkering	Extra-uitkering via de WAO-plus-uitkering. Een tijdelijke uitkering aan deelnemers met een WAO-uitkering. Hoogte is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. Extra-uitkering via de IP-plus-uitkering. Gedurende de IVA-periode een 5%-uitkering bovenop de WIA-uitkering.
Premie	Reglementaire premie maakt onderdeel uit van de totale doosneepremie
Heffingsloon	= pensioengevend loon. Het heffingsloon is gemaximeerd. Dit maximum wordt jaarlijks aangepast.

WIA

Het fonds kent een invaliditeitspensioenregeling voor de deelnemers die een uitkering ontvangen op grond van de IVA-regeling (Inkomensvoorziening Volledig en duurzaam Arbeidsongeschikten). Deze deelnemer krijgt gedurende zijn IVA-situatie een 75%-uitkering vanuit het UWV. Hierop komt een invaliditeitspensioen van het fonds ter grootte van 5% van het dagloon.

WAO

Behalve de WIA, is er nog sprake van de "oude" WAO. De arbeidsongeschikte deelnemers met een WAO-uitkering ontvangen een invaliditeitspensioen van het fonds. Er is sprake van de WAO-min-regeling, waarbij het invaliditeitspensioen het verschil dekt tussen de WAO-loondervingsuitkering en de WAO-vervolguitkering. Daarnaast is er de WAO-plus-regeling, waarbij afhankelijk van de ao-klasse, gedurende de eerste 4 jaar aan deelnemers met een WAO-uitkering een maandelijke pensioenuitkering en vervolgens een jaarlijkse vaste pensioenuitkering wordt uitbetaald.

Vergoeding in het kader van de Zorgverzekeringswet

Het bestuur is, afhankelijk van de middelen van het fonds en gehoord de adviserend actuaris, bevoegd te bepalen dat er in de periode vóór de pensioenrichtdatum een vergoeding wordt verleend in het kader van de Zorgverzekeringswet. De hoogte van de vergoeding, uitgedrukt in een voor alle pensioengerechtigden gelijk percentage van het vervroegd ingegane ouderdomspensioen, wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld.

WIA-excedent en ANW-hiaat

Het fonds kent naast de verplichte basisregeling ook twee facultatieve regelingen waarbij de werknemers van aangesloten werkgevers op vrijwillige basis dekking kunnen verkrijgen voor WIA-excedent en/of ANW-hiaat. Tot en met het boekjaar 2011 waren deze dekkingen volledig herverzekerd bij Alhermij (100% dochter van Swiss Re). Vanaf 1 januari 2012 zijn deze dekkingen volledig herverzekerd bij Elips Life (eveneens een 100% dochter van Swiss Re). Vanaf 1 januari 2015 geldt voor deze beide dekkingen een eindleeftijd (van de partner) van 67 jaar.

Aanvullende regelingen

Deelnemers kunnen vrijwillig bij het fonds verzekerd zijn; het betreft aanvullende regelingen op de verplichte verzekering. Deze verzekeringen sluit de werkgever af met het pensioenfonds. Het gaat om een excedentverzekering voor pensioengevende lonen c.q. heffingslonen boven het maximum.

9.3 Wijzigingen statuten en reglementen

Statuten

De statuten hebben een wijziging ondergaan als gevolg van de invoering van Pensioenaangifte. Zie hierna onder 'Uitvoeringsreglement'.

Pensioenreglement

Het reglement is op de navolgende onderwerpen of artikelen aangepast. Voorts zijn er kleine technische aanpassingen geweest in het kader van een reglementsanalyse.

Premiepercentage, opbouwpercentage, maximum pensioengevend loon en franchise

Het Pensioenreglement I werd gewijzigd met betrekking tot de kerngegevens 2015 en de verhoging van de pensioenrichtleeftijd naar 67 jaar. Tevens besloot het bestuur met ingang van 1 januari 2015 op de aanspraak op extra ouderdomspensioen een toeslag te verlenen overeenkomstig het bepaalde in artikel 9.1 van het Pensioenreglement I.

Het bestuur besloot ingeval een deelnemer tijdens een ziekteperiode blijvend arbeidsongeschikt wordt en waarin tevens het dienstverband met een aangesloten werkgever wordt beëindigd, dit procedureel in lid 1 van artikel 5.7 van het reglement vast te leggen.

De pensioenpremie voor 2015 werd op 22,7% vastgesteld. Daarnaast besloot het bestuur tot verlaging van het opbouwpercentage voor 2015 naar 1,80%. Tevens is het gewijzigd bedrag van het maximum pensioengevend loon en de franchise in artikel 2.1 (pensioengrondslag) per 2015 in het reglement opgenomen.

Nieuw Financieel toetsingskader

De nFTK-besluiten zijn verwerkt in de reglementen. In dit kader is in het pensioenreglement een nieuwe bepaling opgenomen inhoudende dat de verlagingen die zijn verwerkt in de technische voorzieningen maar nog niet doorgevoerd in de pensioenaanspraken, op de overdrachtsdatum alsnog worden doorgevoerd voordat de overdrachtswaarde wordt berekend.

Afkoop

De pensioenleeftijd in de Meubelbranche is per 1 januari 2015 verhoogd is van 65 jaar naar 67 jaar. Hiermee samenhangend zijn de ouderdomspensioenaanspraken op 65 jaar omgezet naar hogere pensioenaanspraken op 67 jaar. Door deze omzetting is de pensioenaanspraak van enkele (gewezen) deelnemers per 1 januari 2015 meer geworden dan de wettelijke afkoopgrens. Hun pensioen kan meer niet afgekocht worden. Daarnaast kunnen zij hun pensioen dat nu standaard ingaat op 67 jaar niet vervroegd laten ingaan op 65 jaar of op de AOW-leeftijd. Op dit moment geldt namelijk reglementair dat vervroeging van het pensioen slechts mogelijk is, voor zover het pensioen niet lager wordt dan de wettelijke afkoopgrens.

Het bestuur achtte het daarom van belang dat het voor deze deelnemers nog steeds mogelijk is om het ouderdomspensioen in te laten gaan gelijk met de AOW-uitkering. Hiermee wordt gerealiseerd dat, net als toen de ingangsdatum van de AOW-leeftijd 65 jaar was bij een pensioenrichtdatum van 65 jaar, alléén vervroeging naar een moment vóór de ingangsdatum van de AOW-leeftijd mogelijk was, indien het pensioen na vervroeging niet onder de afkoopgrens kwam.

Het bestuur besloot het Pensioenreglement I zodanig aan te passen dat de (gewezen) deelnemers te allen tijde het ouderdomspensioen kunnen vervroegen naar de AOW-leeftijd. Bij vervroeging van het pensioen naar een leeftijd die vóór de AOW-leeftijd ligt, blijft de huidige bepaling (vervroeging mogelijk voor zover het pensioen niet lager wordt dan de wettelijke afkoopgrens) gelden.

IP-regeling

In het reglement van de IP-regeling van het pensioenfonds was niet vastgelegd dat werknemers in dienst van een aangesloten werkgever met een leeftijd tussen 15 en 21 jaar verzekerd zijn tegen invaliditeit. Daarnaast is in de IP-regeling bepaald dat de werknemers deelnemer moeten zijn in de pensioenregeling die is vastgelegd in Pensioenreglement I. Verplichte deelname aan de pensioenregeling geldt echter voor werknemers vanaf 21 jaar. De begripsbepaling van deelnemer in de IP-regeling is in dit verband in het reglement aangepast. De werknemers in dienst van een aangesloten werkgever met een leeftijd tussen 15 en 21 jaar zijn echter wel verzekerd voor nabestaandenpensioen.

Uitvoeringsreglement

Pensioenaangifte

Door invoering van Pensioenaangifte wijzigt de manier waarop loon- en dienstverbandgegevens worden aangeleverd. Om ervoor te zorgen dat alle werkgevers vanaf 2016 via Pensioenaangifte gaan aanleveren,

besloot het bestuur de verplichting (van de werkgever) tot aanlevering via Pensioenaangifte op te nemen in het uitvoeringsreglement en de statuten.

Werkgeversorganisatie Koninklijke CBM werd geïnformeerd over de naderende invoering van Pensioenaangifte. Deze organisatie onderschrijft het belang van Pensioenaangifte.

Excedentregeling

De verhoging per 1 januari 2015 van de pensioenrichtleeftijd van 65 naar 67 jaar en de aftopping van het maximum pensioengevend salaris naar € 100.000,- zijn verwerkt in een nieuw reglement betreffende het excedentpensioen. Daarnaast zijn er kleine technische aanpassingen doorgevoerd in de regeling.

Reglement verantwoordingsorgaan

Het bestuur stelde voor om het reglement van het VO aan te passen op één van de bovenwettelijke adviestaken en daarom te spreken van “advies over de jaarlijkse toeslagverlening” in plaats van “het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid”. Het verantwoordingsorgaan stemde in met deze wijziging.

9.4 Gebeurtenissen na balansdatum

Overgangsregeling

In de jaren van 2006 tot en met 2015 heeft de deelnemer elk jaar een stukje van het extra pensioen opgebouwd. Oorspronkelijk was dit pensioen voorwaardelijk. Dat wil zeggen dat de deelnemer het alleen kreeg als de deelnemer tot aan het pensioneren bij het pensioenfonds pensioen bleef opbouwen. Het bestuur en sociale partners hebben begin 2016 besloten per 1 januari 2016 het voorwaardelijke pensioen dat is opgebouwd, voor een groot deel (81%) om te zetten naar een onvoorwaardelijk recht. De deelnemer krijgt een deel van het in het vooruitzicht gestelde extra opgebouwde pensioen dus ook als hij of zij voor het pensioneren stopt met werken in de branche en aansluitend nog niet pensioen gaat. Het resterende deel van het voorwaardelijke extra pensioen is dus nog steeds voorwaardelijk. Vanaf 2017 wordt bekeken in welke mate dit voorwaardelijke deel van het extra pensioen eveneens kan worden omgezet in een onvoorwaardelijk pensioen. Dit is afhankelijk van de op dat moment hiervoor beschikbare financiële middelen.

De Meern, 15 juni 2016

P.A. de Bruijn – Nooteboom
voorzitter

R.G.A. van Dijk
uitvoerend bestuurder

P. Priester
uitvoerend bestuurder

G.H. Nieuwenhuis
niet-uitvoerend bestuurder

S.M.J. Custers
niet-uitvoerend bestuurder

J. Brummel
niet-uitvoerend bestuurder

L.C.M. Leisink
niet-uitvoerend bestuurder

H.J. Wuijten
niet-uitvoerend bestuurder

M.T.J. Heijnen
loco – voorzitter / niet-uitvoerend
bestuurder

10 Verantwoordingsorgaan

Verklaring van het verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft in haar vergadering van 1 juni 2016 het concept jaarverslag 2015 besproken en oordeelt als volgt:

In januari 2015 is de driemaands middeling afgeschaft en per 15 juli 2015 is de UFR-systematiek gewijzigd. Beide wijzigingen hebben een sterke invloed gehad op de dekkingsgraad en het resultaat. Verder hebben wij vastgesteld dat het bestuur, op basis van voorschriften van De Nederlandsche Bank (DNB), gekozen heeft voor een aanpassing van het risicoprofiel en een verlaging van de strategische afdekking van de renterisico's van 75% naar 50%. Zoals de waarmerkend actuaris in zijn rapport aangeeft, heeft het pensioenfonds vergeleken met andere fondsen over 2015 tegenvallende beleggingsopbrengsten gerealiseerd. Deze oorzaken bij elkaar genomen hebben geleid tot een negatief resultaat van € 278 mln. over 2015. Hierdoor is het aanwezige Eigen Vermogen van het fonds ultimo 2015 gedaald tot ca. € 29 mln. en daarmee aanzienlijk afgenomen ten opzichte van voorgaand jaar. Dit heeft geresulteerd in een lager aanwezig Eigen Vermogen ultimo 2015 dan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen van € 114 mln. Daarmee is niet voldaan aan de artikelen 131 en 132 van de Pensioenwet. Het Eigen vermogen wordt in deze situatie door de waarmerkend actuaris als slecht beoordeeld. Op basis hiervan is een geactualiseerd herstelplan ingediend waarbij binnen de maximale wettelijke hersteltermijn de juiste omvang van het Vereiste Eigen Vermogen wordt bereikt.

Het verantwoordingsorgaan heeft met betrekking tot bovenstaande vastgesteld dat de door het bestuur gemaakte keuzes gebaseerd zijn op risicoanalyses en een ALM-studie en dat daarbij op basis van ingediende herstelplannen de keuzes aanvaardbaar zijn geacht door de waarmerkend actuaris en DNB. Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur in goed overleg met de vermogensbeheerder de resultaten op beleggingen te verbeteren teneinde daarmee het rendement en de vermogenspositie van het pensioenfonds te verbeteren.

Verder hebben wij vastgesteld dat de beleidsdekkingsgraad ultimo 2015 is gedaald naar 104,2% en het pensioenfonds zich daarmee in een situatie van een reservetekort bevindt. Tevens is vastgesteld dat de beleidsdekkingsgraad ook lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3%. Het pensioenfonds verkeert daarmee ook in een situatie van een dekkingstekort. Het Verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat op basis van een herzien herstelplan de vereiste dekkingsgraad binnen de gestelde wettelijke termijnen gehaald kan worden.

Wij hebben de overtuiging dat het bestuur de ontwikkelingen op de voet heeft gevolgd en aan de hand van de ontwikkelingen en verwachtingen heeft beoordeeld en zo nodig maatregelen heeft genomen (voor zover dat binnen de mogelijkheden lag) om het herstel op termijn te realiseren. Gedurende het boekjaar hebben zich geen ingrijpende wijzigingen, anders dan het indienen van een herstelplan, voorgedaan die aan DNB gecommuniceerd dienden te worden. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds, namelijk het nakomen van pensioentoezeggingen, lijkt op langere termijn te worden gerealiseerd. Echter, op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2015 en de ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad zal naar verwachting op korte termijn toeslagverlening niet haalbaar zijn.

Het pensioenfonds besteedt significante processen uit aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer. In 2013 is Syntrus Achmea Pensioenbeheer overgegaan naar een ander administratiesysteem waardoor een aantal mutaties niet of met terugwerkende kracht is verwerkt. Daardoor is niet in alle gevallen het volledige proces met bijbehorende beheersmaatregelen doorlopen. Wij hebben vanuit het concept actuair rapport 2015 van de adviserend actuaris en het concept rapport van de onafhankelijk accountant kunnen opmaken dat het

bestuur in het afgelopen jaar verbeteringen en aanpassingen heeft aangebracht in de administratieve en interne beheersing en dat deze aanpassingen hebben geleid tot het inlopen van de achterstand op de verwerking van de arbeidsongeschiktheidsmutaties. Wij hebben in het jaarverslag gelezen dat het bestuur werkt aan een nog verdere verbetering in de verwerking van deze mutaties en maatregelen heeft genomen de pensioenadministratie meer omvattend te laten controleren om zodoende de achterstanden tot een minimum te beperken.

Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur om de fondsspecifieke beheersmaatregelen te blijven monitoren, daarover in nauw contact te blijven met Syntus Achmea Pensioenbeheer, te werken aan het verder terugdringen van de achterstanden en de voortgang aan het Verantwoordingsorgaan te rapporteren.

Begin 2016 heeft de Pensioenfederatie een nieuwe publicatie met aanbevelingen voor kosten transparantie gepubliceerd. In het bestuursverslag zijn op grond van artikel 45a van de Pensioenwet en het Besluit inzake transparantie de uitvoeringskosten gespecificeerd. Het is het verantwoordingsorgaan niet ontgaan dat de kosten per deelnemer voor pensioenbeheer en voor vermogensbeheer een licht stijgende lijn laten zien. Vanwege professionalisering, de introductie van het omgekeerd gemengd model en met name het vervallen van de koepelvrijstelling (meer verschuldigde btw), is dit te verklaren en stellen wij vast dat ondanks de btw-verhoging de stijging beperkt is gebleven. Wij adviseren het bestuur echter het verloop van de kosten per deelnemer kritisch te blijven volgen en te streven naar verlaging van de kosten per deelnemer.

Wij hebben de discussie inzake de btw-positie van het pensioenfonds gevolgd in de vergaderingen en hebben kennis genomen van de "schikking" die is getroffen met de Belastingdienst. Het bestuur heeft aangegeven het contract met de vermogensbeheerder vóór 1 juli 2016 zodanig te herzien dat deze volledig btw-proof is. Verder hebben wij vastgesteld dat er nog een procedure met de Belastingdienst loopt waarbij pensioenfondsen aangemerkt willen worden als een ter collectieve belegging bijeengebracht vermogen (zodat het beheer hiervan vrijgesteld is). Het verantwoordingsorgaan adviseert het bestuur deze lopende procedure nauwgezet te bewaken en het verantwoordingsorgaan van de voortgang op de hoogte te houden.

Wij hebben de opmerking van de waarmerkend actuaire inzake het verlenen per 1 januari 2015 van de reguliere toeslag van 0,75% en de inhaaltoeslag van 0,78% gelezen. Wij gaan er vanuit dat de wijze waarop de toeslagen zijn verleend en zijn vastgelegd nu conform de geldende regelgeving zijn geadministreerd.

Wij hebben kennis genomen van het (concept) actuair rapport 2015, het (concept) rapport van de waarmerkend actuaire 2015 en het (concept) accountantsverslag van de onafhankelijk accountant over het boekjaar 2015 en begrijpen dat zij voornemens zijn goedkeurende verklaringen af te geven. Het bestuur heeft aangegeven de aanbevelingen in deze rapporten in ogenschouw te nemen en daaraan waar noodzakelijk en mogelijk opvolging te geven.

Het verantwoordingsorgaan gaat, rekening houdend met hetgeen hiervoor is opgemerkt, akkoord met het door het bestuur goedgekeurde jaarverslag 2015 en hoopt op continuering van het overleg, de communicatie met en de raadpleging van het verantwoordingsorgaan.

De Meern, 1 juni 2016

De heer H.C.H. Koop
voorzitter

De heer D. van de Kamp
plaatsvervangend voorzitter

Reactie van het bestuur op de verklaring van het verantwoordingsorgaan:

Met veel waardering voor het verzette werk en tevredenheid over het uitgesproken oordeel, heeft het bestuur kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur blijft de verschillende organen binnen en buiten het pensioenfonds ook in 2016 betrekken bij de ontwikkelingen van het pensioenfonds en de sturing die hierop volgt. Het bestuur bedankt het verantwoordingsorgaan voor de verrichte werkzaamheden en wenst de goede samenwerking met het verantwoordingsorgaan voort te zetten.

Begrippenlijst

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

ALM (Asset Liability Management)

Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.

Beleidsdekkingsgraad

Vanaf 1 januari 2015 moeten Nederlandse pensioenfondsen bij beleidsbeslissingen gebruikmaken van de beleidsdekkingsgraad. Dit is het gemiddelde van de laatste 12 maandelijkse nominale dekkingsgraden. De beleidsdekkingsgraad is daardoor stabielier dan de oude dekkingsgraad die de financiële positie van het pensioenfonds aan het einde van iedere maand berekende.

Benchmark

Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Bull markt

Een periode waarin de effectenprijzen harder dan gemiddeld stijgen als gevolg van sterke economische groei en/of een optimistische stemming onder beleggers.

Collateral

Een garantie van een in onderpand gegeven zekerheid ter dekking van aangegane verplichtingen. Een clearer is een organisatie (doorgaans één van de grote banken) die lid is van de beurs en als intermediair optreedt tussen kopers en verkopers op de beurs, waarbij de clearer er op toeziet dat de kopers en verkopers aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Dit wordt onder meer afgedwongen door het aanhouden van marginverplichtingen door koper en verkoper bij de clearer.

Dekkingsgraad

De waarde van het pensioenvermogen uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald.

Deposito

Tegoed bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.

Derivaat

Financieel contract waarvan de waarde is afgeleid van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel, obligatie of grondstof. Bijvoorbeeld: futures, swaps.

Duration

Gewogen gemiddelde looptijd van een lening. Maatstaf om de prijsgevoeligheid van de lening te bepalen voor renteveranderingen.

DV01

Dit is de waardeverandering van het instrument in euro bij een renteverandering van één basispunt (0,01%).

Fiduciair manager

Een fiduciair manager is een dienstverlener met een coördinerende rol op het gebied van vermogensbeheer. De fiduciair manager draagt zorg voor zaken als selectie en monitoring van vermogensbeheerders, totaalrapportages, strategisch advies en beheert vaak de renteafdekking. De fiduciair manager is het centrale aanspreekpunt voor het pensioenfonds op het gebied van vermogensbeheer.

Franchise

Vrijgesteld bedrag. Over dit deel van het pensioengevend loon worden geen aanspraken opgebouwd.

FTK (Financieel Toetsingskader)

Stelsel van De Nederlandsche Bank voor in de toekomst te hanteren waarderingmethoden.

Governance

Goed ondernemerschap; onder andere integer en transparant handelen door het bestuur, alsmede goed toezicht hierop. Ook het afleggen van verantwoording over het uitgevoerde beleid en het toezicht hierop valt eronder.

High Yield

Hoogrenderende obligaties, uitgegeven door ondernemingen met een lage kredietwaardigheid.

Investment administrator

Bedrijf dat de beleggingsadministratie verzorgt van met name institutionele beleggers.

Outperformance

Er wordt een beter resultaat behaald dan de benchmark.

Pensioenvermogen

Pensioenvermogen zijn alle beleggingen van het pensioenfonds, inclusief aandelen, obligaties, vastgoed, derivaten en liquide middelen, onder aftrek van schulden aan derden.

Rekenrente

Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen.

Rentedekking

Financieringsvorm waarin de betaalde premies gelijk zijn aan de contante waarde van de aanspraak die in dat jaar begint.

RTS (RenteTermijnStructuur)

Grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds.

Solvabiliteit

Het vermogen dat op langere termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen te kunnen nakomen.

STAR (Stichting van de Arbeid)

Een landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van zowel werkgevers als werknemers in Nederland.

Sterftegrondslag

Berekeningsmethode gebaseerd op een statisch overzicht van sterftekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.

Swap

Ruil van inkomstenstromen gedurende een vastgestelde looptijd. Bijvoorbeeld een vaste 20-jaars rente tegen een variabele 3-maands rente waarbij het contract meer of minder waarde krijgt door de waardeverandering van die inkomstenstroom.

Swaption

Een swaption is een optie op een swap. De eigenaar kan gebruik maken van die optie (dan gaat het swap contract in) of deze laten verlopen.

Tracking error

Tracking error is een in het vermogensbeheer gehanteerd begrip waarmee een indicatie wordt gegeven van de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsfonds en de waardeontwikkeling van een benchmark.

Underperformance

Er wordt een slechter resultaat behaald dan de benchmark.

Vastrentende waarden

Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

VPV (Voorziening Pensioen Verplichtingen)

De passiva van het pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Vrijstelling

Vrijstelling van de verplichte deelneming aan de pensioenregeling van het bedrijfstakpensioenfonds.

Waardeoverdracht

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van een tot zeker moment opgebouwde pensioenaanspraak, in het geval de deelnemer verandert van werkgever of verzekeraar.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

Nevenfuncties bestuur

P.A. de Bruijn – Nootboom

Bestuurder Sociaal Fonds Hiswa
Bestuurder Pensioenfonds Zorg en Welzijn
Lid Raad van Toezicht Bpf Slagers
Lid Raad van Toezicht Oosterpoort (JZ)
Lid onderhandelingsdelegatie Cao WMD
Bestuurslid Pensioenfederatie
Cao onderhandelaar Hiswa
Bestuurder Stichting Meerwaarde Maas en Waal:

R.G.A. van Dijk

Bestuurder Stichting Pensioenfonds Recreatie
Eigenaar Holding Rob van Dijk B.V.
Eigenaar Agio Consulting
Directielid Holding Herperduin B.V.
Lid klantenraad Syntrus Achmea Real Estate & Finance

P. Priester

Uitvoerend bestuurder Bpf Particuliere beveiliging
Voorzitter Raad van Toezicht Bpf Beton
Voorzitter Raad van Toezicht Bpf Tandtechniek
Aandeelhouder Xudoo B.V.
Aandeelhouder StrategIM

G.H. Nieuwenhuis

Geen nevenfuncties

S.M.J. Custers

Lid klantenraad F&C
Pensioenbestuurder FNV
Bestuurder en lid contractencommissie Bpf Houthandel
Voorzitter Bpf Jachtbouw i.l.
Bestuurder Spoorwegpensioenfonds

J. Brummel

Deelnemer Participantenvergadering Vastgoed, Hypotheek en Area Funds SAREF
Voorzitter Raad van Toezicht AREA Funds North America, Asia en Europe
Zelfstandig ondernemer in de meubelindustrie
Lid Raad van Advies Syntrus Achmea
Lid Raad van Afgevaardigden Syntrus Achmea
Lid Vereniging Achmea
Voorzitter Linssen Owners Groep

H.J. Wuijten

Plaatsvervangend bestuurder Bpf Schilders
Bestuurder VUT Schilders i.l.
Bestuurder VUT Mortel (in liquidatie)
Bestuurder Bpf Beton

Bestuurder VUT Beton
Bestuurder Pensioenstichting Security
Bestuurder VUT Vlakglas

M.T.J. Heijnen

Bestuurder / Algemeen directeur Pat Cornick International B.V. te Eindhoven
Bestuurder / Algemeen directeur Relyon Holland B.V. te Eindhoven
Bestuurder / Algemeen directeur Hemisphere International Properties B.V. te Eindhoven
Bestuurder / Algemeen directeur Laguna Holdings B.V. te Eindhoven
Bestuurder / Algemeen directeur Laguna Investments Alpha B.V. te Eindhoven
Bestuurder / Algemeen directeur Laguna Investments Beta B.V. te Eindhoven
Bestuurder (penningmeester) Stichting Exploitatie Tennispark De Mortel te Vierlingsbeek

L.C.M. Leisink

Pensioenbestuurder bij FNV
Bestuurder Bpf Schilders, Afwerkings- en Glaszetbedrijf
Bestuurder VUT Schilders i.l.

11 Jaarrekening

In dit hoofdstuk presenteert het bestuur van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven, statutair gevestigd te Amsterdam, de jaarrekening over boekjaar 2015 eindigend op 31 december 2015. In hoofdstuk 12 Overige gegevens volgen de verklaringen van de certificerend actuaire en van de accountant van het pensioenfonds.

De in dit hoofdstuk vermelde bedragen zijn in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

		2015	2014
ACTIVA			
Beleggingen voor risico fonds	(1)		
Vastgoedbeleggingen		236.095	214.787
Aandelen		928.768	749.194
Vastrentende waarden		1.319.600	1.395.462
Derivaten		178.288	343.604
Overige beleggingen		203.776	410.774
		<u>2.866.527</u>	<u>3.113.821</u>
Vorderingen en overlopende activa	(2)	3.379	3.048
Overige activa	(3)	6.123	5.305
		<u>2.876.029</u>	<u>3.122.174</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	29.234	307.249
Technische voorziening voor risico fonds	(5)		
Technische voorziening		2.643.969	2.464.644
Overige voorzieningen	(6)		
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		1.051	1.038
Langlopende schulden (uit hoofde van VPL)	(7)	22.143	-
Overige schulden en overlopende passiva	(8)	179.632	349.243
		<u>2.876.029</u>	<u>3.122.174</u>
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
		2015	2014
Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)			
Aanwezige dekkingsgraad		101,1	112,5
Beleidsdekkingsgraad		104,2	-

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

		2015	2014
BATEN			
Premiebijdragen risico pensioenfonds (van werkgevers en werknemers)	(9)	56.204	53.716
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(10)	-93.067	550.164
Overige baten	(11)	67	20.003
		<u>-36.796</u>	<u>623.883</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(12)	53.697	54.200
Pensioenuitvoeringskosten	(13)	5.565	5.312
Mutatie technische voorzieningen	(14)		
Pensioenopbouw		47.805	44.487
Toeslagen		-	36.827
Rentetoevoeging		4.479	7.743
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-54.498	-54.566
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-1.549	-1.542
Wijziging marktrente		180.687	447.745
Wijziging overige actuariële uitgangspunten		2.690	-51.977
Inkoop uit hoofde van VPL regeling		1.518	547
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen		-1.807	-7.070
		<u>179.325</u>	<u>422.194</u>
Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds	(15)	1.414	-1.228
Overige lasten	(16)	1.218	115
		<u>241.219</u>	<u>480.593</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-278.015</u></u>	<u><u>143.290</u></u>
		<u>2015</u>	<u>2014</u>
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Algemene Reserve		-507.798	125.983
Reserve Pensioen risico		229.783	17.307
		<u>-278.015</u>	<u>143.290</u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2015	2014
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen risico fonds	53.832	54.421
Betaalde waardeoverdrachten risico pensioenfonds	-2.842	-3.616
Ontvangen waardeoverdrachten risico pensioenfonds	1.354	1.220
Betaalde pensioenuitkeringen	-58.326	-48.020
Betaalde/ontvangen herverzekeringen	5	72
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-5.888	-5.738
Diverse ontvangsten en uitgaven	337	-
Ontvangen gelden uit hoofde van VPL	24.046	-
	<u>12.518</u>	<u>-1.661</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	938.299	490.978
Betaald inzake aankopen beleggingen	-948.622	-630.390
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	41.361	39.297
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	-34.252	81.787
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-8.486	-4.974
Diverse ontvangsten en uitgaven	-	19.958
	<u>-11.700</u>	<u>-3.344</u>
Mutatie liquide middelen	<u>818</u>	<u>-5.005</u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2015	2014
Liquide middelen per 1 januari	5.305	10.310
Mutatie liquide middelen	818	-5.005
Liquide middelen per 31 december	<u>6.123</u>	<u>5.305</u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Het doel van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven, statutair gevestigd te Amsterdam, (hierna 'het fonds') is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in branche Meubelindustrie verplicht gestelde aangesloten werkgevers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van het fonds.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Het bestuur heeft op 15 juni 2016 de jaarrekening opgemaakt.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste stelselwijzigingen (indien van toepassing) zoals opgenomen in paragraaf "stelselwijzigingen" alsmede de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "schattingswijzigingen".

Continuïteit

De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling

Schattingswijzigingen

Wijzigingen in het financieel toetsingskader

Driemaands middeling: De methode van de driemaands middeling van de rente voor de waardering van de pensioenverplichtingen is per 1 januari 2015 komen te vervallen. Dit heeft geleid tot een verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen van € 32,1 miljoen. Dit resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als bate in het verslagjaar verantwoord (als wijziging marktrente in mutatie technische voorzieningen). Het effect op de dekkingsgraad per 31 december 2015 is + 1,2%.

UFR-systematiek: Het niveau van de UFR was vastgesteld op 4,2%. Met ingang van 15 juli 2015 is de nieuwe UFR van toepassing. Deze wordt vastgesteld op basis van de gerealiseerde maandelijkse '20-jaars forward rentes' in de voorgaande 10 jaren. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichtingen van € 86,4 miljoen. Dit resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als last in het verslagjaar verantwoord (als wijziging marktrente in mutatie technische voorzieningen). Het effect op de dekkingsgraad per 31 december 2015 is -/- 3,4%.

Zowel het effect van het vervallen van de driemaandsmiddeling per 1 januari 2015 als het effect van de aanpassing van de UFR-systematiek in de rentetermijnstructuur per 15 juli zijn per 31 december 2015 in het verloop van de technische voorzieningen 2015 opgenomen.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	31-12-2015	31-12-2014
US Dollar	1,09	1,21
Britse Pond	0,74	0,78
Japanse Yen	130,68	145,09
Zwitserse Frank	1,09	1,20
Australische Dollar	1,49	1,48

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in indirect vastgoed worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten, vervolgwaardering geschiedt tegen de reële waarde. De reële waarde wordt gebaseerd op taxatiewaarde. De taxaties worden verricht door onafhankelijke deskundigen. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. De gehanteerde waarderingsmethodiek door de beleggingsfondsen is als volgt. Elk kwartaal wordt circa 25% van de vastgoedportefeuille extern getaxeerd door een erkende taxateur conform de richtlijnen van de vermogensbeheerder. Deze richtlijnen sluiten aan bij de ROZ/IPD-index. Het overige deel van de portefeuille wordt per kwartaal gewaardeerd op basis van interne indexering. Deze is gebaseerd op externe taxaties per sector per kwartaal. Ten aanzien van de waardering per 31 december is voor de objecten die niet extern getaxeerd zijn, in het laatste kwartaal een update van de externe taxateur ontvangen.

De actuele waarde van de vastgoedfondsen die in internationaal vastgoed beleggen worden gewaardeerd op basis van de door de Onderliggende Vastgoedfondsen opgegeven beleggingswaarden van die fondsen, zoals deze op het moment van waardering aan de Beheerder ter beschikking staan. Overige vermogensbestanddelen van het fonds worden gewaardeerd volgens algemeen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen. De internationale beleggingen zijn allemaal in een fund-to-fund structuur opgezet en afhankelijk van het onderliggende fonds wordt de taxatie 1x per kwartaal, 1x per jaar, of anders uitgevoerd. Hier is geen algemene afspraak over. Wel analyseert de vermogensbeheerder te allen tijde de waarde mutaties elk kwartaal en zal bij grote sprongen altijd navraag doen bij het betreffende onderliggende fonds.

Aandelen

Aandelen, waaronder tevens converteerbare obligaties zijn begrepen, worden gewaardeerd tegen reële waarde. Van beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Van beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools kan sprake zijn van securities lending.

Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds en overige voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel ToetsingsKader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplusvermogen.

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de vereiste reserves, op het gewenste niveau zijn gebracht. Er is geen sprake van een maximering van de algemene reserve.

Reserve pensioenrisico's

Deze is gelijk aan het vereiste eigen vermogen in de evenwichtssituatie, op basis van het Financieel Toetsingskader.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toeslag)toezeggingen.

De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Per 1 januari 2015 wordt de nieuwe door DNB voorgeschreven Ultimate Forward Rate (UFR) gehanteerd. De mogelijkheid om de zogenaamde driemaandsmiddeling van de rente toe te passen, is vanaf 1 januari 2015 komen te vervallen. Het financiële effect van deze wijziging is toegelicht bij de schattingswijzigingen.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of op de opgebouwde pensioenaanspraken toeslagverlening kan worden toegepast. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2015:

Overlevingstafels

Prognosetafels AG2014 waarbij de sterftekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijke factor die zijn gebaseerd op de ervaringssterfte van het fonds.

Partnerfrequentie

Bij de berekening van de contante waarde van het uitgesteld partnerpensioen naast uitgesteld ouderdompensioen wordt gebruik gemaakt van partnerfrequenties. Bij de berekening van de contante waarde van uitgesteld partnerpensioen naast ingegaan ouderdompensioen wordt gebruik gemaakt van het bepaalde systeem, waarbij alleen voor aanwezige partners een contante waarde wordt berekend.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 3 jaar ouder dan de verzekerde vrouw.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 5% van de lasten van het nog niet ingegaan partnerpensioen; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd, waarbij geen rekening wordt gehouden met sterftekansen.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Kostenopslag ter grootte van 3,25% van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers en ingegaan AOP is niet uitgegaan van een revalidatiekans.

Onvindbaren

Niet opgevraagd pensioen: Voor pensioen dat nog niet is ingegaan omdat de deelnemer onvindbaar is of niet reageert wordt de reservering 5 jaar volledig in stand gehouden en vervolgens op nul gesteld.

Voorziening uitloopriscio Premievrije deelnemer (PVD)

In de TV is een voorziening uitloopriscio PVD (IBNR) verantwoord. Deze wordt jaarlijks berekend als 2 maal de in de doorsneepremie begrepen opslag voor premievrijstelling en AIP van het lopende boekjaar.

Overige voorzieningen

Spaarfonds gemoedsbezwaarden

Het bestuur kan individuele vrijstelling van deelneming aan de verplichte pensioenregelingen aan een werknemer verlenen, indien deze gemoedsbezwaren heeft tegen iedere vorm van verzekeren. Dit ontslaat zijn werkgever noch betrokkene van de verplichting tot afdracht van de reguliere bijdragen aan het fonds. Deze bijdragen worden op een individuele spaarrekening gestort, waaraan jaarlijks intrest wordt toegevoegd. De gespaarde bijdragen van de gemoedsbezwaarde worden na het bereiken van de 67-jarige leeftijd uitgekeerd.

Langlopende schulden (uit hoofde van VPL)

De VPL overgangsregelingen zijn door CAO partijen vastgesteld en opgenomen in het pensioenreglement. De overgangsregelingen worden uitgevoerd door het fonds. De langlopende schuld betreft de gefactureerde premies voor de overgangsregelingen, hieraan wordt het rendement toegevoegd, de inkoop van de extra pensioenaanspraken worden onttrokken aan deze schuld. De verwerking van de VPL regeling vindt op de hiervoor beschreven wijze plaats teneinde vermenging van pensioenvermogen met VPL-gelden tegen te gaan.

De jaarlijks aan de langlopende schuld toe te voegen premie (dotatie) bedraagt vanaf 1 januari 2015 1,0% van de pensioengrondslagsom. Het toe te kennen rendement is gelijk aan het gemiddelde beleggingsrendement van het fonds over het betreffende kalenderjaar (zowel positief als negatief). De inkoop van aanspraken vindt plaats op basis van de grondslagen voor de kostendekkende premie gebaseerd op de rentetermijnstructuur van 1 januari van het inkoopjaar, inclusief een solvabiliteitsopslag van 20,5% en een opslag voor toekomstige uitvoeringskosten van 3,25%.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden, minus de langlopende schulden uit hoofde van VPL en minus spaarfonds gemoedsbezwaarden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen van (werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

De premiebaten in het boekjaar zijn gebaseerd op de definitieve loonsomopgaven van de werkgevers, tenzij deze nog niet beschikbaar zijn. In dat geval zijn de premiebaten gebaseerd op voorlopige loonsomopgaven.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Toeslagen

De verhoging van de technische voorzieningen uit hoofde van indexering, wordt in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment waarop de toezegging wordt gedaan.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Jaarlijks wordt 3,25% (2014: 3,25%) van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 3,25% (2014: 3,25%) van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Tevens zijn per 31 december 2015 achtereenvolgens de volgende aanpassingen in de rentetermijnstructuur (RTS) verwerkt: het vervallen van de driemaandsmiddeling en de aanpassing van de UFR van 4,2% naar 3,2%. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de toelichting in de grondslagen inzake schattingswijzigingen.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

De mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op wijzigingen in de pensioenregeling. Gedurende 2015 is de pensioenleeftijd verhoogd van 65 naar 67 jaar.

Inkoop uit hoofde van VPL regeling

De inkoop van aanspraken vindt plaats op basis van de grondslagen voor de kostendekkende premie gebaseerd op de rentetermijnstructuur van 1 januari van het inkoopjaar, exclusief een solvabiliteitsopslag van 20,5% en inclusief een opslag voor toekomstige uitvoeringskosten van 3,25%.

Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

Verloopoverzicht van belegde waarden per beleggingscategorie

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2015	214.787	749.193	1.395.462	307.271	410.774	3.077.487
Aankopen	19.757	407.604	401.361	61.400	58.500	948.622
Verkopen	-232	-280.513	-475.998	-181.556	-	-938.299
Overige mutaties	-1.827	1	631	15.288	-225.649	-211.556
Waardemutaties	3.610	52.483	-1.856	-141.769	-39.849	-127.381
Stand per 31 december 2015	<u>236.095</u>	<u>928.768</u>	<u>1.319.600</u>	<u>60.634</u>	<u>203.776</u>	<u>2.748.873</u>

Bij: Derivaten met een negatieve waarde

117.654

2.866.527

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2014	196.330	665.881	1.215.352	23.320	121.178	2.222.061
Aankopen	16.621	63.778	414.321	-	135.670	630.390
Verkopen	-	-51.898	-333.410	-	-105.670	-490.978
Overige mutaties	1.392	-	-71	-80.854	285.618	206.085
Waardemutaties	444	71.432	99.270	364.805	-26.022	509.929
Stand per 31 december 2014	<u>214.787</u>	<u>749.193</u>	<u>1.395.462</u>	<u>307.271</u>	<u>410.774</u>	<u>3.077.487</u>

Bij: Derivaten met een negatieve waarde

36.334

3.113.821

In de beleggingen voor risico fonds zijn inbegrepen de beleggingen in verband met VPL ad € 22.143 (2014: € 0).

Onderpand met betrekking tot derivaten

Het fonds belegt in derivaten. Afhankelijk van de waarde van de derivaten ontvangt of verstrekt het fonds onderpand. Bij een positieve waarde van de derivaten ontvangt het fonds onderpand, bij een negatieve waarde verstrekt het fonds onderpand.

Het fonds heeft ultimo 2015 € 56,7 miljoen (2014: € 302,5 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten. Dit ontvangen onderpand is verantwoord in de beleggingscategorie overige beleggingen. De terugbetalingsverplichting is als schuld onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord. De behaalde rendementen zijn verantwoord als (in)directe beleggingsopbrengsten.

Het fonds heeft ultimo 2015 € 53,0 miljoen (2014 € nihil) aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten. Dit verstrekte onderpand is verantwoord als vordering onder derivaten.

Binnen de hypotheekfondsen wordt eveneens gebruik gemaakt van Interest Rate Swaps en is sprake van collateral management. Het participantendeel (look-through methodiek) van het uitstaande collateral betreft € 0,8 miljoen (2014: € 1,3 miljoen). Het participantendeel van het ontvangen collateral betreft € 0,03 miljoen (2014: € 0,9 miljoen).

Securities lending binnen de beleggingsfondsen

Het fonds participeert niet direct in securities lending. Binnen de beleggingspools worden aandelen en obligaties uitgeleend. De waarde van de uitgeleende aandelen bedraagt ultimo 2015 € 9,2 miljoen (2014: € 10,0 miljoen). Hiervoor is binnen de pools onderpand ontvangen in de vorm van kasgeld met een waarde per ultimo 2015 van € 9,2 miljoen (2014: € 10,0 miljoen).

Reële waarde

Schattingen en oordelen

Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde per balansdatum.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van onafhankelijke taxaties, netto contante waarde berekeningen dan wel andere methoden.

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen beleggingsvorderingen en-schulden alsmede liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties.
- Onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van onroerend goed in bezit van het fonds. Alle vastgoedobjecten worden jaarlijks getaxeerd door externe taxateurs waarvan de onafhankelijkheid ten opzichte van de waardering onbetwist is. De juistheid en volledigheid van de gebruikte informatie voor de taxatie wordt gecontroleerd.
- De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende markttrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- Andere methode: voor de waardering van participaties in indirecte vastgoedbeleggingen wordt gebruik gemaakt van de intrinsieke waarde, zoals door de fondsbeheerder gepubliceerd.

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke Taxaties	NCW berekeningen	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2015					
Vastgoedbeleggingen	6.352	9.150	-	220.593	236.095
Aandelen	928.768	-	-	-	928.768
Vastrentende waarden	1.120.600	-	199.000	-	1.319.600
Derivaten	53.012	-	7.622	-	60.634
Overige beleggingen	203.776	-	-	-	203.776
Totaal	2.312.508	9.150	206.622	220.593	2.748.873
Per 31 december 2014					
Vastgoedbeleggingen	8.178	8.862	-	197.747	214.787
Aandelen	749.193	-	-	-	749.193
Vastrentende waarden	1.190.681	-	204.781	-	1.395.462
Derivaten	-	-	307.271	-	307.271
Overige beleggingen	410.774	-	-	-	410.774
Totaal	2.358.826	8.862	512.052	197.747	3.077.487

Schatting van reële waarde

Vastgoed

Zoals bij de grondslagen staat vermeld is de waarde gebaseerd op de taxatiewaarde. De eerste waardering is verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten. Deze taxaties worden verricht door verscheidene externe erkende taxateurs. Iedere externe taxateur hanteert, binnen de algemene richtlijnen zoals binnen de branche gelden, eigen uitgangspunten. De richtlijnen binnen de branche geven aan dat voor de waardebeoordeling in dit geval moet worden uitgegaan van de verkoopwaarde van een object met als doelstelling om met het object huurinkomsten te genereren. Als basis wordt hiervoor een contante waardeberekening gebruikt van de toekomstige kasstromen.

Vastrentende waarden

Het deel van de vastrentende waarden waarvan de reële waarde op basis van schatting wordt vastgesteld, betreft leningen op schuldbekentenis en hypotheek. De marktwaardeberekening van de hypotheek in de beleggingsfondsen is gebaseerd op de verdisconteerde kasstromen van de hypotheek. De kasstromen bestaan uit de hypotheekaire aflossing en rentebetalingen waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijkheid tot vervroegde aflossing. Iedere hypotheek wordt verdisconteerd met de bijbehorende credit spread plus swaprente die hoort bij de gemiddelde looptijd van de betreffende hypotheek. De creditspread wordt bepaald per risicocategorie waarbij de loan to value van de hypotheek in ogenschouw wordt genomen. De basis voor het bepalen van de creditspread zijn de hypotheektarieven zoals afgegeven door de verscheidene hypotheekverstrekkers per looptijd en per risicocategorie.

Derivaten

De interest rate swaps, inflatie derivaten en de fx forwards worden gewaardeerd op basis van contante waarde berekeningen. Voor interest rate swaps en inflation linked swaps zit het voornaamste schattingselement in de gehanteerde rentecurve, dit schattingsrisico is echter relatief beperkt.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoed beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Specificatie naar soort:		
Indirect vastgoed	229.743	206.609
Beleggingsdebiteuren	6.352	5.266
Liquide middelen	-	2.912
	<u>236.095</u>	<u>214.787</u>

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingfondsen	<u>928.768</u>	<u>749.193</u>

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Specificatie naar soort:		
Kortlopende vorderingen op banken	104.616	130.752
Hypotheke	199.000	204.781
Beleggingsdebiteuren / liquide middelen	5.747	5.115
Leningen op schuldbekentenissen	119	181
Obligatiebeleggingfondsen	1.010.118	1.054.633
	<u>1.319.600</u>	<u>1.395.462</u>

Derivaten

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Specificatie naar soort:		
Rente derivaten	27.546	331.219
Valuta derivaten	1.933	-2.444
Inflatie derivaten	-21.857	-21.504
Verstrekt collateral	53.012	-
	<u>60.634</u>	<u>307.271</u>

Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar zijn gepresenteerd onder derivaten bij de beleggingen. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar zijn gepresenteerd onder de overige schulden

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico, renterisico en inflatierisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

Gebruik wordt gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.
- Een inflatie swap is een derivatencontract waarbij op jaarbasis de op dit moment verwachte inflatie wordt uitgeruild tegen (in de toekomst) gerealiseerde inflatie. Inflatie swaps worden door pensioenfonds gebruikt om zich tegen het risico van hoge inflatie te beschermen.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2015:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Interest rate swaps	1.519.000	122.775	95.229
Inflation swaps	255.000	-	21.857
Valuta Forward	100.125	2.501	568
Collateral	-	53.012	-
		<u>178.288</u>	<u>117.654</u>

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2014:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Interest rate swaps	1.840.000	343.605	12.386
Inflation swaps	255.000	-	21.504
Valuta Forward	95.962	-	2.444
		<u>343.605</u>	<u>36.334</u>

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Specificatie naar soort:		
Commodities	126.943	108.293
Liquide middelen	20.171	9
Ontvangen collateral	56.662	302.472
	<u>203.776</u>	<u>410.774</u>

2. Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Vorderingen uit hoofde van herverzekering	5	83
Vordering op werknemers	61	36
Vordering op werkgevers	3.126	2.929
Rekeningcourant gelieerd VUT fonds (SAM)	6	-
Overige vorderingen	176	-
Waardeoverdrachten	5	-
	<u>3.379</u>	<u>3.048</u>

Overige vorderingen hebben betrekking op de afrekening administratiekosten en vooruitbetaalde kosten.

Bij de waardering van vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Specificatie vordering op werkgevers:		
Werkgevers	7.580	7.835
Voorziening dubieuze debiteuren	-4.454	-4.906
	<u>3.126</u>	<u>2.929</u>

In 2015 is een bedrag van € 149 gedoteerd aan de voorziening (2014: gedoteerd € 1.718). Er werd een bedrag van € 601 aan premies over voorgaande jaren als oninbaar afgeschreven (2014: € 330).

3. Overige activa

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Liquide Middelen	<u>6.123</u>	<u>5.305</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

Er zijn geen kredietfaciliteiten van toepassing.

4. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Reserve- pensioenrisico's	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2015	298.513	8.736	307.249
Uit bestemming saldo van baten en lasten	229.783	-507.798	-278.015
Stand per 31 december 2015	<u>528.296</u>	<u>-499.062</u>	<u>29.234</u>
	Reserve pensioenrisico's	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2014	281.206	-117.247	163.959
Uit bestemming saldo van baten en lasten	17.307	125.983	143.290
Stand per 31 december 2014	<u>298.513</u>	<u>8.736</u>	<u>307.249</u>

	31-12-2015		31-12-2014	
		In %		In %
Solvabiliteit				
Aanwezig vermogen (Pensioenvermogen)	2.673.203	101,1	2.771.893	112,5
Af: technische voorzieningen	2.643.969	100,0	2.464.644	100,0
Eigen vermogen	<u>29.234</u>	<u>1,1</u>	<u>307.249</u>	<u>12,5</u>
Af: vereist eigen vermogen	528.296	20,0	298.513	12,1
Vrij vermogen	<u>-499.062</u>	<u>-18,9</u>	<u>8.736</u>	<u>0,4</u>
Minimaal vereist eigen vermogen	113.691	4,3	105.738	4,3
Aanwezige dekkingsgraad		101,1		112,5
Beleidsdekkingsgraad		104,2		-

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder toelichting Risicobeheer.

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- kort- en langlopende schulden -/- spaarfonds gemoedsbezwaarden) / Technische voorzieningen * 100%.

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddeld van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad, maar wel tenminste gelijk is aan de minimaal vereiste dekkingsgraad, bevindt het fonds zich in een situatie van reservetekort.

De solvabiliteit van het fonds is niet toereikend. Er is zowel sprake van een reservetekort als van een dekkingstekort.

Het verloop van de nominale dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd:

	2015	2014
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	112,5	108,0
Premie	-	0,1
Uitkeringen	0,3	0,2
Toeslagverlening	-	-1,9
Verandering rente termijnstructuur	-7,7	-19,4
Rendement op beleggingen	-4,0	26,4
Overige oorzaken en kruiseffecten	-	-0,9
Dekkingsgraad per 31 december	101,1	112,5

Herstelplan

Per 1 januari 2015 was de beleidsdekkingsgraad 111,6% en lag daarmee onder het vereist eigen vermogen. Er sprake is van een reservetekort en het fonds was verplicht om op uiterlijk 1 juli 2015 een herstelplan in te dienen bij DNB. Het fonds heeft op 30 juni 2015 het herstelplan verstuurd naar DNB. Hiermee vervalt het reeds bestaande herstelplan.

In het nieuwe herstelplan heeft het fonds aangegeven welke maatregelen worden ingezet om binnen 12 jaar het vereist eigen vermogen te behalen. Het fonds heeft zich ten doel gesteld om eind 2017 een beleidsdekkingsgraad van ongeveer 116,6 % te hebben (en boven de vereiste dekkingsgraad uit te komen). Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door externe adviseurs. De belangrijkste maatregelen uit het herstelplan zijn:

- Uitstellen van indexatie;
- Aanpassing premiebeleid.

In 2015 heeft de dekkingsgraad zich ten opzichte van het herstelplan als volgt ontwikkeld:

	Werkelijk 2015	Herstelplan 2015
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	112,5	112,5
Premie	-	-0,1
Uitkeringen	0,3	0,2
Verandering rente termijnstructuur	-7,7	-5,2
Rendement op beleggingen	-4,0	3,9
Dekkingsgraad per 31 december	101,1	111,3

De dekkingsgraad bedroeg op 31 december 2015 101,1% en liep daarmee achter op het herstelplan (111,3%) op die datum.

De verandering van de rentetermijnstructuur heeft geleid tot een daling van de dekkingsgraad. In het herstelplan is uitgegaan van een impact van -5,2% op de dekkingsgraad. Bij de bepaling van de werkelijke dekkingsgraad is van de daadwerkelijke rentetermijnstructuur ultimo van het boekjaar uitgegaan (impact - 7,7%).

Het rendement op beleggingen heeft negatief bijgedragen aan de dekkingsgraad dan verwacht volgens het herstelplan. Dit wordt verklaard doordat in het herstelplan is uitgegaan van een fors hoger rendement dan het rendement op de beleggingen werkelijk was.

Naar de stand van 1 januari 2016 is een nieuw herstelplan ingediend, waarin is uitgegaan van het nieuwe strategisch beleggingsbeleid. Bovendien is het fonds per 1 januari 2016 overgegaan naar een toekomstbestendige indexatie op basis van prijsindex.

5. Technische voorzieningen

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2015	2014
Stand per 1 januari	2.464.644	2.042.450
Pensioenopbouw	47.805	44.487
Toeslagen	-	36.827
Rentetoevoeging	4.479	7.743
Onttrekkingen voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-54.498	-54.566
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.549	-1.542
Wijziging marktrente	180.687	447.745
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	2.690	-51.977
Inkoop uit hoofde van VPL regeling	1.518	547
Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-1.807	-7.070
Stand per 31 december	<u>2.643.969</u>	<u>2.464.644</u>

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten lasten.

	31-12-2015	31-12-2014
Specificatie technische voorziening naar aard:		
Basisregeling	2.618.535	2.446.963
Premievrijstelling/IBNR	25.434	17.681
	<u>2.643.969</u>	<u>2.464.644</u>

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds:

	31-12-2015		31-12-2014	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Actieve deelnemers	16.201	817.348	16.076	812.193
Gewezen deelnemers	60.338	1.007.886	58.685	860.321
Pensioentrekkenden	23.492	736.386	23.400	715.239
Netto pensioenverplichtingen	100.031	2.561.620	98.161	2.387.753
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	-	82.349	-	76.891
	<u>100.031</u>	<u>2.643.969</u>	<u>98.161</u>	<u>2.464.644</u>

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

Middelloonregeling met na-indexatie op basis van de Cao-loonstijging.

Voor het jaar 2015 bedraagt de reglementaire premie 22,7% van de pensioengrondslag.

Pensioeningangsdatum is de datum waarop het pensioen daadwerkelijk ingaat, eerder dan 60 jaar mag niet, later dan 67 jaar kan wel tot 70 jaar.

Partnerpensioen: voor actieve deelnemers bedraagt het partnerpensioen 70% van het (bereikbare) ouderdompensioen. Met ingang van 1 januari 2012 is het partnerpensioen verzekerd op risicobasis. Voor werknemers jonger dan 21 jaar geldt een risicodekking.

Wezenpensioen: het wezenpensioen bedraagt 14% van het (bereikbare) ouderdompensioen tot 18 jaar of 27 jaar indien de (half)wees een opleiding volgt. Voor volle wezen geldt 28%. Voor werknemers jonger dan 21 jaar geldt een overlijdensrisicodekking.

Op de gekozen pensioeningangsdatum kan het (tot en met 2011) opgebouwde partnerpensioen ingeruild worden voor een hoger ouderdompensioen. Op verzoek van de (gewezen) deelnemer kunnen de opgebouwde aanspraken ouderdompensioen op de pensioeningangsdatum of bij beëindiging van de deelneming worden uitgeruild ten behoeve van extra aanspraken op partnerpensioen.

Hoog/laag constructie: Op de pensioeningangsdatum bestaat de mogelijkheid om de eerste 5 of 10 jaar volgend op de pensioenrichtdatum, een hoger en vervolgens levenslang een lager ouderdompensioen te ontvangen.

Ingeval van arbeidsongeschiktheid in de zin van de WIA/WAO, wordt naar verhouding van de mate van arbeidsongeschiktheid premievrije deelneming verleend.

Deelnemers kunnen vrijwillig bij het fonds verzekerd zijn; het betreft aanvullende regelingen op de verplichte verzekering. Het gaat om een excedentverzekering voor pensioengevende lonen c.q. heffingslonen boven het maximum. Daarnaast kent het fonds een Anw-hiaatverzekering.

Toeslagverlening

De ambitie van het pensioenfonds is de algemene prijsindex te volgen. Het prijsindexcijfer is het percentage (afgerond op 2 decimalen nauwkeurig) waarmee het prijspeil zoals dat valt af te leiden uit het door het CBS vastgestelde "CPI-Alle huishoudens-afgeleid is gestegen in de periode vanaf oktober van het voorafgaande boekjaar tot en met september van het lopende boekjaar. De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. De financiële positie is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad zoals vastgesteld voorafgaand aan de laatste bestuursvergadering van het jaar. De toeslagverlening is voorwaardelijk en voldoet aan de in artikel 137 van de Pensioenwet gestelde eisen. Er bestaat geen recht op jaarlijkse toeslagverlening. In de afgelopen drie jaren zijn de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen verhoogd met:

	actieven	niet-actieven
1 januari 2016	0,00%	0,00%
1 januari 2015	1,53%	1,53%
1 januari 2014	0,00%	0,00%

Het bestuur heeft in 2015 besloten om de pensioenaanspraken van de actieven en inactieven per 1 januari 2016 niet te indexeren.

6. Overige voorzieningen

	2015	2014
Spaarfonds gemoedsbezwaarden		
Stand per 1 januari	1.038	1.083
Stortingen	31	26
Rentetoevoeging	-5	28
Omzetting naar verplichte verzekering	-	-89
Uitkeringen	-13	-10
Stand per 31 december	<u>1.051</u>	<u>1.038</u>

7. Langlopende schulden (uit hoofde van VPL)

	2015	2014
Stand per 1 januari	-	-
Premie VPL	4.539	-
Voorschot batig saldo vanuit SAM	19.507	-
Toekenning VPL aanspraken	-1.835	-
Rendementstoekenning	-68	-
Stand per 31 december	<u>22.143</u>	<u>-</u>

Het voorschot batig saldo heeft betrekking op de vooruitbetaling van het liquidatiesaldo van Stichting Aanvullingsfonds Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven (SAM). Dit saldo zal door Bpf Meubel worden aangewend ten behoeve van uitvoering van de VPL regeling.

Over het gemiddelde saldo van de langlopende schuld VPL wordt een rendement toegevoegd of onttrokken gelijk aan het gemiddelde fondsrendement over het boekjaar. Dit rendement bedraagt over 2015 1,2% negatief.

8. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2015	31-12-2014
Te verrekenen premies	809	1.149
Derivaten met negatieve waarde	117.654	36.334
Rekeningcourant gelieerd VUT fonds (SAM)	-	4.550
Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.176	1.223
Administratiekosten	-	144
Advieskosten en controlekosten	104	148
Beleggingskosten	1.740	3.110
Overige schulden	1.487	44
Schulden uit hoofde van collateral management	56.662	302.472
Waardeoverdrachten	-	69
	<u>179.632</u>	<u>349.243</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de reële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	Vermogen	Technische voorzieningen	Dekkingsgraad %
Stand per 31 december 2014	2.771.893	2.464.644	112,5
Mutatie	-98.690	179.325	-11,4
Stand per 31 december 2015	<u>2.673.203</u>	<u>2.643.969</u>	<u>101,1</u>

	31-12-2015	31-12-2014
Het surplus/tekort op FTK-grondslagen is als volgt:		
Technische voorziening	2.643.969	2.464.644
Buffers:		
S1 Renterisico	126.913	85.060
S2 Risico zakelijke waarden	366.435	223.420
S3 Valutarisico	75.387	58.508
S4 Grondstoffenrisico	55.515	32.329
S5 Kredietrisico	120.428	41.318
S6 Verzekeringstechnisch risico	83.306	78.395
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerisico	70.330	25.153
Diversificatie effect	-370.018	-245.670
Totaal S (vereiste buffers)	<u>528.296</u>	<u>298.513</u>
Vereist vermogen (artikel 132 Pensioenwet)	3.172.265	2.763.157
Aanwezig vermogen (totaal activa - schulden)	2.673.203	2.771.893
Tekort/Surplus	<u>-499.062</u>	<u>8.736</u>

De toename van het vereist eigen vermogen ten opzichte van 2014 is met name het gevolg van de gewijzigde rekenregels en de nieuwe UFR (zonder driemaandsmiddeling) in het kader van het nieuwe financieel toetsingskader (nFTK). Voorts heeft het fonds besloten om gedurende 2015 de rente-afdekking te verlagen van 75% naar 50%.

Het pensioenfonds heeft ter afdekking van risico's derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers rekening gehouden. Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds het standaard model van DNB toe, waarbij uitgegaan wordt van het vereist vermogen in evenwichtsituatie, gebaseerd op de feitelijke asset mix.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico (S1-S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, grondstoffen en vastgoed (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen wijzigen als gevolg van veranderingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde van een belegging of verplichting verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2015		31-12-2014	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Duration van de vastrentende waarden (voor derivaten)	1.155.603	4,6	1.172.655	5,4
Duration van de vastrentende waarden (na derivaten)	1.183.149	12,1	1.503.874	11,5
Technische voorziening	2.643.969	20,9	2.464.644	19,6

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt, de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit wordt gerealiseerd door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions.

Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het pensioenfonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het pensioenfonds aan de tegenpartij betaalt. Met een swaption kan het pensioenfonds tijdelijk het risico van een verdere rentedaling afdekken. Hiervoor betaalt het pensioenfonds een premie. Bij het afsluiten van een swap of een swaption kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit, tegenpartij en juridisch risico). Het pensioenfonds heeft als beleid om 50% (tot en met medio 2015 75%) van het rentemismatchrisico af te dekken. De bandbreedte van de strategische renteafdekking is 40 - 60%. Dit risico bestaat uit het verschil in rentegevoeligheid tussen beleggingen en verplichtingen. De effecten van een veranderende rente op de verplichtingen zijn dusdanig groot dat het onverstandig zou zijn dit risico open te laten staan. De dekkingsgraad zou dan sterk gaan bewegen. Het risico wordt afgedekt door middel van langlopende obligaties en swaps. Deze instrumenten reageren, sterk op veranderingen in rente, waarbij het effect op de marktontwikkeling tegengesteld is aan het effect op de marktontwikkeling van de verplichtingen, en hebben daardoor een stabiliserend effect op de dekkingsgraad.

De samenstelling van de vastrentende waarden (exclusief derivaten) naar looptijd is als volgt (waarbij de beleggingsdebiteuren, -crediteuren en liquide middelen zijn verwerkt in de categorie 'Resterende looptijd < 1 jaar'):

	31-12-2015		31-12-2014	
		in %		in %
Resterende looptijd < 1 jaar	209.606	15,9	406.000	29,1
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	421.263	31,9	461.126	33,0
Resterende looptijd > 5 jaar	688.731	52,2	528.336	37,9
	<u>1.319.600</u>	<u>100,0</u>	<u>1.395.462</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt gemitigeerd door diversificatie.

	31-12-2015		31-12-2014	
		In %		In %
Specificatie vastgoed beleggingen naar aard:				
Kantoren	8.586	3,6	9.584	4,5
Winkels	64.164	27,2	62.099	28,9
Woningen	100.321	42,5	86.236	40,1
Participaties in vastgoedmaatschappijen	45.094	19,1	42.246	19,7
Overige bedrijfsgebouwen	11.579	4,9	6.444	3,0
Beleggingsdebiteuren / liquide middelen	6.351	2,7	8.178	3,8
	<u>236.095</u>	<u>100,0</u>	<u>214.787</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2015		31-12-2014	
		In %		In %
Specificatie vastgoed beleggingen naar regio:				
Europa	200.364	84,8	179.398	83,6
Noord Amerika	21.599	9,2	20.496	9,5
Asia Pacific	2.689	1,1	6.715	3,1
Emerging Markets	5.092	2,2	-	-
Liquide middelen en debiteuren	6.351	2,7	8.178	3,8
	<u>236.095</u>	<u>100,0</u>	<u>214.787</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2015		31-12-2014	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	237.732	25,6	184.104	24,6
Nijverheid en industrie	187.067	20,1	177.290	23,6
Handel	308.269	33,2	227.057	30,3
Overige dienstverlening	195.700	21,1	160.742	21,5
	<u>928.768</u>	<u>100,0</u>	<u>749.193</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2015		31-12-2014	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	289.624	31,2	211.607	28,2
Noord Amerika	304.100	32,7	280.106	37,4
Asia Pacific	175.422	18,9	115.484	15,4
Emerging Markets	159.622	17,2	141.996	19,0
	<u>928.768</u>	<u>100,0</u>	<u>749.193</u>	<u>100,0</u>

Valutarisico (S3)

Het valutarisico is het risico dat de waarde van een financieel instrument zal fluctueren als gevolg van veranderingen in valutawisselkoersen. Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd, bedraagt ultimo 2015 circa € 1.412.191 (2014: € 1.221.534). Van dit bedrag is 75% (2014: 76%) afgedekt naar de euro.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2015	Nettopositie na afdekking 2014
EUR	1.278.086	1.056.823	2.334.909	2.482.871
CHF	33.898	-48.234	-14.336	-9.800
GBP	123.895	-137.521	-13.626	10.322
JPY	104.552	-96.113	8.439	-4.172
USD	748.929	-632.983	115.946	67.535
Overige	400.916	-140.039	260.877	228.259
	<u>2.690.276</u>	<u>1.933</u>	<u>2.692.209</u>	<u>2.775.015</u>

Het totaalbedrag is exclusief ontvangen cash collateral ad € 56,7 miljoen (2014:€ 302,5 miljoen). Het cash collateral bestaat in zijn geheel uit Euro valuta.

S4 Grondstoffenrisico

Beleggingen in grondstoffen/commodities moeten als gevolg van het effect van een waardedaling met 30% opgevangen kunnen worden. De grondstoffenpositie bedraagt ultimo 2015 € 126,9 miljoen (2014: € 108,3 miljoen).

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het pensioenfonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het pensioenfonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

	31-12-2015		31-12-2014	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	43.118	3,3	51.245	3,7
Buitenlandse overheidsinstellingen	558.013	42,3	636.031	45,6
Financiële instellingen (waaronder banken en verzekeraars)	222.074	16,8	348.311	25,0
Beleggingsinstelling	204.747	15,5	209.896	15,0
Handel- en industriële bedrijven	156.848	11,9	127.031	9,1
Overige dienstverlening	134.800	10,2	22.948	1,6
	<u>1.319.600</u>	<u>100,0</u>	<u>1.395.462</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2015		31-12-2014	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Europa	892.945	67,7	1.001.449	71,8
Noord Amerika	188.568	14,3	178.511	12,8
Asia Pacific	47.735	3,6	17.757	1,3
Emerging Markets	174.759	13,2	177.739	12,7
Overig	15.593	1,2	20.006	1,4
	<u>1.319.600</u>	<u>100,0</u>	<u>1.395.462</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2015		31-12-2014	
		In %		In %
AAA	395.711	29,9	382.974	27,4
AA	148.893	11,3	290.945	20,9
A	147.790	11,2	128.534	9,2
BBB	333.729	25,3	374.486	26,8
Lower than B	164.746	12,5	162.855	11,7
Geen rating	128.731	9,8	55.668	4,0
	<u>1.319.600</u>	<u>100,0</u>	<u>1.395.462</u>	<u>100,0</u>

De toename in de categorie 'Geen rating' is met name het gevolg van toename in de positie van covered fondsen.

Verzekeringstechnische risico (S6)

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van Prognosetafel AG2014 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het fonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het pensioenfonds is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeran.

Toeslagrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om het pensioen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagtoezegging voorwaardelijk is.

Het beleid en de ambitie inzake toeslagverlening is weergegeven in de toelichting van de post 'Indexering en overige toeslagen'.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het fonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies te gelde kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

Concentratierisico (S8)

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij. Per 31 december 2015 zijn er geen grote posten in de beleggingsportefeuille aanwezig.

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico vooralsnog op nihil gesteld. Op grond hiervan heeft het bestuur geconcludeerd dat er geen sprake is van concentratie in de activa of verplichtingen en dat er daarom geen buffer voor concentratierisico wordt aangehouden. Het fonds belegt voornamelijk in beleggingsfondsen waarin dit risico is afgedekt.

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer. Met Syntrus Achmea Pensioenbeheer zijn een uitvoeringsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders door middel van performancerapportages, SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste internebeheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerisico

Het fonds kiest voor actief beheer wanneer er gegronde redenen zijn om daar een meerwaarde van te verwachten. Waar dat niet het geval is, wordt voor een passieve oplossing gekozen. Vandaar dat voor die delen van de portefeuille waarbij sprake is van actief beheer in aanvulling op het standaardmodel van DNB een aanvullende buffer S10 wordt aangehouden. Voor de categorie aandelen wordt een opslag voor actief beheer gerekend. Voor de categorieën vastrentende waarden en vastgoed wordt het actief beheer risico afwezig geacht. Voor de berekening van de opslag voor actief beheer wordt uitgegaan van een methodiek waarbij gebruik gemaakt wordt van de tracking error.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het fonds de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. Eén bestuurder neemt deel aan de pensioenregeling van het pensioenfonds onder normale voorwaarden. Eén bestuurder geniet een uitkering.

Overige transacties met verbonden partijen

Stichting Aanvullingsfonds Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven

Indien sprake is van een pensioenuitkering, inclusief een aanvullingsdeel vanuit de Stichting Aanvullingsfonds Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven (SAM), wordt de pensioenuitkering inclusief het aanvullingsdeel betaald door het pensioenfonds. Als gevolg hiervan ontstaat een vordering op de SAM.

SAM int de premies ten behoeve van de overgangsregeling. Indien een deelnemer gebruik maakt van de (VPL) overgangsregeling (artikel 15C van het pensioenreglement) worden extra aanspraken toegekend. Voor de financiering van deze aanspraken is met Cao-partijen overeengekomen dat tot 2015 financiering op basis van een (zuivere) actuarieel kostendekkende koopsom zal plaatsvinden vanuit de SAM.

In 2015 hebben er geen uitkeringen plaatsgevonden, alle deelnemers binnen de SAM-regeling hebben reeds de pensioengerechtigde leeftijd bereikt gedurende 2014. De premies voor de VPL regeling worden met ingang van 1 januari 2015 geïnd door het pensioenfonds.

Stichting Spaarfonds Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven

Dit betreft een zelfstandige stichting waar deelnemers van het pensioenfonds tot 2012 de maximale wettelijke bijdrage konden inleggen om te sparen. Het Spaarloonfonds heeft geen eigen beleggingsportefeuille. De ingelegde gelden worden beheerd door het pensioenfonds. Hierdoor ontstaat een rekening courant positie met het spaarloonfonds.

Aangesloten ondernemingen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen fonds en werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling wordt verwezen naar de uitvoeringsovereenkomst.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Inzake het voeren van de administratie van het fonds is een langlopende administratieovereenkomst met Syntrus Achmea Pensioenbeheer. De overeenkomst is voor onbepaalde tijd aangegaan tenzij het fonds de overeenkomst voor het einde van het boekjaar, per aangetekende brief opzegt met inachtneming van een opzegtermijn van 24 maanden. De jaarlijkse kosten variëren en zijn afhankelijk van de hoeveelheid werkzaamheden, maar bedragen over 2015 circa € 4,0 miljoen.

Vermogensbeheerkosten

Met de vermogensbeheerder SEI investment (Europe) limited en SEI investment management corporation is een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd aangegaan en kan per direct beëindigd worden door middel van een aangetekende brief. De jaarlijkse kosten variëren, maar bedragen over 2015 circa € 6,5 miljoen.

Met de vermogensbeheerder SAREF is een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd aangegaan tenzij het fonds de overeenkomst voor het einde van het boekjaar, per aangetekende brief opzegt met inachtneming van een opzegtermijn van 24 maanden. De jaarlijkse kosten variëren en zijn afhankelijk van de hoeveelheid werkzaamheden, maar bedragen circa € 1 miljoen.

Met de administrator ITS is per 1 januari 2010 een beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd aangegaan, en kan per direct beëindigd worden. De jaarlijkse kosten variëren en zijn afhankelijk van de hoeveelheid werkzaamheden, maar bedragen circa € 0,1 miljoen.

Investerings- en stortingsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
Vastgoedbeleggingen	<u>2.448</u>	<u>3.387</u>

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

Verstreckte zekerheden en garanties

Per jaareinde is er geen sprake van verstreckte zekerheden en garanties, anders dan de reeds toegelichte onderpanden inzake derivaten.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

9. Premiebijdragen risico pensioenfonds (van werkgevers en werknemers)

	2015	2014
Verplichte verzekering	54.190	53.633
Voortgezette verzekering	-	77
Aanvullende verzekering	201	276
Periodieke premies Anw-hiaat	90	112
Premie inzake FVP	15	1.299
Bijdragen spaarfonds gemoedsbezwaarden	21	37
Feitelijke premie	54.517	55.434
Mutatie inzake voorziening premievorderingen	453	-1.388
Afschrijving premievorderingen	-601	-330
Inkoopsom toekenning VPL aanspraken	1.835	-
	<u>56.204</u>	<u>53.716</u>

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 22,7% (2014: 22,7%) van de premiepensioengrondslag.

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2015	2014
Kostendekkende premie	58.972	56.163
Gedempte kostendekkende premie	35.155	39.781
Feitelijke premie	54.517	55.434

De kostendekkende premie is gebaseerd op de marktrente (nominale rentetermijnstructuur van 31 december 2014 gepubliceerd door DNB).

Het fonds maakt gebruik van de gedempte kostendekkende premie. Hierbij wordt uitgegaan van een vaste rekenrente die maximaal gebaseerd is op het te verwachten rendement. Bij de vaststelling van de hoogte van het rendement wordt uitgegaan van het verwachte rendement op staatsleningen. Daarom wordt voor 2015 (evenals voor de voorafgaande jaren) bij het vaststellen van de gedempte kostendekkende premie uitgegaan van een vaste rentevoet van 4,5%. De feitelijke premie over 2015 is hoger dan de gedempte kostendekkende premie.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2015	2014
Kosten pensioenopbouw	49.212	45.517
Pensioenuitvoeringskosten	3.805	4.365
Solvabiliteitsopslag	5.955	6.281
	<u>58.972</u>	<u>56.163</u>

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2015	2014
Kosten pensioenopbouw	27.966	31.121
Pensioenuitvoeringskosten	3.805	4.365
Solvabiliteitsopslag	3.384	4.295
	<u>35.155</u>	<u>39.781</u>

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2015
Actuariële inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen	42.254
Opslag voor premievrijstelling bij invaliditeit	1.910
Opslag voor kosten	5.729
Opslag voor solvabiliteit	4.297
Overig	327
	<u>54.517</u>

10. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

2015	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Vastgoed beleggingen	13.679	3.610	-1.324	15.965
Aandelen	1.588	52.483	-4.277	49.794
Vastrentende waarden	8.644	-1.856	-5.545	1.243
Derivaten	22.306	-141.769	-	-119.463
Overige beleggingen	56	-39.849	-881	-40.674
	<u>46.273</u>	<u>-127.381</u>	<u>-12.027</u>	<u>-93.135</u>
Af: Rendementstoerekening VPL				68
				<u>-93.067</u>
2014	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Vastgoed beleggingen	10.627	444	-1.035	10.036
Aandelen	1.213	71.432	-3.790	68.855
Vastrentende waarden	9.313	99.270	-5.288	103.295
Derivaten	22.564	364.805	-	387.369
Overige beleggingen	7.547	-26.022	-916	-19.391
	<u>51.264</u>	<u>509.929</u>	<u>-11.029</u>	<u>550.164</u>

De kosten van vermogensbeheer bedragen in 2015 € 12.027 (2014: € 11.029). De directe kosten van vermogensbeheer bestaan uit gefactureerde kosten 2015 € 7.116 (2014: € 6.523). De indirecte kosten van vermogensbeheer zijn kosten die uit de pools afkomstig zijn en waarmee de directe beleggingsopbrengsten zijn verhoogd. Over 2015 bedragen deze kosten € 4.911 (2014: € 4.506).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en bedragen over 2015 € 2.229 (2014: € 332).

11. Overige baten

	2015	2014
Baten uit herverzekering	67	-
Ontvangen claim inzake Lehman Brothers	-	19.958
Mutatie spaarfonds gemoedsbezwaarden	-	45
	<u>67</u>	<u>20.003</u>

In boekjaar 2014 is met de curator van Lehman een financiële regeling getroffen inzake de afwikkeling van de door het pensioenfonds ingediende claim naar aanleiding van het faillissement van Lehman in 2008. Dit heeft in boekjaar 2014 geleid tot een eenmalige bate van € 20 miljoen.

12. Pensioenuitkeringen

	2015	2014
Ouderdomspensioen	40.162	39.546
Partnerpensioen	10.286	10.163
Wezenpensioen	179	183
Arbeidsongeschiktheid	1.500	1.718
Afkopen	1.570	2.590
	<u>53.697</u>	<u>54.200</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 462,88 (2014: € 458,06) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

De toeslag op de uitkeringen per 1 januari 2015 zoals vastgesteld door het bestuur bedraagt 1,53% (2014: 0%).

13. Pensioenuitvoeringskosten

	2015	2014
Administratiekosten	4.023	4.178
Controle en advieskosten (excl accountantskosten)	274	323
Accountantskosten	108	73
Bestuurskosten	683	436
Kosten automatisering	97	-
Contributies en bijdragen	183	186
Overig	197	116
	<u>5.565</u>	<u>5.312</u>

Honoraria accountant

	Accountant	Overig netwerk	Totaal
2015			
Controle van de jaarrekening	61	-	61
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	47	47
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>61</u>	<u>47</u>	<u>108</u>
	Accountant	Overig netwerk	Totaal
2014			
Controle van de jaarrekening	58	-	58
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	15	15
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	<u>58</u>	<u>15</u>	<u>73</u>

De controlewerkzaamheden zijn zowel in 2015 als 2014 uitgevoerd door KPMG Accountants N.V.

In bovenstaande opstelling is de methode gehanteerd waarbij wordt opgegeven de in het boekjaar ten laste gebrachte totale honoraria voor onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten en de totale honoraria voor andere controleopdrachten, uitgevoerd door de externe accountant.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat:

- het fonds in het boekjaar 2015 geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd;
- het fonds in het boekjaar 2015 geen aanwijzing als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet is gegeven;
- in het boekjaar 2015 geen bewindvoerder als bedoeld in artikel 173 van de Pensioenwet is aangesteld.

Bezoldiging Personeelsleden

Het fonds heeft zowel in 2015 als in 2014 geen personeel in dienst. De beheeractiviteiten worden op basis van een uitvoeringsovereenkomst verricht door personeel in dienst van Syntrus Achmea Pensioenbeheer dan wel vermogensbeheerder.

Bezoldiging bestuurders

De transacties met bestuurders hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met de bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten, overige kosten bestuur, deze bedragen over 2015: € 683 (2014: € 436). Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

14. Mutatie technische voorzieningen

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Indexering en overige toeslagen

In de staat van baten en lasten is de last uit hoofde van indexering en overige toeslagen welke aan het verslagjaar moet worden toegerekend verantwoord.

De ambitie van het pensioenfonds is de algemene prijsindex te volgen. De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks door het bestuur vastgesteld en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. De financiële positie is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad zoals vastgesteld voorafgaand aan de laatste bestuursvergadering van het jaar.

Het bestuur heeft in het boekjaar besloten per 1 januari 2016 geen toeslagen toe te kennen.

Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is in het boekjaar opgerent met 0,181% (2014: 0,379%). Dit is de éénjaarsrente uit de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2014.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Onder toelichting 15 is de wijziging uit hoofde van overdracht van rechten opgenomen.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijzigingen in het financieel toetsingskader

Driemaands middeling: De methode van de driemaands middeling van de rente voor de waardering van de pensioenverplichtingen is per 1 januari 2015 komen te vervallen. Dit heeft geleid tot een verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen van € 32,1 miljoen. Dit resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als bate in het verslagjaar verantwoord (als wijziging marktrente in mutatie technische voorzieningen). Het effect op de dekkingsgraad per 31 december 2015 is + 1,2%.

UFR-systematiek: Het niveau van de UFR was vastgesteld op 4,2%. Met ingang van 15 juli 2015 is de nieuwe UFR van toepassing. Deze wordt vastgesteld op basis van de gerealiseerde maandelijkse '20-jaars forward rentes' in de voorgaande 10 jaren. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichtingen van € 86,4 miljoen. Dit resultaat is via de Staat van Baten en Lasten als last in het verslagjaar verantwoord (als wijziging marktrente in mutatie technische voorzieningen). Het effect op de dekkingsgraad per 31 december 2015 is -/ 3,4%.

Zowel het effect van het vervallen van de driemaandsmiddeling per 1 januari 2015 als het effect van de aanpassing van de UFR-systematiek in de rentetermijnstructuur per 15 juli zijn per 31 december 2015 in het verloop van de technische voorzieningen 2015 opgenomen.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds. De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

De mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op wijzigingen in de pensioenregeling. Gedurende 2015 is de pensioenleeftijd verhoogd van 65 naar 67 jaar.

Inkoop uit hoofde van VPL regeling

In 2015 is een bedrag van € 1.518 (2014: € 677) toegekend aan pensioenaanspraken uit hoofde van de VPL regeling.

Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen

	2015	2014
Resultaat op kanssystemen:		
Resultaat op sterfte	-3.233	-4.619
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	1.959	-4.859
Resultaat op mutaties	-533	2.408
	<u>-1.807</u>	<u>-7.070</u>

15. Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds

	2015	2014
Inkomende waardeoverdrachten regulier	-1.359	-2.241
Inkomende waardeoverdrachten inzake inkoop overgangrechten VPL regeling	-	-677
Inkomende waardeoverdrachten inzake spaarvut	-	-1.926
Uitgaande waardeoverdrachten	2.773	3.616
	<u>1.414</u>	<u>-1.228</u>

	2015	2014
Wijziging technische voorziening inzake overdracht van rechten:		
Toevoeging aan de technische voorzieningen	1.756	1.967
Onttrekking aan de technische voorzieningen	-3.305	-3.509
	<u>-1.549</u>	<u>-1.542</u>

	2015	2014
Het resultaat op de waardeoverdrachten (exclusief spaarvut en VPL) is als volgt:		
- de overgenomen pensioenverplichting	397	-274
- de overgedragen pensioenverplichting	-532	107
	<u>-135</u>	<u>-167</u>

Een inkomende waardeoverdracht betreft de ontvangst van het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de vorige werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Een uitgaande waardeoverdracht betreft de overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra pensioenaanspraken.

De ontvangsten inzake spaarvut betreffen bedragen overgemaakt vanuit het gelieerde Vut fonds. In de regeling van het gelieerde Vut fonds is een "Spaar-VUT" bepaling opgenomen. Dit houdt in dat wanneer een werknemer later dan de reguliere uittredingsleeftijd van de VUT-regeling gebruik maakt, een gedeelte van de niet benutte VUT-uitkering wordt omgezet in extra ouderdomspensioen (Spaar-VUT). De VUT-uitkering kan worden uitgesteld tot uiterlijk de 64,5-jarige leeftijd. Het saldo 2015 bedraagt 0 aangezien alle deelnemers binnen de regeling ouder dan 65 zijn geworden.

Toekenning (VPL) overgangsregeling:

Indien een deelnemer gebruik maakt van de (VPL) overgangsregeling worden extra aanspraken toegekend. Voor de financiering van deze aanspraken is met Cao-partijen overeengekomen dat tot 2015 financiering op basis van een (zuivere) actuariel kostendeekkende koopsom zal plaatsvinden vanuit de SAM. Tot en met 2014 voert de SAM de premie-inning uit voor de aanvullende regeling. In 2014 is, ter financiering van uit hoofde van de aanvullende regeling verleende aanspraken bij het pensioenfonds, € 677 overgedragen aan het pensioenfonds. Met ingang van 2015 vindt financiering van de regeling plaats via het pensioenfonds, de inkoop van aanspraken is verwerkt via de premiebaten.

16. Overige lasten

	2015	2014
Lasten uit hoofde van herverzekeringen	140	115
BTW over 2010 - 2014	1.065	-
Dotatie spaarfonds gemoedsbezwaarden	13	-
	<u>1.218</u>	<u>115</u>

De post 'BTW over 2010 - 2014' heeft betrekking op de verlegde BTW inzake diensten afgenomen bij buitenlandse vermogensbeheerders welke met terugwerkende kracht is verschuldigd over de jaren 2010 - 2014.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van BPF Meubelindustrie heeft de jaarrekening 2015 vastgesteld in de vergadering van 15 juni 2016.

P.A. de Bruijn – Nootboom
voorzitter

R.G.A. van Dijk
uitvoerend bestuurder

P. Priester
uitvoerend bestuurder

G.H. Nieuwenhuis
niet-uitvoerend bestuurder

S.M.J. Custers
niet-uitvoerend bestuurder

J. Brummel
niet-uitvoerend bestuurder

L.C.M. Leisink
niet-uitvoerend bestuurder

H.J. Wuijten
niet-uitvoerend bestuurder

M.T.J. Heijnen
loco-voorzitter

12 OVERIGE GEGEVENS

OVERIGE GEGEVENS

1 Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn na de balansdatum geen gebeurtenissen geweest van dien aard dat een wezenlijk ander beeld zou ontstaan van de financiële positie per einde 2015 dan op grond van dit verslag kan worden verkregen.

2 Bestemming saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN. Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten over 2015 is opgenomen onder de staat van baten en lasten.

3 Actuariële Verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 0,2% van het pensioenvermogen einde 2015. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 1,17 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met de balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikelen 131 en 132 waaraan niet wordt voldaan omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

In relatie tot artikel 128 van de Pensioenwet merk ik op dat het pensioenfonds bij de vaststelling van de kostendeekkende premie voor boekjaar 2015 is uitgegaan van de in 2014 geldende wet- en regelgeving.

Op basis van de uitkomsten van de uitgevoerde (aanvangs)haalbaarheidstoets in 2015 concludeer ik dat er sprake is van de verwachting dat het pensioenresultaat ca.106% bedraagt. Echter, op basis van de beleidsdekkingsgraad op de balansdatum en de ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad zal het pensioenfonds naar verwachting op de korte termijn niet in staat zijn om (een volledige) uitvoering aan het toeslagbeleid te kunnen geven.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat sinds 31 december 2015.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen (feitelijke dekkingsgraad). De vermogenspositie is naar mijn mening slecht omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amstelveen, 15 juni 2016

Drs. E.L. van den Doel AAG
verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven

Verklaring over de jaarrekening 2015

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven per 31 december 2015 en van het resultaat 2015, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds voor de Meubleindustrie en Meubileringsbedrijven (de Stichting) te Amsterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2015;
- 2 de staat van baten en lasten over 2015; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

- Materialiteit van EUR 23,4 miljoen
- 0,9% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- Schattingsonzekerheid in de waardering van de beleggingen
- Schattingsonzekerheid in de waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 23,4 miljoen. Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2015 (0,9%). Wij beschouwen het pensioenvermogen (het saldo van het stichtingskapitaal en reserves en de technische voorziening voor risico fonds) als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het Bestuur afgesproken dat wij aan het Bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 1,2 miljoen rapporteren aan hen alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan SEI Investments (Europe) Limited en Syntus Achmea Real Estate & Finance B.V. De beleggingenadministratie is uitbesteed aan Institutional Trust Services B.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Syntus Achmea Pensioenbeheer B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door SEI Investments (Europe) Limited, Syntus Achmea Real Estate & Finance B.V. en Institutional Trust Services B.V. en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Syntus Achmea Pensioenbeheer B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de

risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen die andere onafhankelijke accountants uitvoeren op de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van SEI Investments (Europe) Limited, Syntrus Achmea Real Estate & Finance B.V., Institutional Trust Services B.V. en Syntrus Achmea Pensioenbeheer B.V. in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountant, de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2015 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan SEI Investments (Europe) Limited, Syntrus Achmea Real Estate & Finance B.V., Institutional Trust Services B.V. en Syntrus Achmea Pensioenbeheer B.V.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben met deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen met brondocumentatie bij de dienstverleners onderzocht.

Het Bestuur van de Stichting heeft aan een onafhankelijk accountant opdracht gegeven de informatie inzake beleggingen ten behoeve van de jaarrekening van Syntrus Achmea Real Estate & Finance B.V. aan de Stichting te controleren.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel in onze controleverklaring bij de jaarrekening zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controlewerkzaamheden van deze accountant. In dit kader hebben wij de andere accountant schriftelijke instructies gegeven omtrent de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden met betrekking tot de controle van de indirect vastgoed- en hypotheekbeleggingen. De accountant heeft zijn bevindingen aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken, het controledossier van de accountant beoordeeld en aanvullende eigen controle werkzaamheden uitgevoerd waaronder aansluiting van de vermogensbeheerrapportage met de financiële administratie en de jaarrekening.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Schattingsonzekerheid in de waardering van de beleggingen

Omschrijving

De beleggingen zijn een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op marktwaarde. Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat voor EUR 436 miljoen (16%) van de

Schattingonzekerheid in de waardering van de beleggingen

beleggingen van de Stichting de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen (aandelenbeleggingsfondsen, obligatiebeleggingsfondsen en commodities), onafhankelijke taxaties (indirect vastgoed beleggingsfondsen) en nettocontantewaardeberekeningen (hypotheke en derivaten). Het bepalen van de marktwaarde voor deze beleggingen is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het pensioenvermogen en de beleidsdekkingsgraad vormde de waardering van beleggingen met behulp van schattingen een kernpunt in onze controle.

In noot 4 van de toelichting geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In noot 4 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.

Onze aanpak

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormde onderdeel van onze werkzaamheden.

Voor individueel significante beleggingen, waarvoor de waardering tot stand komt met behulp van schattingen, maken wij gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerders en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 type II rapportages (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountants is afgegeven). Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen, onafhankelijke taxaties en nettocontantewaardeberekeningen onderzocht.

De waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen (indirect vastgoed beleggingsfondsen) hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant. Significante afwijkingen zijn door ons nader onderzocht.

Voor beleggingen waarvan de waardering is gebaseerd op nettocontantewaardeberekeningen (hypotheke) heeft de accountant van de dienstverlener op het gebied van beheer van beleggingen zijn bevindingen met betrekking tot zijn controle op de vermogensrapportage aan ons gerapporteerd. Wij hebben de rapportage geëvalueerd, de bevindingen met de accountant besproken en een dossierreview op het controledossier van de accountant verricht. Wij hebben vastgesteld dat de gecontroleerde vermogensrapportage aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

De beleggingen waarvan de waardering is gebaseerd op onafhankelijke taxaties (indirect vastgoed beleggingsfondsen) hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een onafhankelijke taxateur opgestelde waardering. Wij hebben deze taxatie geëvalueerd. Wij hebben vastgesteld dat het taxatierapport aansluit met de financiële administratie en de jaarrekening.

Voor beleggingen waarvan de waardering gebaseerd is op nettocontantewaardeberekeningen (derivaten) hebben we de, door de Stichting, verkregen waardering van tegenpartijen onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Hierbij hebben wij de geschiktheid van de gehanteerde rekenmodellen geëvalueerd, inputgegevens aangesloten met objectieve brongegevens en de rekenkundige juistheid getoetst. De brongegevens, waaronder marktgegevens, hebben wij kritisch beschouwd en vergeleken met zelfstandig verkregen openbare marktinformatie van onafhankelijke bronnen. Significante verschillen hebben wij nader onderzocht.

Onze observatie

Wij hebben vastgesteld dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Schattingonzekerheid in de waardering van de beleggingen

De waardering van beleggingen is op evenwichte wijze bepaald overeenkomstig de gehanteerde waarderingsgrondslagen en methodieken.

Schattingonzekerheid in de waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen zijn een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de markttrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het resultaat, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Het bestuur heeft in noot 4 van de toelichting op de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. In noot 5 paragraaf Risicobeheer en derivaten (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.

Onze aanpak

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormde onderdeel van onze werkzaamheden.

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door van de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen controleaanpak, de attentiepunten bij de controle en de uitkomsten van de controle.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben wij gebruik gemaakt van een eigen actuaris.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen aanvaardbaar bepaald en de toelichting toereikend.

Verantwoordelijkheden van het Bestuur voor de jaarrekening

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening alsmede voor het opstellen van jaarverslag, beiden in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het

voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).
www.nba.nl/standaardteksten-controleverklaring.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het jaarverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het jaarverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Utrecht, 15 juni 2016

KPMG Accountants N.V.

J.C. van Kleef RA